

การมีส่วนร่วมทางการเมืองของข้าราชการ : ศึกษาเฉพาะกรณี
ข้าราชการสำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา

โดย

นางสาวนภภรณ์ ใจสัจจะ
ผู้อำนวยการสำนักประชาสัมพันธ์
สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา

นักศึกษามหาวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร
หลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักร รุ่นที่ 56
ประจำปีการศึกษา พุทธศักราช 2556 - 2557

บทคัดย่อ

เรื่อง การมีส่วนร่วมทางการเมืองของข้าราชการ : ศึกษาเฉพาะกรณีข้าราชการสำนักงาน
เลขาธิการวุฒิสภา

ลักษณะวิชา การเมือง

ผู้วิจัย นางสาวนภภรณ์ ใจสัจจะ   หลักสูตร วปอ.   รุ่นที่ 56

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของข้าราชการสำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา 2) เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคของการมีส่วนร่วมทางการเมืองของข้าราชการสำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา 3) เพื่อพัฒนาแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของข้าราชการสำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา ขอบเขตด้านเนื้อหา ศึกษาสภาพการมีส่วนร่วมทางการเมืองและปัญหาการมีส่วนร่วมทางการเมือง ได้แก่ การติดตามข่าวสารทางการเมืองและทัศนคติทางการเมือง และการมีส่วนร่วมทางการเมือง ด้านประชากรใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างจากจำนวนข้าราชการสำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา จำนวน 290 คน โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental Sampling)

ผลการศึกษาพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีทัศนคติทางการเมืองในระดับมาก โดยมีความเชื่อว่าถ้าประชาชนไม่มีส่วนร่วมทางการเมืองจะส่งผลให้ประเทศไม่มีการพัฒนา อีกทั้งการรณรงค์สร้างเพื่อเสริมสร้างวัฒนธรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างยั่งยืนเป็นวิธีการกระตุ้นให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง ประเภทของสื่อที่สามารถเข้าถึงประชาชนได้ตลอดเวลา เช่น ฟรีทีวี เคเบิลทีวี วิทยุ หนังสือพิมพ์ อีกทั้งความต้องการในการสนทนาระหว่างกลุ่มยังเป็นปัจจัยหนึ่งที่สร้างความสนใจ ความกระตือรือร้นในการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองของข้าราชการสำนักงานเลขาธิการวุฒิสภาอย่างต่อเนื่องและที่สำคัญเป็นการแลกเปลี่ยนความรู้เพื่อทราบถึงความเคลื่อนไหวทางการเมืองอีกด้วย สำหรับผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัยในครั้งนี้พบว่าข้อมูลทั่วไปที่แตกต่างกันไม่มีผลต่อลักษณะของการมีส่วนร่วมทางการเมือง

ข้อเสนอแนะ ควรมีการพิจารณากำหนดเป็นนโยบายและแผนงาน ให้ข้าราชการสำนักงานเลขาธิการวุฒิสภาได้รับความรู้ความเข้าใจในหลากหลายช่องทางเพื่อเป็นการกระตุ้นให้เกิดการมีส่วนร่วมทางการเมืองผ่านสถาบันครอบครัวหรือสถาบันอื่นๆ และสร้างทัศนคติทางการเมืองที่ถูกต้อง

๗

คำนำ

การมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นกระบวนการทางการเมืองที่มีความสำคัญในรูปแบบการปกครองระบอบประชาธิปไตย เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการรับรู้ร่วมความคิด ร่วมตัดสินใจทางการเมือง ร่วมตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ โดยประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบต่างๆ เช่น การไปใช้สิทธิลงคะแนนเลือกตั้ง การลงสมัครเพื่อรับเลือกตั้งเพื่อไปปฏิบัติหน้าที่ในฐานะฝ่ายบริหาร หรือฝ่ายนิติบัญญัติ การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง การแสดงประชามติ การแสดงความคิดเห็น และการปฏิบัติหน้าที่ของประชาชนในลักษณะต่างๆ เป็นการแสดงความคิดเห็นทางการเมือง อันเป็นพื้นฐานของพฤติกรรมทางการเมืองที่สอดคล้องกับการปกครองในระบอบประชาธิปไตย

ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของข้าราชการสำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา เพื่อทราบปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมือง ที่จะส่งผลต่อการพัฒนาระบบการเมืองและพัฒนาประชาธิปไตยต่อไป

.....

(นางสาวนภภรณ์ ใจสัจจะ)

นักศึกษาวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร

หลักสูตร วปอ. รุ่นที่ 56

ผู้วิจัย

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยดี เนื่องจากได้รับความกรุณาอย่างสูงจาก พล.ร.ท. ภาวัต วิชัชดิษฐ ร.น. , พ.อ. สุรศักดิ์ ใจอู่ , พ.อ. รพีพัฒน์ สุทธิวงษ์ อาจารย์ที่ปรึกษางานวิจัย ที่กรุณาให้คำแนะนำปรึกษาตลอดจนปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ด้วยความเอาใจใส่อย่างดียิ่ง ผู้วิจัยตระหนักถึงความตั้งใจจริงและความทุ่มเทของอาจารย์ และขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้ ตลอดจนข้าราชการสำนักงานเลขาธิการวุฒิสภาทุกท่าน ที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม จนทำให้งานวิจัยนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ผู้วิจัยหวังว่า งานวิจัยฉบับนี้จะมีประโยชน์อยู่ไม่น้อย จึงขอมอบส่วนดีทั้งหมดนี้ ให้แก่เหล่าคณาจารย์ ที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาจนทำให้ผลงานวิจัยเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่สนใจ สำหรับข้อบกพร่องต่าง ๆ ที่อาจจะเกิดขึ้นนั้น ผู้วิจัยขอน้อมรับผิดเพียงผู้เดียว และยินดีที่จะรับฟังคำแนะนำจากทุกท่านที่ได้เข้ามาศึกษา เพื่อเป็นประโยชน์ในการพัฒนางานวิจัยต่อไป

.....

(นางสาวนภภรณ์ ใจสัจจะ)

นักศึกษาวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร

หลักสูตร วปอ. รุ่นที่ 56

ผู้วิจัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	ก
คำนำ	ข
กิตติกรรมประกาศ	ค
สารบัญ	ง
สารบัญตาราง	ฉ
สารบัญแผนภาพ	ช
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	3
ขอบเขตของการวิจัย	4
สมมติฐานการวิจัย	4
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	4
คำจำกัดความ	5
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎี วรรณกรรม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	6
แนวคิดเกี่ยวกับการเมือง	6
ความหมายทางการเมือง	7
แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง	8
ความหมายของการมีส่วนร่วมทางการเมือง	8
ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมือง	14
รูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมือง	17
ขั้นตอนการมีส่วนร่วม	20
ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมือง	29
แนวคิดการมีส่วนร่วมทางการเมืองกับการเลือกตั้ง	33
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	36
กรอบความคิดของการวิจัย	39

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัย	40
ประชากรที่ใช้ในการวิจัย	40
ขนาดของกลุ่มตัวอย่างและการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง	40
ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย	41
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	41
การทดสอบเครื่องมือ	43
การเก็บรวบรวมข้อมูล	44
การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics)	44
การประมวลข้อมูล	45
บทที่ 4 ผลการวิจัย	46
ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	46
ผลการวิเคราะห์การติดตามข่าวสารทางการเมือง	48
ผลการวิเคราะห์ทัศนคติทางการเมือง	51
ผลการวิเคราะห์ลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมือง	53
ผลการวิเคราะห์แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมือง	55
ผลการวิเคราะห์สมมติฐานการวิจัย	56
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	69
สรุปผลการวิจัย	69
อภิปรายผล	77
ข้อเสนอแนะ	78
บรรณานุกรม	
ภาคผนวก	
แบบสอบถาม	
ประวัติย่อ	

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
2.1	แสดงระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองสูง กับระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองต่ำ ระหว่างบุคคลที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมที่แตกต่างกัน	16
4.1	แสดงจำนวนและร้อยละข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	46
4.2	แสดงจำนวนและร้อยละการติดตามข่าวสารทางการเมือง	48
4.3	แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของทัศนคติทางการเมือง	51
4.4	แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมือง	53
4.5	แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานแนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมือง	55
4.6	แสดงค่าความแตกต่างของลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมืองแตกต่างกันตามเพศ	56
4.7	แสดงค่าความแตกต่างของลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมืองแตกต่างกันตามอายุ	57
4.8	แสดงค่าความแตกต่างของลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมืองแตกต่างกันตามวุฒิการศึกษา	57
4.9	แสดงค่าความแตกต่างของลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมืองแตกต่างกันตามสถานภาพ	57
4.10	แสดงค่าความแตกต่างของลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมืองแตกต่างกันตามระยะเวลาในการปฏิบัติงานที่สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา	58
4.11	แสดงค่าความแตกต่างของลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมืองแตกต่างกันตามรายได้ต่อเดือน	58
4.12	แสดงค่าสัมประสิทธิ์แบบเพียร์สันระหว่างทัศนคติสัมพันธ์กับลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมืองของข้าราชการสำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา	59
4.13	แสดงค่าความแตกต่างของลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมืองแตกต่างกันตามการรับรู้ติดตามข่าวสาร	62
4.13.1	แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของการทดสอบสมมติฐานตามการรับรู้ติดตามข่าวสารประเภทของสื่อกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง	62

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
4.14	แสดงค่าความแตกต่างของลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมืองแตกต่างกันตามประเภทสื่อที่เข้าถึง	63
4.14.1	แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของการทดสอบสมมติฐานตามประเภทสื่อที่เข้าถึง กับการมีส่วนร่วมทางการเมือง	63
4.15	แสดงค่าความแตกต่างของลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมืองแตกต่างกันตามรายการวิทยุที่ชอบ	64
4.15.1	แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของการทดสอบสมมติฐานตามรายการวิทยุที่ชอบกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง	64
4.16	แสดงค่าความแตกต่างของลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมืองแตกต่างกันตามการชอบอ่านคอลัมน์หนังสือพิมพ์	65
4.16.1	แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของการทดสอบสมมติฐานตามการชอบอ่านคอลัมน์หนังสือพิมพ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมือง	65
4.17	แสดงค่าความแตกต่างของลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมืองแตกต่างกันตามหัวข้อในการสนทนากับเพื่อน	66
4.17.1	แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของการทดสอบสมมติฐานตามหัวข้อในการสนทนากับเพื่อนกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง	66
4.18	แสดงค่าความแตกต่างของลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมืองแตกต่างกันตามระดับการสนใจข่าวสารบ้านเมือง	67
4.19	แสดงค่าความแตกต่างของลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมืองแตกต่างกันตามหัวข้อในการสนทนากับเพื่อน	67
4.20	ตารางสรุปผลการทดสอบสมมติฐาน	68
5.1	แสดงหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	82

สารบัญแผนภาพ

	หน้า
แผนภาพที่	
2-1 แสดงลำดับขั้นของความเกี่ยวพันหรือการมีส่วนร่วมทางการเมือง ตามทฤษฎีของมิลแบรธ	23
2-2 กรอบความคิดการวิจัย (Conceptual Framework)	39

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยได้เปลี่ยนแปลงการปกครองมาเป็นระบอบประชาธิปไตย ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2475 เป็นต้นมา รัฐธรรมนูญฉบับแรกที่ประกาศใช้ในปี พ.ศ. 2476 ได้ให้อิทธิพลประชาชนในการแสดงความคิดเห็น และเข้าร่วมทางการเมืองอย่างกว้างขวาง รัฐธรรมนูญพุทธศักราช 2540 กำหนดให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง โดยกำหนดแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ มาตรา 76 “รัฐต้องส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดแนวนโยบาย การตัดสินใจทางการเมือง การวางแผนพัฒนาทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง รวมทั้งการตรวจสอบการใช้อำนาจทุกระดับ” และให้ประชาชนไปใช้สิทธิในการเลือกตั้ง เป็นหน้าที่ซึ่งบัญญัติไว้ในมาตรา 68 “บุคคลมีหน้าที่ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง บุคคลซึ่งไม่ไปเลือกตั้งโดยไม่แจ้งเหตุอันควร ที่ทำให้ไม่อาจไปเลือกตั้งได้ยื่นขอมเสียดสิทธิตามที่กฎหมายบัญญัติ” หลักการสำคัญของระบอบประชาธิปไตยนอกจากความจำเป็นที่จะต้องมีการใช้สิทธิเสรีภาพแก่ประชาชน และการใช้สิทธิในการเลือกตั้งทั่วไปแล้ว สิ่งสำคัญคือการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน

ปัจจุบันรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ยังคงรับรองและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพการมีส่วนร่วมของประชาชนเช่นเดิม ซึ่งเห็นได้จากเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญและการกำหนดให้มีหมวดที่ว่าด้วยการมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยตรงของประชาชน อีกทั้งเพื่อให้เกิดผลในการบังคับใช้ในทางปฏิบัติ ได้กำหนดกลไก มาตรการต่าง ๆ เพิ่มขึ้น เช่น กำหนดให้มีสภาพพัฒนาการเมือง และกองทุนพัฒนาการเมืองภาคพลเมือง เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนมีความเข้มแข็งทางการเมือง หรือกำหนดให้มีคณะกรรมการปฏิรูปกฎหมาย เพื่อช่วยเหลือประชาชนในการดำเนินการร่างกฎหมาย ทั้งนี้ สิทธิเสรีภาพและการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่สำคัญซึ่งได้รับการรับรองหลักการไว้ในรัฐธรรมนูญ อาทิ การมีส่วนร่วมในกระบวนการพิจารณาของเจ้าหน้าที่ของรัฐ มาตรา 58 บุคคลย่อมมีสิทธิมีส่วนร่วมในกระบวนการพิจารณาของเจ้าหน้าที่ของรัฐในการปฏิบัติราชการทางปกครอง อันมีผลหรืออาจมีผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของตน ส่วนที่ 10 แนวนโยบายด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน มาตรา 87 รัฐต้องดำเนินการตามแนวนโยบายด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน ดังต่อไปนี้

- (1) ส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น
- (2) ส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจทางการเมือง การวางแผนพัฒนาทางเศรษฐกิจ และสังคม รวมทั้งการจัดทำบริการสาธารณะ
- (3) ส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐทุกระดับ ในรูปแบบองค์กรทางวิชาชีพหรือตามสาขาอาชีพที่หลากหลาย หรือรูปแบบอื่น
- (4) ส่งเสริมให้ประชาชนมีความเข้มแข็งในทางการเมือง และจัดให้มีกฎหมายจัดตั้งกองทุนพัฒนาการเมืองภาคพลเมืองเพื่อช่วยเหลือการดำเนินกิจกรรมสาธารณะของชุมชน รวมทั้งสนับสนุนการดำเนินการของกลุ่มประชาชนที่รวมตัวกันในลักษณะเครือข่ายทุกรูปแบบให้สามารถแสดงความคิดเห็นและเสนอความต้องการของชุมชนในพื้นที่
- (5) ส่งเสริมและให้การศึกษแก่ประชาชนเกี่ยวกับการพัฒนาการเมืองและการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รวมทั้งส่งเสริมให้ประชาชนได้ใช้สิทธิเลือกตั้งโดยสุจริตและเที่ยงธรรม การมีส่วนร่วมของประชาชนตามมาตรฐานนี้ต้องคำนึงถึงสัดส่วนของหญิงและชายที่ใกล้เคียงกัน

ในด้านกฎหมาย มาตรา 142 ยังเปิดโอกาสให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งหมื่นคนเข้าชื่อร้องขอต่อประธานวุฒิสภาเพื่อให้ถอดถอนผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองที่กระทำความผิด ทุจริตประพฤติมิชอบได้ จากความพยายามของผู้มีส่วนในการกำหนดคดีกาของบ้านเมืองโดยยึดหลักการสำคัญของการปกครองระบอบประชาธิปไตย ในการให้ความสำคัญกับประชาชนทุกภาคส่วนเข้ามา มีบทบาทและมีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางของตน และของประเทศชาติทั้งทางตรงและทางอ้อม ซึ่งการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนในระบอบประชาธิปไตย ให้ความสำคัญกับประชาชนในฐานะที่เป็นเจ้าของอำนาจธิปไตย บทบาทของประชาชนในทางการเมืองจึงมีความสำคัญมากในระบอบนี้

ระบอบประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม ซึ่งเปิดโอกาสให้ประชาชนได้แสดงทัศนะและมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเรื่องต่าง ๆ ที่มีผลต่อชีวิตและความเป็นอยู่ของประชาชนแล้ว ยังจะช่วยให้การตัดสินใจของผู้เสนอ โครงการหรือรัฐบาลมีความรอบคอบ อีกทั้งยังเป็นการควบคุมการบริหารงานของรัฐบาลให้มีความโปร่งใส (Transparency) ตอบสนองต่อปัญหาและความต้องการของประชาชน (Responsiveness) มีความรับผิดชอบหรือสามารถตอบคำถามของประชาชนได้ (Accountability) ตามหลักธรรมาภิบาล (Good Governance) ซึ่งเท่ากับเป็นการส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตยให้สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น (คู่มือการจัดระดับการกำกับดูแลองค์การภาครัฐตามหลักธรรมาภิบาลของการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี สำนักงาน ก.พ.ร.)

ดังนั้น อาจกล่าวโดยสรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นกระบวนการทางการเมืองที่มีความสำคัญในรูปแบบ การปกครองระบอบประชาธิปไตย เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม

ในการรับรู้ ร่วมความคิด ร่วมตัดสินใจทางการเมือง ร่วมตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ โดยประชาชน เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบต่างๆ เช่น การไปใช้สิทธิลงคะแนนเลือกตั้ง การลงสมัครเพื่อรับเลือกตั้งเพื่อไปปฏิบัติหน้าที่ในฐานะฝ่ายบริหาร หรือฝ่ายนิติบัญญัติ การณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง การแสดงประชามติ การแสดงความคิดเห็น และการปฏิบัติหน้าที่ของประชาชนในลักษณะต่าง ๆ เป็นการแสดงความคิดเห็นทางการเมือง อันเป็นพื้นฐานของพฤติกรรมทางการเมืองที่สอดคล้องกับการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ซึ่งเป็นระบอบประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม เปิดโอกาสให้ประชาชนได้แสดงทัศนะและมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเรื่องต่าง ๆ ที่มีผลต่อชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน ดังจะเห็นได้จากเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญทั้ง 2 ฉบับที่ได้กล่าวไว้แล้วในข้างต้น

สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา เป็นหน่วยงานหนึ่งในฝ่ายนิติบัญญัติ ซึ่งมีอำนาจหน้าที่รับผิดชอบงานด้านวิชาการและธุรการของวุฒิสภาและคณะกรรมการ รวมทั้งศึกษา ค้นคว้า วิเคราะห์ และวิจัยในเรื่องต่าง ๆ เพื่อเป็นข้อมูลสำหรับประกอบการพิจารณาดำเนินการงานของสมาชิกรัฐสภา ตามบทบาทและอำนาจหน้าที่ และเผยแพร่ความรู้ด้านการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยไปสู่เยาวชน และประชาชนอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งข้าราชการสำนักงานเลขาธิการวุฒิสภานับว่าเป็นกลุ่มบุคคลที่มีการปฏิบัติงานใกล้ชิดกับฝ่ายนิติบัญญัติ สมาชิกวุฒิสภา ปฏิบัติงานตามนโยบายและน่านโยบายไปปฏิบัติ จะต้องสัมผัสกับเหตุการณ์ทางการเมืองอย่างต่อเนื่อง จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของข้าราชการสำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา เพื่อทราบปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมือง ที่จะส่งผลต่อการพัฒนาระบบการเมืองและพัฒนาประชาธิปไตยต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง ของข้าราชการสำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา
2. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคของการมีส่วนร่วมทางการเมือง ของข้าราชการสำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา
3. เพื่อพัฒนาแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมือง ของข้าราชการสำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

1.1 ศึกษาสภาพการมีส่วนร่วมทางการเมืองและปัญหาการมีส่วนร่วมทางการเมือง ได้แก่ การติดตามข่าวสารทางการเมืองและทัศนคติทางการเมือง

1.2 การมีส่วนร่วมทางการเมือง

2. ขอบเขตด้านประชากร

2.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ข้าราชการสำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา จำนวน 1,067 คน

สมมติฐานการวิจัย

1. ข้าราชการสำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา ที่มีเพศ อายุ วุฒิกการศึกษา สถานภาพ ระยะเวลาในการปฏิบัติงานที่สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา และรายได้ต่อเดือนต่างกันจะมีการมีส่วนร่วมทางการเมืองแตกต่างกัน

2. ทัศนคติมีความสัมพันธ์ต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของข้าราชการสำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของข้าราชการสำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา

2. ทำให้ทราบถึงปัญหาและอุปสรรคของการมีส่วนร่วมทางการเมืองของข้าราชการสำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา

3. ทำให้ทราบแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของข้าราชการสำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา

คำจำกัดความ

สำนักงาน	หมายถึง สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา
ข้าราชการกลุ่มตัวอย่าง	หมายถึง ข้าราชการสำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา
ภูมิหลังของข้าราชการ	
สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา	หมายถึง เพศ อายุ วุฒิการศึกษา สถานภาพ ระยะเวลาในการปฏิบัติงาน และรายได้ต่อเดือน
การมีส่วนร่วมทางการเมือง	หมายถึง การติดตามข่าวสารทางการเมือง การใช้สิทธิเลือกตั้ง การแสดงความคิดเห็นต่อประเด็นทางการเมือง การร่วมชุมนุมทางการเมือง การสนับสนุนพรรคการเมือง การติดตามตรวจสอบการทำงานของรัฐบาล และการสร้างความปรองดองทางการเมือง
ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อ	
การมีส่วนร่วมทางการเมือง	หมายถึง การเผยแพร่ความรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยโดยผ่านสื่อหลายชนิด การสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยแก่ประชาชนอย่างทั่วถึง การสร้างความเข้าใจให้ประชาชนรู้บทบาทของตนในการมีส่วนร่วมทางการเมือง

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี วรรณกรรม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เนื่องจากการศึกษาวิจัยมีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษาเกี่ยวกับความคิดเห็นของข้าราชการสำนักงานเลขาธิการวุฒิสภากับการมีส่วนร่วมทางการเมือง ผู้วิจัยได้ศึกษาทฤษฎีและงานวิจัยต่าง ๆ เพื่อตรวจสอบองค์ความรู้และสร้างกรอบแนวคิดในการวิจัย โดยกำหนดประเด็นในการทบทวน ดังนี้

- 1 แนวคิดเกี่ยวกับการเมือง
- 2 แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง
- 3 แนวคิดการมีส่วนร่วมทางการเมืองกับการเลือกตั้ง
- 4 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- 5 กรอบความคิดของการวิจัย

แนวคิดเกี่ยวกับการเมือง

อริสโตเติล (Aristotle) (อ้างถึงใน ชัยอนันต์ สมุทวณิช, 2517:45) นักปรัชญาการเมืองกรีกโบราณ ได้กล่าวไว้ว่า มนุษย์เป็นสัตว์การเมือง (Political Animal) จึงจำเป็นต้องเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับการเมืองไม่ว่าทางใดก็ทางหนึ่ง หากมองว่าการเมืองเป็นเรื่องการแจกแจงสิ่งที่มีคุณค่าทางสังคม ผลผลิตที่ออกมาจากระบบการเมือง หรือ Outputs ของระบบการเมืองไม่ว่าจะอยู่ในรูปแบบนโยบาย กฎหมาย ระเบียบ หรือคำสั่งใด ๆ ของผู้มีอำนาจ ย่อมตกกระทบแก่ทุกคนที่อยู่ในสังคม เมื่อคนในสังคมไม่สามารถหลบเลี่ยงจากอำนาจการเมือง มนุษย์จึงเรียกร้องให้ตนเองสามารถเข้าไปมีส่วนสัมพันธ์กับการเมืองผ่านกระบวนการ กลไก กติกา ที่ได้รับการยอมรับของสังคม โดยเฉพาะประเทศในรูปแบบประชาธิปไตยซึ่งอำนาจทางการเมืองปกครองหรืออำนาจอธิปไตยเป็นของประชาชน จำเป็นอย่างยิ่งที่ประชาชนจะต้องเข้ามามีบทบาทที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการทางการเมือง เรียกว่าการมีส่วนร่วมทางการเมือง ความคิดปรัชญาทางการเมืองของอริสโตเติลนี้ มีอิทธิพลไม่น้อยต่อนักคิดทางการเมืองรุ่นหลัง ในแง่การให้ความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน ในฐานะที่มาของความมีชีวิตชีวาและพลังแห่งการสร้างสรรค์ ตลอดจนเป็นเกราะป้องกันระบบการปกครองแบบกดขี่ ทั้งยังเป็นวิธีที่จะดึงเอาความฉลาดและความสามารถของประชาชน ซึ่งได้รับการกล่าวถึงว่าประชาชนนี้เองคือบุคคลที่ฉลาดที่สุดในระบบการเมือง ออกมาใช้เป็นประโยชน์แก่ประเทศชาติ

1. ความหมายทางการเมือง คำว่า “การเมือง” มีผู้รู้ให้คำจำกัดความไว้มากมาย ซึ่งทุกความหมายมีลักษณะคล้ายคลึงกัน คือ การเมืองจะต้องมีลักษณะที่เป็นกิจกรรม หรือเป็นกระบวนการ ดังตัวอย่างพอสังเขป ดังนี้

การเมือง (Politics) มาจากรากศัพท์ภาษากรีก หมายถึง ศิลปะในการปกครอง รัฐในยุคแรก ๆ นั้น ความหมายนี้อาจสมบูรณ์เพียงพอ เพราะการรวมกลุ่มในยุคนั้นเป็นการรวมกลุ่มชนขนาดเล็ก ๆ และกลุ่มชนนั้นยังแบ่งออกเป็นสองฝ่ายคือ ฝ่ายผู้ปกครองและฝ่ายที่ถูกปกครอง ซึ่งได้แก่ ประชาชนส่วนใหญ่ของรัฐ การเมือง จึงเป็นเรื่องของพันธะ หรือความสัมพันธ์ของกลุ่มบุคคลทั้งสองฝ่าย

พรณธิดา เหล่าวงศ์ศักดิ์ (อ้างถึงใน อรุณี ปริศนานันท์กุล 2552:8) ได้ให้ความหมายของคำว่า “การเมือง” ว่าหมายถึง การจัดสรรอำนาจและผลประโยชน์จากทรัพยากรอันมีอยู่อย่างจำกัด ดังนั้น การเมืองกับผลประโยชน์จึงเป็นสิ่งที่ดำเนินการควบคู่กัน ลักษณะการเมืองของประเทศไทยเป็นแบบศูนย์รวมอำนาจอยู่ศูนย์กลาง มิได้กระจายไปในส่วนภูมิภาคหรือท้องถิ่น หรือแม้ว่าจะมีรูปแบบการปกครองส่วนท้องถิ่นก็ตาม อำนาจการตัดสินใจยังอยู่ในมือของข้าราชการที่ได้รับการแต่งตั้งจากส่วนกลาง อำนาจการจัดสรรผลประโยชน์จึงตกอยู่กับส่วนบนของโครงสร้าง โดยคนส่วนล่างไม่สามารถได้รับผลประโยชน์นั้นอย่างเสมอภาค เกิดความไม่เป็นธรรมขึ้นในสังคม

เสกสรรค์ ประเสริฐกุล (อ้างถึงในอรุณี ปริศนานันท์กุล 2552:8) ได้ให้ความหมายของคำว่า การเมืองหมายถึง กระบวนการจัดสรรผลประโยชน์ และสิ่งที่มีค่าทางสังคม โดยผ่านวิธีการอำนาจ ทั้งโดยตรงและโดยอ้อม ผลประโยชน์และสิ่งที่มีค่าทางสังคม ดังกล่าว อาจจะมีตั้งแต่ทรัพยากรธรรมชาติ ไปจนถึงสถาปัตยกรรมศาสตร์ กฎระเบียบและนโยบายที่เอื้อให้บางส่วนได้รับผลประโยชน์ และบางส่วนสูญเสียผลประโยชน์ ฯลฯ สิ่งใดที่ได้มาหรือเสียไปโดยไม่ผ่านกระบวนการใช้อำนาจ อาจจะไม่ถือเป็นเรื่องของการเมือง

ณรงค์ สินสวัตต์ (2539 : 3) ได้ให้ความหมายของคำว่า การเมือง หมายถึง การเมืองเป็นการต่อสู้ช่วงชิง การรักษาไว้และการใช้อำนาจทางการเมือง โดยที่อำนาจทางการเมือง หมายถึง อำนาจในการที่จะวางนโยบายในการบริหารประเทศหรือสังคม อำนาจที่จะแต่งตั้งบุคคล เพื่อช่วยในการนำนโยบายไปปฏิบัติ และ อำนาจที่จะใช้ข้าราชการ งบประมาณหรือเครื่องมืออื่นๆ ในการนำนโยบายไปปฏิบัติ แนวการมองการเมืองเป็นเรื่องของอำนาจ (Power Approach)

จากความหมายดังกล่าวข้างต้น พอสรุปความหมายของคำว่า การเมือง ได้ว่าหมายถึง กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับบุคคลหรือกลุ่มบุคคลเพื่อที่จะกำหนดแนวทาง ข้อบังคับ หรือนโยบายให้คนในสังคมปฏิบัติและอยู่ร่วมกันอย่างปกติสุข

แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง

1. ความหมายของการมีส่วนร่วมทางการเมือง

การมีส่วนร่วมทางการเมือง เป็นกิจกรรมที่มีความสำคัญประการหนึ่งของกระบวนการทางการเมืองและมีความจำเป็นสำหรับการเมืองเกือบทุกระบบ ทั้งนี้เป็นเพราะการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนเป็นการแสดงออกซึ่งพฤติกรรมทางการเมืองของมนุษย์ที่ดำรงอยู่ในระบบการเมือง และเป็นส่วนสำคัญที่เกื้อหนุนการดำรงอยู่ของระบบการเมืองอย่างมีอภิปฏิกิริยาได้ในทำนองเดียวกับวัฒนธรรมทางการเมือง ซึ่งเป็นแบบแผนความประพฤติหรือเป็นมูลเหตุภายในอันส่งผลต่อการแสดงออกทางการเมืองของบุคคล

มีผู้ให้ความหมายหรือนิยามของคำว่า การเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองไว้ ดังนี้

สิทธิพันธ์ พุทธหูน (2531: 157) สรุปความหมายของการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองว่าเป็นกิจกรรมของประชาชนที่มุ่งจะเข้าไปมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจนโยบายของรัฐบาลในระดับต่าง ๆ ซึ่งรูปแบบการเข้าไปมีส่วนร่วมในทางการเมืองในแต่ละสังคมย่อมแตกต่างกันไปด้วย

Weiner (1971: 159-204) ได้สรุปนิยามของคำว่า การเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองไว้

9 ความหมายด้วยกัน คือ

1. หมายถึง การให้การสนับสนุนและการเรียกร้องต่อผู้นำในรัฐบาล เพื่อให้สนองตอบต่อความต้องการใด ๆ
2. หมายถึง ความพยายามที่จะสร้างผลกระทบต่อการดำเนินงานของรัฐบาลที่ได้ผลและเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ
3. หมายถึง กิจกรรมทางการเมืองที่ต้องตามกฎหมาย เช่น การออกเสียง การยื่นข้อเรียกร้องการประท้วง การลือขบถ เป็นต้น
4. หมายถึง การใช้สิทธิเลือกตัวแทนเข้าไปใช้อำนาจแทนตนเอง (Representation)
5. หมายถึง ความรู้สึกแปลกแยกหรือตีตนออกจากระบบการเมือง อันเนื่องมาจากการถูกกีดกันไม่ให้เขาได้มีโอกาสเข้าไปมีส่วนร่วม พวกนี้มีศักยภาพที่จะกลับเข้ามาแก้ไขเปลี่ยนแปลงระบบการเมือง เพื่อให้เป็นไปตามแนวทางที่พวกเขาเห็นว่าเหมาะสมหรือยุติธรรมกว่าเก่า
6. หมายถึง กิจกรรมของพวกที่ตื่นตัวในทางการเมือง ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้รวมไปถึงการพูดคุยถกเถียงปัญหาในทางการเมืองก็ได้ ไม่จำเป็นต้องอยู่ในรูปของการใช้สิทธิเลือกตั้ง
7. หมายถึง กิจกรรมทางการเมืองทุกชนิดทั้งแบบใช้ความรุนแรงและแบบไม่ใช้ความรุนแรง
8. หมายถึง กิจกรรมทางการเมือง และกิจกรรมที่ต้องการเข้าไปมีอิทธิพลต่อการดำเนินการของข้าราชการนี้ด้วย

9. หมายถึง กิจกรรมต่างๆ ที่กระทบต่อการเมืองระดับชาติ แต่บางคนมองว่าจะต้องรวมถึง กิจกรรมที่กระทบต่อองค์กรส่วนท้องถิ่นด้วย

จากความหมายทั้ง 9 ประการดังกล่าว Weiner (1971: 165) ได้สรุปความหมายของการมีส่วนร่วมทางการเมืองว่าหมายถึงการปฏิบัติการโดยสมัครใจใดๆ (Any Voluntary Actions) ที่ไม่ว่าจะบรรลุผลสำเร็จหรือไม่ จะมีการจัดองค์การหรือไม่มี จะเกิดขึ้นเป็นครั้งคราวหรือต่อเนื่อง และจะใช้วิธีการที่ถูกต้องตามกฎหมายหรือไม่ก็ตาม โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะมีอิทธิพลต่อการเลือกใช้นโยบายสาธารณะ การบริหารนโยบายสาธารณะ และการเลือกผู้นำทางการเมืองในระดับต่าง ๆ ทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น จะเห็นว่าความหมายของการมีส่วนร่วมทางการเมืองดังกล่าวต้องประกอบด้วย องค์ประกอบสามประการ ซึ่งจะขาดไปเสียประการหนึ่งประการใดไม่ได้ คือ 1) ต้องเป็นการกระทำ หรือการปฏิบัติการ (Action) 2) การกระทำนั้นเป็นไปอย่างสมัครใจ (Voluntary) 3) มีการเลือก(Choice) หรือมีส่วนในการคัดเลือกเจ้าหน้าที่ของรัฐด้วย ซึ่งจากคำจำกัดความดังกล่าว จะเกี่ยวข้องกับเฉพาะ การมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบบประชาธิปไตยแบบเสรีเป็นสำคัญ

McClosky (1968: 252) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมทางการเมืองว่า การมีส่วนร่วมทางการเมือง คือ กิจกรรมต่าง ๆ ที่เป็นไปโดยสมัครใจซึ่งสมาชิกในสังคมมีส่วนร่วมโดยตรง หรือโดยอ้อม ในการเลือกผู้ปกครองประเทศ การกำหนดนโยบายสาธารณะ การลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง การติดตามข่าวสาร การอภิปราย การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การเข้าร่วมประชุม การบริจาคเงินและการติดต่อกับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ลักษณะความกระตือรือร้นของการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง อาจพิจารณาได้จาก การสมัครเป็นสมาชิกพรรคการเมืองอย่างเป็นทางการ การเขียนและกล่าวสุนทรพจน์ การรณรงค์หาเสียง การเป็นเจ้าหน้าที่พรรคหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ แต่ไม่รวมถึงกิจกรรมที่ไม่สมัครใจ เช่น การเสียภาษี การเป็นทหาร และหน้าที่ด้านตุลาการ

Huntington and Dominguez (1975: 4) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมทางการเมืองว่าหมายถึงกิจกรรมหรือการกระทำของประชาชน ที่ต้องการมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของรัฐบาล โดยที่การกระทำเป็นไปได้อีกทั้งถูกต้องตามกฎหมายและไม่ถูกต้องตามกฎหมาย ใช้กำลังหรือไม่ใช้กำลัง ทั้งที่สำเร็จและล้มเหลว ทั้งที่สมัครใจหรือไม่สมัครใจรวมทั้งกิจกรรมเกี่ยวกับการเลือกตั้ง การรณรงค์หาเสียงหรือการรวมตัวกันเพื่อโน้มน้าวหรือกดดันต่อรัฐบาล ได้แก่ การประท้วง การใช้ความรุนแรง โดยที่เน้นการกระทำของประชาชนเอง (Autonomous Participation) หรือกิจกรรมเกี่ยวกับการปลุกกระดมประชาชน (Mobilization Participation)

Nie and Verba (1975: 1) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมทางการเมืองว่า หมายถึงกิจกรรมต่าง ๆ ที่ถูกต้องตามกฎหมายของประชาชน ซึ่งมีวัตถุประสงค์โดยตรงมากหรือน้อย ในการมีอิทธิพลต่อการเลือกของเจ้าหน้าที่ของรัฐบาล หรือการกระทำที่กำลังดำเนินการอยู่ของเจ้าหน้าที่รัฐบาล โดยเน้นว่าการมีส่วนร่วมทางการเมืองจะต้องมีลักษณะดังนี้

1. เป็นเรื่องเป็นเรื่องเกี่ยวกับกิจกรรมของพลเมืองเฉพาะบุคคล รวมทั้งผู้ที่เฉื่อยชา ต่อกฎเกณฑ์ต่อการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองโดยอาชีพ ซึ่งรวมถึงเจ้าหน้าที่รัฐบาล เจ้าหน้าที่พรรคการเมืองและพวกหัวคะแนน
2. เป็นกิจกรรมซึ่งมีจุดมุ่งหมายที่จะมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจในการเลือกของรัฐบาลหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐบาล
3. การมีส่วนร่วมในการปกครองโดยการกระทำกิจกรรม

Milbrath and Goel (1977: 2) ได้ให้ความหมายของการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองไว้อย่างกว้าง ๆ และครอบคลุมว่า หมายถึง กิจกรรมทั้งหลายของประชาชนแต่ละคนที่ต้องการมีอิทธิพลผลักดันหรือยอมรับสนับสนุนต่อรัฐบาล ซึ่งไม่เพียงแต่เป็นการรวมบทบาทในการสร้างอิทธิพลผลักดันให้เกิดผลทางการเมืองตามต้องการเท่านั้น แต่ยังรวมถึงกิจกรรมที่เป็นที่ยอมรับอย่างเป็นทางการด้วย สำหรับผู้ที่ยอมรับรัฐบาล ต้องแสดงออกโดยการปรับพฤติกรรมตามคำสั่งหรือข้อเรียกร้องของรัฐบาล แต่ผู้ที่ไม่เห็นด้วยก็พยายามสร้างอิทธิพลผลักดันให้มีการเปลี่ยนแปลง หรือแก้ไขปัญหาใหม่ การมีส่วนร่วมทางการเมืองจึงมีทั้งเป็นการต่อต้าน เช่น การเดินขบวนประท้วง การจลาจล และมีทั้งที่เป็นการสนับสนุน เช่น การให้ความร่วมมือกับทางการในการเสียดาย การเกณฑ์ทหาร เป็นต้น

Huntington and Nelson (1986: 5) ได้ให้ความหมาย ของการมีส่วนร่วมทางการเมืองว่า จะต้องเป็นเรื่องของกิจกรรมมิใช่ทัศนคติ และใช้กับบุคคลธรรมดา มิใช่ข้าราชการเมืองหรือผู้นำทางการเมือง ซึ่งเกี่ยวข้องกับการเมือง เพราะเป็นอาชีพ ซึ่งถือว่าเป็นเรื่องของการมีบทบาททางการเมือง การตัดสินใจว่าการกระทำใด ๆ เป็นการมีส่วนร่วมทางการเมือง หรือเป็นบทบาททางการเมือง อาจถือลักษณะทางการเมืองที่บุคคลนั้นกระทำอยู่ เช่น การเป็นสมาชิกพรรคซึ่งไม่ได้ทำงานด้านการเมืองเป็นหลัก แต่มีหน้าที่เพียงเป็นการสอดแนมและหาเสียงให้กับผู้สมัครบ้างเป็นครั้งคราวจึงเรียกได้ว่าเป็นการมีส่วนร่วมทางการเมือง แต่ถ้าเป็นการลงสมัครรับเลือกตั้งและทำกิจกรรมทางการเมืองอย่างต่อเนื่อง กิจกรรมนั้นจึงถือว่าเป็นเรื่องของบทบาททางการเมือง ลักษณะที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือ จะต้องเป็นเรื่องที่แสดงออกเพื่อให้มีผลต่อการตัดสินใจของรัฐบาลหรือผู้นำประเทศ ดังนั้นการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง จึงอาจเป็นไปได้ทั้งถูกกฎหมายและผิดกฎหมาย สันติหรือรุนแรง ถึงแม้ว่าผู้เข้าร่วมจะมีวัตถุประสงค์เพื่อกดดันรัฐบาล แต่ก็อาจจะไม่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงการตัดสินใจของรัฐบาลแต่ประการใด ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับอำนาจทางการเมืองของผู้มีส่วนร่วมว่ามีศักยภาพมากน้อยเพียงใด

สุจิต บุญบงการ (2537:11) ได้สรุปความหมายของการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างกระชับว่า การมีส่วนร่วมทางการเมือง หมายถึง กิจกรรมที่บุคคลมีจุดประสงค์เพื่อมีอิทธิพลในกระบวนการตัดสินใจของรัฐบาล โดยแยกลักษณะที่น่าสนใจไว้หลายประการ ดังต่อไปนี้ คือ ประการแรก การมีส่วนร่วมทางการเมืองมีความหมายในเรื่องกิจกรรม มิใช่ทัศนคติ มิใช่เป็นเรื่องของความคิด ความรู้สึก หรือความเชื่อทางการเมือง แต่ยอมรับว่าทัศนคติทางการเมืองมีผลต่อรูปแบบหรือการแสดงออก

ของการมีส่วนร่วมทางการเมืองแต่ไม่ใช่เป็นกิจกรรม ประการที่สอง การมีส่วนร่วมทางการเมืองใช้กับบุคคลธรรมดา ส่วนนักการเมืองหรือผู้นำทางการเมืองนั้นถือว่าเป็นบทบาททางการเมือง (Political role) ประการที่สาม การมีส่วนร่วมทางการเมือง เป็นเรื่องของการแสดงออกเพื่อให้มีผลต่อการตัดสินใจของรัฐบาลหรือผู้นำประเทศ เช่น ถ้านักศึกษาชุมนุมประท้วงในมหาวิทยาลัยเพื่อได้อิทธิกรบติจากตำแหน่ง จะไม่ใช่เรื่องการมีส่วนร่วมทางการเมือง จนกว่านักศึกษาจะใช้การประท้วงนี้กดดันรัฐบาลหรือผู้นำทางการเมืองให้ช่วยบีบบังคับให้อิทธิกรบติลาออก ดังนั้น การมีส่วนร่วมทางการเมืองจึงควรเป็นเรื่องของความพยายามที่จะมีผลต่อการตัดสินใจของรัฐบาล สนับสนุนเปลี่ยนแปลงผู้นำรัฐบาล ปกป้องหรือเปลี่ยนแปลงตัวผู้นำและสถาบันทางการเมืองต่าง ๆ การมีส่วนร่วมทางการเมืองจึงเป็นได้ทั้งถูกกฎหมายและผิดกฎหมาย สันติหรือรุนแรง ความประสงค์ที่จะผลักดันรัฐบาลนี้ไม่จำเป็นต้องเป็นสิ่งที่สร้างหรือริเริ่มขึ้นจากตัวผู้ที่มีส่วนร่วมเอง แต่อาจจะมาจากผู้ร่วมอื่นรวมทั้งผู้นำทางการเมืองด้วย ประการสุดท้าย การมีส่วนร่วมทางการเมืองอาจไม่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงการตัดสินใจของผู้นำหรือรัฐบาลแต่อย่างใด แม้ว่าผู้มีส่วนร่วมมีวัตถุประสงค์กดดันรัฐบาล การมีส่วนร่วมทางการเมืองจะมีผลมากน้อยเพียงใด ขึ้นอยู่กับอำนาจทางการเมืองของผู้มีส่วนร่วม ซึ่งมักมีอำนาจทางการเมืองไม่มากนัก และไม่สามารถผลักดันการตัดสินใจของรัฐบาลได้ตลอดเวลาและทุก ๆ เรื่อง

โกวิท วงศ์สุรวัฒน์ (2546:31) ได้กล่าวถึงการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนที่จะแสดงออกซึ่งอำนาจสูงสุดที่ตนมีอยู่ได้ 5 ทาง ดังนี้คือ

1. การออกเสียงเลือกตั้ง (Election) เป็นการแสดงออกซึ่งอำนาจของประชาชนสามารถจะเลือกรัฐบาล คือ ผู้ที่จะดำเนินงานของรัฐ การเลือกตั้งที่ใช้หลักการเสมอภาคให้ประชาชนทุกคนมีสิทธิในการเลือกตั้งทั่วไปโดยไม่มีข้อจำกัดทางเพศ ทางทรัพย์สินสมบัติ หรือทางชาติตระกูล เรียกว่า Universal Suffrage จึงจะถือว่าเป็นประชาธิปไตยที่แท้จริง ในอดีตนั้นการต่อสู้เพื่อ Universal Suffrage เป็นไปอย่างดุเดือดและขมขื่น กว่าที่คนจนผู้ไม่มีที่ดินหรือสตรีจะมีสิทธิในการเลือกตั้ง

2. การออกเสียงประชามติ (Referendum) คือ อำนาจที่ประชาชนมีอยู่ในการตัดสินใจในปัญหาต่าง ๆ ของรัฐตามเจตจำนงของตน ส่วนใหญ่ในทางปฏิบัติมักจะเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายรัฐธรรมนูญ เช่น การจะยอมรับร่างรัฐธรรมนูญที่ยกร่างขึ้นใหม่ทั้งฉบับ หรือข้อแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญตอนใดตอนหนึ่งหรือไม่ การลงคะแนนเสียงก็ไม่ซับซ้อนแต่อย่างใด คือเพียงแค่โหวตว่า Yes หรือ No เท่านั้นเอง ที่มาของการออกเสียงประชามตินี้มาจากสวิตเซอร์แลนด์ที่เน้นเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญ และพบในรัฐธรรมนูญสหรัฐอเมริกา ฝรั่งเศส ออสเตรเลีย เป็นต้น ให้ประชาชนออกเสียงประชามติรับรองหรือไม่รับรองการแก้ไขรัฐธรรมนูญ

3. ประชาชนมีสิทธิเสนอร่างกฎหมาย (Initiative) ตามหลักประชาธิปไตยโดยทั่วไปแล้วประชาชนมักจะใช้อำนาจอธิปไตยในการร่างกฎหมายผ่านทางฝ่ายนิติบัญญัติ คือ รัฐสภา แต่ประชาชนก็มีสิทธิที่จะแสดงอำนาจอธิปไตยในการเสนอร่างกฎหมายเองได้ ซึ่งในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

ฉบับปี พ.ศ. 2540 ก็รับรองสิทธิและอำนาจนี้อย่างแข็งขัน ในมาตรา 170 บัญญัติไว้ให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งไม่น้อยกว่า 50,000 คน มีสิทธิเข้าชื่อร้องขอต่อประธานรัฐสภา เพื่อให้รัฐสภาพิจารณากฎหมายได้แต่เฉพาะกฎหมายที่เกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพของชนชาวไทย และแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐเท่านั้น (ทั้งนี้ ต้องมีร่าง พ.ร.บ. เสนอมาด้วย) เป็นการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองมากยิ่งขึ้นกว่าการเลือกตั้งทั่วไปแต่เดิม

4. ประชาชนสามารถตัดสินใจปัญหาสำคัญเกี่ยวกับนโยบายรัฐ (Plebiscite) ที่มาของ Plebiscite นั้น มีประวัติมาจากสาธารณรัฐโรมัน (ก่อนสมัยที่จะเป็นจักรวรรดิโรมัน) มีการแบ่งประชาชนชาวโรมันเป็นสองชั้น คือพวกพาทริเซียน (Patricians) เป็นพวกผู้ดี กับพวกเพลเบียน (Plebeians) เป็นพวกไพร่ คล้ายกับการแบ่งชนชั้นของเมืองไทย ในสมัยโบราณที่มีสิทธิในสังคมแตกต่างกัน ดังนั้นกรณีการลงคะแนนเสียงที่ให้พวกไพร่ลงคะแนนด้วย จะเป็นเรื่องสำคัญระดับชาติทีเดียว ในทางปฏิบัติเมื่อรัฐบาลมีปัญหาระดับนโยบายที่ไม่สามารถตัดสินใจได้เอง เนื่องจากอาจจะเกิดผลกระทบอย่างใหญ่หลวงในสังคม เช่น การที่จะเลิกจำหน่ายสุราหรือการที่จะเปิดให้มีโสเภณีหรือบ่อนการพนันอย่างเปิดเผย ถูกต้องตามกฎหมาย รัฐบาลจำเป็นต้องให้ประชาชนตัดสินใจกันเองโดยตรง ซึ่งการลงคะแนนเสียงก็คือ Yes หรือ No นั่นเอง สำหรับการใช้ศัพท์ระหว่าง (Referendum) กับ (Plebiscite) ปัจจุบันมักใช้แทนกันมั่วไปหมด เนื่องจากคนทั่วไปไม่ทราบประวัติความเป็นมาของคำศัพท์ทั้งสองดังกล่าว

5. ประชาชนสามารถเปลี่ยนผู้ดำรงตำแหน่งหน้าที่สำคัญของรัฐบาลได้ (Recall) การแสดงออกซึ่งอำนาจอธิปไตยของประชาชนที่สามารถมีสิทธิออกเสียงถอดถอนเจ้าหน้าที่ตำแหน่งต่าง ๆ ซึ่งได้มาโดยการเลือกตั้ง (ไม่ใช่การแต่งตั้ง) เป็นการเน้นย้ำถึงหลักการที่ว่าเมื่อประชาชนเลือกตั้งเข้ามาได้ ประชาชนก็สามารถที่จะปลดหรือถอดถอนได้เช่นกัน

จากความหมายของการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักวิชาการแต่ละท่านนั้น โดยสรุปแล้วความหมายของการมีส่วนร่วมทางการเมืองก็คือ การเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นกิจกรรมต่าง ๆ ตามความสมัครใจของสมาชิกในสังคมการเมืองที่จะเลือกกระทำ ซึ่งมีจุดมุ่งหมายทั้งทางตรงและทางอ้อมที่ต้องการมีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบาย การดำเนินงานของรัฐบาลไม่ว่าจะเป็นระดับท้องถิ่นหรือในระดับชาติก็ตาม ซึ่งการกระทำนั้นอาจผิดกฎหมาย หรือถูกต้องตามกฎหมาย อาจใช้ความรุนแรงหรือไม่ใช้ความรุนแรง สำเร็จผลหรือไม่ หรือการกระทำโดยความสำนึกหรือถูกชักจูงระดมพลังก็ได้

มิลเบรธ (Milbrath, 1996) (อ้างถึงใน อรุณี ปริศนานันท์กุล 2552:12) ได้ศึกษาเรื่องการเลือกตั้ง เป็นกลไกการใช้อำนาจอธิปไตยหรือการมีส่วนร่วมทางการเมือง (Political Participation) ของประชาชนผู้เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย โดยการไปใช้สิทธิเลือกตั้งผู้แทนที่มั่นนโยบายตรงกับความต้องการของตนเอง ให้ไปใช้อำนาจอธิปไตยแทนตนด้วยความชอบธรรม เพื่อลดภาวะความตึงเครียด

ขจัดความขัดแย้ง พบว่า การไม่ใช้สิทธิเลือกตั้งของบุคคลเป็นเรื่องที่มีนัยเกี่ยวกับการขาดการมีส่วนร่วมทางการเมือง กล่าวคือ ผู้ที่ขาดการมีส่วนร่วมทางการเมือง มิลเบรธ จำแนกให้เป็นผู้ที่ไม่สนใจทางการเมือง (Apathetic) อันมีแนวโน้มที่จะกลายเป็นผู้แปลกแยกทางการเมืองได้ง่าย

จันทนา สุทธิจิริ (2544 : 412-414) เสนอความเห็นไว้ว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนมีอยู่หลากหลายรูปแบบและมีวิธีการแตกต่างกันไปในแต่ละระบบการเมือง และบริบทของสภาพแวดล้อมทางสังคมและวัฒนธรรมของแต่ละประเทศ ซึ่งอาจแบ่งรูปแบบของการมีส่วนร่วมทางการเมืองตามรูปแบบการปกครองแบบประชาธิปไตยได้ 2 รูปแบบ คือ

1. การมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบเป็นทางการ เป็นการมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบที่มีกฎหมายรองรับให้กระทำ หรือต้องกระทำโดยวิธีการที่สำคัญและยอมรับทั่วไปในระบอบประชาธิปไตย มีดังนี้

1.1 การเลือกตั้งทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับชาติ ซึ่งเป็นรูปแบบของการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่ชัดเจนที่สุดในทางวิจัยนั้น สามารถวัดระดับ ประเมินค่าของพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองได้แน่นอนชัดเจนที่สุดในทางวิจัยนั้น สามารถวัดระดับ ประเมินค่าของพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองได้แน่นอนชัดเจนมากกว่าพฤติกรรมอื่น

1.2 การใช้สิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นทางการเมือง ในประเด็นหรือเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์สาธารณะของประชาชน เช่น การพูดอภิปรายในระบอบประชาธิปไตย การมีส่วนร่วมทางการเมืองประการนี้มีความสำคัญมาก เนื่องจากเป็นช่องทางการสื่อสารทางการเมือง (Political Communication) ระหว่างประชาชนกับรัฐบาล รัฐบาลจะมีโอกาสได้รับรู้ปัญหา ความคิดเห็น ข้อเสนอแนะ ข้อวิจารณ์ต่างๆ การทำงานของรัฐบาลจากประชาชนผู้เป็นเจ้าของประเทศและเจ้าของอำนาจอธิปไตย อันจะเป็นประโยชน์ต่อการนำไปปรับปรุงการทำงานของรัฐบาลให้มีประสิทธิภาพตอบสนองความต้องการของประชาชนได้มากยิ่งขึ้น

1.3 การจัดตั้งและเข้าเป็นสมาชิกพรรคการเมือง เป็นการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่เป็นการรวมกลุ่มของบุคคลที่มีความคิดเห็นทางการเมืองตรงกัน และมีความมุ่งหมายที่จะเข้าไปเป็นรัฐบาลตามอุดมการณ์ของพรรคการเมือง ส่วนประชาชนที่เป็นสมาชิกพรรคการเมืองในช่วงที่มีการเลือกตั้ง ก็สามารถเข้าร่วมกิจกรรมด้วยการรณรงค์หาเสียงช่วยพรรคการเมืองได้

1.4 การรวมตัวเป็นกลุ่มผลประโยชน์ หมายถึง การที่กลุ่มคนมารวมกันเป็นกลุ่มผลประโยชน์อาจจะเนื่องด้วยมีอาชีพเดียวกัน มีผลประโยชน์สอดคล้องกัน หรือมีความมุ่งหมายอย่างใดอย่างหนึ่งต้องตรงกัน และเป็นการใช้พลังของกลุ่ม แสดงอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายของรัฐบาลในอันที่จะปกป้องผลประโยชน์ของกลุ่มตนเอง

2. การมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบไม่เป็นทางการ

2.1 การเดินขบวนหรือการชุมนุมประท้วง ซึ่งอาจจะเป็นการต่อต้านคัดค้านนโยบาย การกระทำของรัฐหรืออาจเป็นการสนับสนุนนโยบายหรือโครงการของรัฐก็ได้

2.2 การก่อความวุ่นวายทางการเมือง เช่น การนัดหยุดงาน การงดให้ความร่วมมือกับรัฐบาล ซึ่งเป็นวิธีการแสดงออกของประชาชนที่เป็นการไม่เชื่อฟังอำนาจรัฐ หรือการปฏิบัติที่ละเมิดต่อกฎหมาย โดยอ้างความบกพร่องของรัฐบาลเป็นเหตุการณ์ การมีส่วนร่วมในลักษณะนี้อาจก่อให้เกิดผลกระทบเป็นความเสียหายต่อระบบเศรษฐกิจ สังคมและเสถียรภาพทางการเมืองได้ในสังคมที่ใช้รูปแบบการปกครองแบบประชาธิปไตยย่อมมีอาชญากรรมได้ ซึ่งการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองของประชาชน อันเป็นกระบวนการทางการเมืองที่สำคัญซึ่งแสดงถึงความเป็นประชาธิปไตยของสังคมหนึ่งสังคมใด โดยเกี่ยวเนื่องกับการใช้อำนาจของประชาชนในฐานะที่เป็นเจ้าของประเทศ ในการแสดงออกซึ่งเจตจำนงทางการเมืองต่อรัฐบาล และกลไกอื่นที่ใช้อำนาจอธิปไตยแทนประชาชนตามหลักการ และอุดมการณ์ของการเมืองการปกครองระบอบประชาธิปไตย กล่าวในทางหนึ่งประชาธิปไตยจะไม่สามารถเข้มแข็งหรือปฏิบัติกรตอบสนองความต้องการของประชาชนอย่างเต็มที่หากขาดซึ่งการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ไม่ว่าจะในรูปแบบของการสนับสนุน มีส่วนร่วมในการตัดสินใจหรือในเชิงการคัดค้านกระบวนการทางการเมือง การควบคุมการใช้อำนาจของระบอบการเมืองในระดับความสัมพันธ์โดยตรงกับการพัฒนาทางการเมืองและส่งผลกระทบท่อการพัฒนาทั้งทางเศรษฐกิจและสังคม

2. ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมือง

การพิจารณาจัดระดับของการมีส่วนร่วมทางการเมืองนั้น นักวิชาการ ได้มีการจัดระดับการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองแบบคร่าวๆ คือระดับสูง ไป ต่ำ

ณรงค์ สิ้นสวัสดิ์ (2518: 110) ได้กล่าวถึงการจัดระดับของการมีส่วนร่วมโดยได้จัดระดับของการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนจากสูงไปต่ำ ดังนี้คือ

1. เข้าดำรงตำแหน่งทางการเมืองเช่น ประธานาธิบดี นายกรัฐมนตรี สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

2. สมัครเข้ารับการเลือกตั้งเพื่อดำรงตำแหน่งทางการเมือง

3. ช่วยในการโฆษณาหาเสียง เช่น แจกใบปลิว

4. การเข้าร่วมโดยทางอ้อม เช่น อ่านหนังสือพิมพ์ ดูโทรทัศน์เกี่ยวกับข่าวการเมือง ถกเถียงปัญหาทางการเมือง

5. ไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง

6. ไม่ไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง ไม่รู้ความเป็นไปทางการเมืองเลย

นอกจากการจัดแบ่งดังกล่าว วัฒนา ใหม่เมืองศรี (2539:21) ได้กล่าวถึงการจัดแบ่งระดับการมีส่วนร่วมทางการเมือง อาจจัดแบ่งระดับการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองจากน้อยไปมาก ในอีกลักษณะหนึ่งได้ดังนี้ คือ

1. รับฟังข่าวสารทางการเมือง
2. ออกเสียงลงคะแนน
3. ชักชวนให้ผู้อื่นสนทนาเรื่องการเมือง
4. ชักชวนให้ไปเลือกผู้สมัครรับเลือกตั้งคนใดคนหนึ่ง
5. ช่วยโฆษณาให้พรรคการเมืองหรือผู้สมัครรับเลือกตั้งด้วยการติดป้ายประกาศสนับสนุน หรือประกาศสนับสนุนให้ผู้อื่นทราบโดยทั่วไป
6. ติดต่อแสดงความคิดเห็นหรือข้อเรียกร้องต่อเจ้าหน้าที่บ้านเมืองหรือนักการเมือง
7. สนับสนุนด้วยการบริจาคเงินให้พรรคการเมืองหรือผู้สมัครรับเลือกตั้ง
8. ติดตามการหาเสียงของนักการเมือง
9. ช่วยผู้สมัครรับเลือกตั้งหาเสียง
10. เป็นสมาชิกพรรคและทำงานให้พรรคการเมืองเป็นประจำ
11. เข้ามีส่วนร่วมในการวางแผนของพรรค
12. ช่วยหาเงินให้พรรค
13. สมัครเข้าแข่งขันรับเลือกตั้ง
14. เป็นเจ้าหน้าที่ของพรรคหรือได้รับเลือกตั้ง

Rush and Althoff (1971: 75 – 81) ได้จัดระดับการเข้าร่วมทางการเมืองจากระดับสูงสุดไปสู่ต่ำสุดไว้ดังนี้

1. การได้เข้าดำรงตำแหน่งในทางการเมืองและการบริหาร
2. การพยายามเสาะหาตำแหน่งในทางการเมืองและการบริหาร
3. การเป็นสมาชิกที่กระตือรือร้นขององค์การทางการเมือง เช่น พรรคการเมือง กลุ่มผลประโยชน์ และกลุ่มผลักดัน
4. การเป็นสมาชิกที่ไม่กระตือรือร้นขององค์การทางการเมือง
5. การเป็นสมาชิกที่กระตือรือร้นขององค์การ ที่มีลักษณะกึ่งองค์การทางการเมือง (Quasi –political organization) เช่น กลุ่มผลประโยชน์ที่เกี่ยวข้องทางการเมืองในบางประการ
6. การเป็นสมาชิกที่ไม่กระตือรือร้นขององค์การที่คล้ายคลึงกับองค์การทางการเมือง
7. การเข้าร่วมประชุมในที่สาธารณะและการเดินขบวน
8. การแสดงความคิดเห็นและการพูดคุยสนทนากันในเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับทางการเมืองอย่างไม่เป็นทางการ

9. การให้ความสนใจในเรื่องราวทางการเมืองโดยอาศัยสื่อสารมวลชนต่าง ๆ

จากแนวคิดดังกล่าวสามารถแบ่งระดับที่ประชาชนจะมีโอกาสเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองได้ดังนี้

1. การไปใช้สิทธิเลือกตั้ง
2. การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง
3. การชุมนุมเคลื่อนไหวทางการเมือง

นักวิชาการได้มีการอธิบายถึงระดับการเข้ามามีส่วนร่วม และมีการจัดระเบียบการมีส่วนร่วมทางการเมืองไว้หลายท่าน ดังนี้

คารินท์ แก้วมูล (2548) ได้แบ่งระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนกระทำได้ใน 2 ระดับของการปกครอง คือ

1. การมีส่วนร่วมในการเมืองการปกครองระดับชาติ ซึ่งกระทำโดยผ่านการใช้สิทธิเลือกตั้งผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา การสมัครเป็นสมาชิกพรรคการเมือง การช่วยพรรคการเมืองรณรงค์หาเสียงในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร การสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาการแสดงความคิดเห็น ตรวจสอบ ติดตาม การทำงานของรัฐบาลโดยการเขียนพิมพ์โฆษณา การชุมนุม เดินขบวนประท้วงคัดค้าน เรียกร้องหรือสนับสนุนต่อนโยบายของรัฐบาล

2. การมีส่วนร่วมในการเมืองการปกครองระดับท้องถิ่น ซึ่งกระทำโดยผ่านการใช้สิทธิเลือกตั้งหรือลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นผู้บริหารระดับท้องถิ่น เช่น องค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) เทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) การช่วยรณรงค์หาเสียงในการเลือกตั้งระดับท้องถิ่น การชุมนุมประท้วงคัดค้าน เรียกร้อง หรือสนับสนุนต่อนโยบายการทำงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตาราง 2-1 แสดงระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองสูง กับระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองต่ำ ระหว่างบุคคลที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมที่แตกต่างกัน

ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองสูง	ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองต่ำ
- มีการศึกษาสูง	- มีการศึกษาน้อย ชั้นประถมฯ มัธยมฯ
- คนชั้นกลาง	- คนชั้นแรงงาน
- เพศชาย	- เพศหญิง
- อายุอยู่ในวัยกลางคน	- อายุยังน้อย
- แต่งงานแล้ว	- โสด
- อยู่ในเมือง	- อยู่ในเขตชนบท
- เป็นสมาชิกกลุ่มองค์กรต่างๆ	- ไม่ชอบเป็นสมาชิกกลุ่มองค์กรต่างๆ
- ชอบมีความเกี่ยวพันทางสังคม เป็นต้น	- ไม่ค่อยชอบมีความเกี่ยวพันทางสังคม เป็นต้น

ที่ มา : Mibrath and Goel (1977) Political Participation: How and Why People Get Involved in Politics. University Press of American. p. 86-122.

จากตาราง 2-1 จะเห็นได้ว่าบุคคลที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมที่แตกต่างกัน จะมีระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่แตกต่างกัน กล่าวคือ บุคคลที่มีระดับของการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองสูง มักได้แก่พวกที่มีการศึกษาสูง เป็นชนชั้นกลาง เพศชาย อายุอยู่ในวัยกลางคน แต่งงานแล้วอยู่ในเมือง ชอบมีความเกี่ยวพันทางสังคม ในขณะที่บุคคลที่มีระดับของการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองต่ำ ได้แก่ บุคคลที่มีการศึกษาน้อย เป็นคนชั้นแรงงาน อายุยังน้อย เป็นโสด อยู่ในเขตชนบท ไม่ค่อยชอบมีความเกี่ยวพันทางสังคม ที่เป็นเช่นนั้นน่าจะเป็นเพราะบุคคลที่มีฐานะทางเศรษฐกิจสังคมดี น่าจะเป็นบุคคลที่มีความรู้ ความเข้าใจตลอดจนมีทรัพยากร มีทักษะทางการเมืองที่สูง ขณะเดียวกันมีสถานการณ์เอื้ออำนวย นอกจากนี้ยังมีปัจจัยเร่งเร้า ปัจจัยจูงใจ อาทิ ความศรัทธา และไว้วางใจทางการเมืองสูงกว่าพวกที่มีฐานะทางสังคมและเศรษฐกิจต่ำกว่า จึงทำให้กลุ่มหลังเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองน้อยกว่า

3. รูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมือง

มีนักวิชาการหลายท่านได้กล่าวถึงรูปแบบของการมีส่วนร่วมทางการเมือง ดังนี้

โบรเมจ (Bromage, 1950 (อ้างถึงใน ชลลดา แสงมณี, 2542 : 56) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองมีลักษณะใหญ่ ๆ 3 ลักษณะ คือ

1. การลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง
2. การใช้วิธีบังคับหรือชักจูงอย่างไม่เป็นทางการ ได้แก่ การแสดงความคิดเห็นโดยตรงหรือทางจดหมาย โทรศัพท์ โทรเลข ฯลฯ และการเดินขบวนหรือก่อจลาจล
3. การดำเนินการอย่างเป็นทางการ ได้แก่ การใช้สิทธิที่มีอยู่ตามรัฐธรรมนูญ เช่น การริเริ่มกฎหมาย การแสดงประชามติ และการเพิกถอนออกจากตำแหน่ง

มิลเบรธและ โจเอล (Milbreath and Goel 1977, p. 12-19; Milbrath, 1996, p. 12-16) (อ้างถึงใน อรุณี ปริศนานันท์กุล 2552:19) ได้ทำการศึกษาผลงานต่าง ๆ ที่เขียนเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง ได้จัดแยกประเภทหรือรูปแบบของการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนไว้ 6 รูปแบบ คือ

1. การออกเสียงเลือกตั้ง (Voting) เป็นรูปแบบของการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองที่สามารถแยกออกได้จากกิจกรรมการหาเสียง และกิจกรรมที่มีความเกี่ยวข้องกับพรรคการเมือง แต่อาจรวมได้กับกิจกรรมเพื่อแสดงออกซึ่งความรักชาติอื่น (patriot acts) เช่น การเสียดาย การเคารพกฎหมาย เป็นต้น ซึ่งกล่าวได้ว่า การไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง เป็นการแสดงออกซึ่งความจงรักภักดีต่อระบบการเมือง และกระทำการตามความต้องการตนเองของประชาชน เนื่องจากเป็นกลไกที่สามารถกำหนดความเป็นไปของรัฐบาลหรือการปกครองได้โดยทันทีทันใด กล่าวคือ บุคคลที่ไปลงคะแนนเลือกตั้งนั้น จะกระทำไปโดยความสำนึกในหน้าที่ของพลเมืองดีมากกว่าที่จะเชื่อว่า

การลงคะแนนเสียงของตนจะมีผลสำคัญทางการเมืองที่แตกต่างกันออกไป การลงคะแนนเสียงไม่จำเป็นต้องอาศัยการสื่อสารและแรงจูงใจมากเหมือนกิจกรรมทางการเมืองอื่น ๆ

2. การเป็นเจ้าหน้าที่ของพรรคการเมืองและผู้รณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง (Party and Campaign workers) การมีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบนี้ หมายถึง การเข้าร่วมในกิจกรรมของพรรคการเมืองทั้งในช่วงระหว่างการเลือกตั้งและในการรณรงค์หาเสียง ขอบเขตของกิจกรรมดังกล่าว ได้แก่ การมีบทบาทในการรณรงค์หาเสียง การบริจาคเงินช่วยเหลือแก่พรรคหรือผู้สมัครรับเลือกตั้ง การชักชวนประชาชนให้ไปลงคะแนนเพื่อสิทธิในการลงคะแนนเสียง หรือชักชวนให้ไปลงคะแนนแก่บุคคลผู้สมัครที่ตนเองชื่นชอบ การเข้าร่วมและสนับสนุนพรรคการเมือง การลงสมัครรับเลือกตั้ง การมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบนี้ เป็นแบบแผนของความสัมพันธ์ขั้นต้นระหว่างปัจเจกชนกับรัฐ ซึ่งจากการศึกษาของ มิลแบรธ (Milbrath, 1996) พบว่า ผู้ที่เข้าร่วมทางการเมืองในรูปแบบนี้มีน้อยมากในสหรัฐอเมริกา มีเพียงร้อยละ 15 เท่านั้น เนื่องจากการเข้าร่วมในกิจกรรมดังกล่าว ต้องอาศัยความตื่นตัวและความสนใจอย่างแท้จริง พวกที่เข้าร่วมในกิจกรรมประเภทนี้จัดอยู่ใน “พวกนักรู้” (Gladiators) ในขณะที่คนส่วนมากมักจะมึนบทบาทเป็นเพียง “ผู้เฝ้าดู” (Spectators) คอยตัดสินใจว่าใครจะเป็นผู้ชนะด้วยการลงคะแนนให้คนที่ตนชอบ

3. การเป็นผู้มีบทบาทในชุมชน (Community Activists) การมีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบนี้ ได้แก่ การร่วมกันขึ้นมาเพื่อแก้ปัญหาสังคม การทำงานร่วมกันกับกลุ่มที่ทำงานเกี่ยวกับสังคมและติดต่อกับทางราชการในเรื่องปัญหาสังคม “ผู้มีบทบาทในชุมชน” มีลักษณะคล้ายกับ “เจ้าหน้าที่พรรคและเจ้าหน้าที่รณรงค์หาเสียง” ในหลาย ๆ ด้าน เนื่องจากผู้มีบทบาทในการมีส่วนร่วมทางการเมืองประเภทนี้เป็นผู้มีความกระตือรือร้นสูง และมีระดับความผูกพันทางใจกับชุมชนสูงเช่นกัน แต่อย่างไรก็ตาม ผู้มีบทบาทในชุมชนก็มีส่วนที่แตกต่างจากเจ้าหน้าที่พรรคการเมืองและเจ้าหน้าที่รณรงค์หาเสียงเลือกตั้งในแง่ที่มีความเกี่ยวข้องในพรรคการเมือง และการช่วยรณรงค์หาเสียงน้อยกว่าเจ้าหน้าที่พรรคการเมืองและเจ้าหน้าที่รณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง

4. การติดต่อกับทางราชการ (Contraction Officials) เป็นกิจกรรมที่เป็นเรื่องเฉพาะเจาะจงของบุคคล ซึ่งจะมีผลโดยตรงต่อบุคคลนั้นเองเท่านั้น เช่น การติดต่อกับทางราชการเพื่อขอรับสวัสดิการทางสังคม การมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบนี้นับได้ว่าเกือบไม่ใช้การมีส่วนร่วมทางการเมืองในความหมายที่แท้จริงในภายหลัง นายและเวอร์บา (Nie and Verba, 1972 อ้างถึงใน สิทธิพันธ์ พุทธิคุณ, 2543 : 75) เรียกว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบคับแคบ (Parochial Participation) หรือการติดต่อเฉพาะเรื่อง (Particularized Contacting)

5. การเป็นผู้ประท้วง (Protesters) คือ การเข้าร่วมเดินขบวนตามถนนหรือการก่อจลาจล (ถ้าจำเป็น) เพื่อบังคับให้รัฐแก้ไขบางสิ่งบางอย่างซึ่งเกี่ยวข้องกับการเมืองให้ถูกต้อง การประท้วงอย่างแข็งขันและเป็นไปอย่างเปิดเผยต่อสาธารณชน ถ้ารัฐบาลกระทำในสิ่งที่ผิดศีลธรรม

การให้ความสนใจใส่ใจกับการชุมนุมและประท้วง เข้าร่วมกับกลุ่มประท้วงรัฐบาล และการปฏิเสธการยอมรับกฎหมายที่ไม่ยุติธรรม

6. การเป็นผู้สื่อสารทางการเมือง (Communicators) รูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองในลักษณะ “ผู้สื่อสารทางการเมือง” ได้แก่ การติดตามข่าวสารทางการเมือง การส่งจดหมาย แสดงการสนับสนุนผู้นำเมื่อเขาทำในสิ่งที่ดีและถูกต้อง การให้ข้อมูลความรู้เกี่ยวกับการเมืองแก่เพื่อนในชุมชนที่อาศัยอยู่ การให้ความสนใจกับทางราชการและการเขียนจดหมายถึงบรรณาธิการ หนังสือพิมพ์ ผู้ที่เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบดังกล่าวนี้ มักเป็นพวกที่มีการศึกษาสูง มีข้อมูลเกี่ยวกับการเมืองมาก และมีความสนใจเกี่ยวกับการเมืองมากด้วย ผู้สื่อสารทางการเมืองเหล่านี้จะวิพากษ์วิจารณ์รัฐบาลมากกว่าบรรดาเจ้าหน้าที่ของพรรคการเมือง หรือผู้รักชาติแต่จะไม่แสดงออกด้วยกิจกรรมการประท้วง

ฮันติงตัน และ โพลสบี (Huntington and Polsby, 1976 (อ้างถึงใน สิทธิพันธ์ พุทธหุน, 2543 : 79) ในบทความเรื่อง “No Easy Choice” ได้จำแนกรูปแบบของการมีส่วนร่วมทางการเมืองไว้ 5 แบบ โดยพิจารณาครอบคลุมไปถึงการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่ผิดกฎหมาย ซึ่งประกอบด้วย

1. กิจกรรมการเลือกตั้ง (Electoral Activity) เป็นกิจกรรมการออกเสียงลงคะแนนเลือกตั้ง และการณรงค์หาเสียงในการเลือกตั้งทุกรูปแบบ
2. การล็อบบี้ (Lobby) คือ การเข้าหาเจ้าหน้าที่หรือผู้นำการเมืองเพื่อหาทางเข้าไป มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจ และการกำหนดนโยบายโดยให้ข้อมูลต่างๆ เพื่อเป็นประโยชน์ของกลุ่มเป็นเกณฑ์
3. กิจกรรมองค์กร (Organizational Activity) เป็นกิจกรรมทางการเมืองขององค์กรใดองค์กรหนึ่ง โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะเข้าไปมีอิทธิพลต่อประเด็นที่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์เฉพาะอย่างหรืออาจจะเป็นผลประโยชน์ต่อส่วนรวมก็ได้
4. การติดต่อเป็นการเฉพาะ (Contacting) คือ การเข้าหาเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือข้าราชการเป็นการส่วนตัว โดยจะมุ่งหวังประโยชน์ส่วนตัวหรือหมู่คณะของตนเอง
5. การใช้ความรุนแรง (Violence) หมายถึง กิจกรรมที่ประชาชนบางคนหรือบางกลุ่มพยายามที่จะสร้างขึ้นให้มีผลกระทบต่อ การตัดสินใจกำหนดนโยบายของรัฐบาล โดยการทำร้ายร่างกายหรือทำลายทรัพย์สิน กิจกรรมดังกล่าวอาจจะดำเนินไป โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะเปลี่ยนแปลงผู้นำการเมือง เช่น ลอบสังหารผู้นำการเมืองและรัฐประหาร เป็นต้น หรืออาจจะมุ่งที่จะเปลี่ยนแปลงระบบการปกครอง เช่น การปฏิวัติ เป็นต้น

กล่าวโดยสรุป รูปแบบการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนจะมีอยู่หลายรูปแบบ ซึ่งรูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่จะพบเห็นอยู่ในระบบการเมืองส่วนมาก ได้แก่ การลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง กิจกรรมที่เกี่ยวกับพรรคการเมืองและการณรงค์หาเสียง การเข้าร่วมในกิจกรรม

ของกลุ่มหรือองค์การที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับปัญหาการเมืองและสังคม การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ การชักจูง การประท้วง และการมีส่วนร่วมในบทบาทผู้สื่อข่าว นอกจากนี้ยังมีเงื่อนไขของการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่น่าสนใจอยู่ ได้แก่ การมีอิสระของประชาชนในการเข้าร่วมการวางแผนพัฒนาต่าง ๆ จะต้องไม่จำกัดอยู่ในเฉพาะกลุ่มผู้นำ และประชาชนมีความเต็มใจที่จะเข้ามีส่วนร่วมในการปกครอง

4. ขั้นตอนการมีส่วนร่วม

ได้มีนักวิชาการเสนอแนวคิด เรื่องขั้นตอนการมีส่วนร่วมได้ อาทิเช่น

อกิน รพีพัฒน์ และเจิมศักดิ์ ปิ่นทอง (อ้างถึงใน อรุณี ปริศนานันท์กุล 2552:23)

ได้สรุปว่าการมีส่วนร่วมที่แท้จริงน่าจะมีขั้นตอนคือ

1. การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุ
2. การมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินกิจกรรม
3. การมีส่วนร่วมในการลงทุนและการปฏิบัติงาน
4. การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล

ไพรัตน์ เตชะรินทร์ (2527:6-7) ได้กล่าวถึงลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชน ดังนี้

1. ร่วมกันทำการศึกษา ค้นคว้าปัญหา และสาเหตุของปัญหาที่เกิดในชุมชน ตลอดจนความต้องการของชุมชน
2. ร่วมคิดสร้างรูปแบบและวิธีการพัฒนา เพื่อแก้ไขและลดปัญหาของชุมชนหรือเพื่อสร้างสรรค์สิ่งใหม่ที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชนหรือสนองความต้องการของประชาชน
3. ร่วมวางแผนนโยบายหรือแผนงานหรือโครงการหรือกิจกรรม เพื่อจัดและแก้ไขปัญหาและสนองความต้องการของสังคม
4. ร่วมตัดสินใจที่เป็นประโยชน์ในการที่จะใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด ให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม
5. ร่วมจัดหรือปรับปรุงระบบบริหารงาน พัฒนาให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล
6. ร่วมลงทุนในกิจกรรมโครงการของชุมชน ตามขีดความสามารถของตน
7. ร่วมปฏิบัติตามนโยบาย แผนงาน โครงการและกิจกรรมให้บรรลุเป้าหมาย
8. ร่วมติดตาม ควบคุม และประเมินผลบำรุงรักษาโครงการและกิจกรรมที่กำหนดไว้ โดยเอกชนและรัฐบาลให้ใช้ประโยชน์ได้ต่อไป

นักวิชาการตะวันตกได้ให้ความสนใจศึกษาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างกว้างขวาง ทั้งการศึกษาจากภายในสังคมเดียวกันและการศึกษาจากสังคมที่แตกต่างกัน เหตุผลที่มีผู้ให้ความสนใจต่อการศึกษากิจกรรมมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างกว้างขวาง เป็นเพราะว่า

การมีส่วนร่วมทางการเมือง มีความสัมพันธ์โดยตรงกับการพัฒนาทางการเมืองและส่งผลกระทบต่อการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคม

จากผลการศึกษาวิจัยของนักวิชาการหลายท่านพบว่าประชาชนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมสูงกว่า (Higher Socio-economic Status) จะมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการเพิ่มการมีส่วนร่วมทางการเมือง กล่าวคือ ผู้ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมยิ่งสูงจะยิ่งมีบทบาทในการมีส่วนร่วมทางการเมืองเพิ่มขึ้น และจะมีบทบาทในการมีส่วนร่วมทางการเมืองสูงกว่ามีแนวโน้มที่จะไปใช้สิทธิ์เลือกตั้งเข้าร่วมประชุม เข้าร่วมกับพรรคการเมือง เข้าร่วมรณรงค์ทางการเมืองและอื่น ๆ สูงกว่าผู้ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมต่ำกว่า เงื่อนไขตามข้อค้นพบนี้อาจจะมีข้อยกเว้นบ้างแต่ส่วนใหญ่จะแสดงความสัมพันธ์ดังกล่าวอย่างมีนัยสำคัญ นอกจากนี้ยังพบว่าบุคคลที่มีความกระตือรือร้นในกิจกรรมของชุมชน มีแนวโน้มที่จะมีส่วนร่วมทางการเมืองสูง ทั้งนี้ เพราะกิจกรรมของชุมชน และกิจกรรมทางการเมืองมีลักษณะเป็นกิจกรรมเกี่ยวกับผลประโยชน์ของส่วนร่วมเหมือนกัน

เงื่อนไขสำคัญของการมีส่วนร่วมทางการเมือง คือ บุคคลจะให้ความสนใจต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองเมื่อความต้องการพื้นฐานของตน (Basic Physical Needs) อาทิ อาหาร ที่อยู่ และความปลอดภัย ได้รับการตอบสนองแล้ว ดังนั้น การส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองจึงต้องมุ่งเน้นให้ประชาชนเห็นว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองจะทำให้ความต้องการพื้นฐานของตนได้รับการตอบสนอง มิฉะนั้น ประชาชนที่ยังขาดแคลนเกี่ยวกับความต้องการพื้นฐานจะไม่สนใจเข้าร่วมทางการเมือง

ลักษณะสำคัญอีกประการหนึ่งของการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่นักวิชาการค้นพบก็คือ การมีส่วนร่วมทางการเมืองมีคุณลักษณะของการสะสม (Accumulation) กล่าวคือ ถ้าบุคคลมีความเกี่ยวพันหรือมีกิจกรรมทางการเมืองอย่างหนึ่ง จะทำให้บุคคลนั้นมีความเกี่ยวพันกับกิจกรรมทางการเมืองอื่น ๆ ด้วย แสดงให้เห็นว่าการมีส่วนร่วมทางการเมืองมีลักษณะเป็นลำดับชั้น (Hierarchy) จากน้อยไปมากคือ เริ่มจากการมีส่วนร่วมทางการเมืองจากระดับต่ำไปสู่ระดับสูง

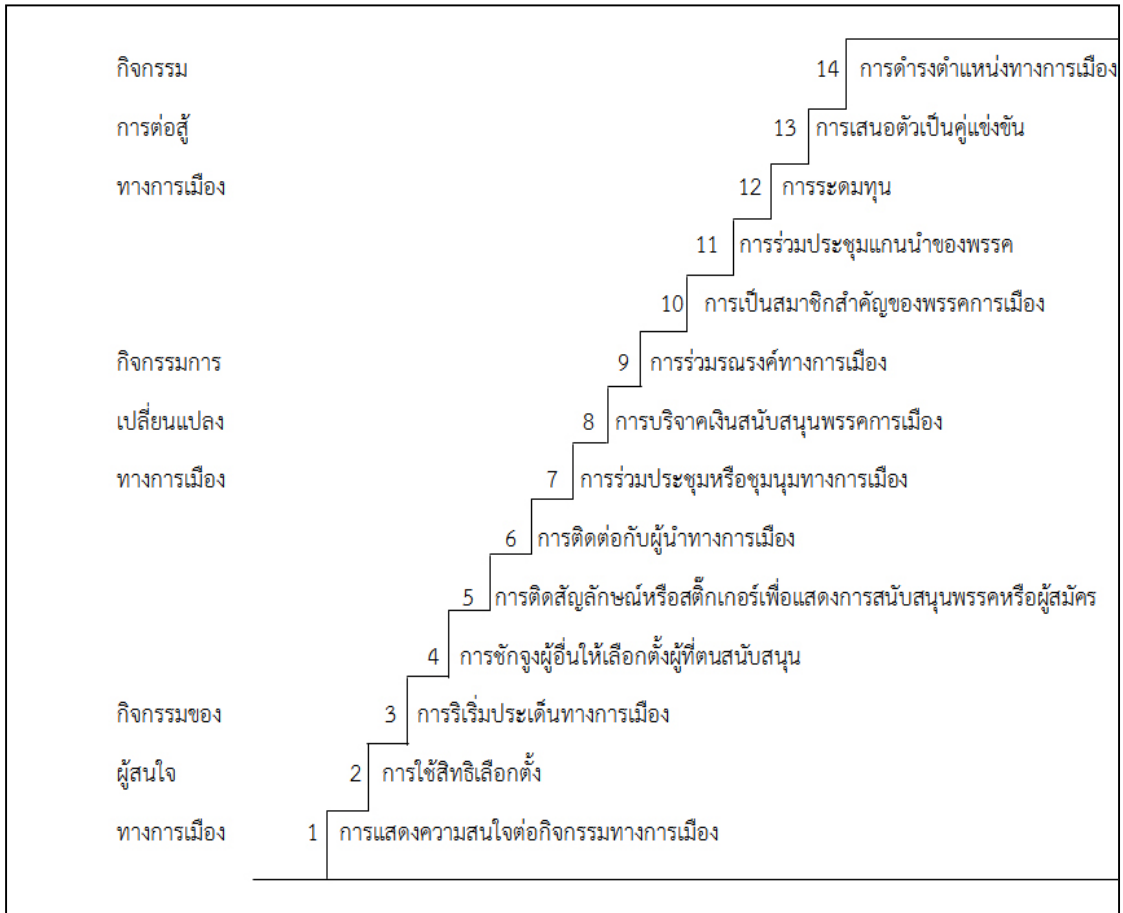
จากการศึกษาของ มิลเบรธ (Milbrath, 1996) พบว่า เรื่องการมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยทั่วไปไปสมาชิกในสังคมจะแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มคือ กลุ่มที่ไม่สนใจการเมืองแต่อย่างใด (Apathetic) กับกลุ่มที่สนใจการเมือง โดยกลุ่มที่สนใจการเมือง

อาจจำแนกได้เป็น 3 พวก คือ พวกแรกเป็น กลุ่มผู้สนใจติดตามทางการเมือง (Spectators) พวกที่สองเป็นกลุ่มที่อยู่ระหว่างกลุ่มที่สนใจติดตามทางการเมืองและกลุ่มที่ต้องการเข้าไปมีบทบาททางการเมือง (Transitional Activists) พวกที่สามคือ กลุ่มที่ต้องการเข้าไปต่อสู้ทางการเมืองโดยตรง (Gladiators) อย่างไรก็ตามลักษณะเหล่านี้มีการเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลาขึ้นอยู่กับปัจจัยกระตุ้นที่แต่ละบุคคลได้รับ

บทบาทของผู้ที่สนใจทางการเมืองจะเปลี่ยนแปลงมาน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับปัจจัย กระตุ้นจากสิ่งแวดล้อม โดยทั่วไปผู้ที่สนใจอาจเปลี่ยนไปเป็นผู้ไม่สนใจและผู้ที่ไม่สนใจอาจเปลี่ยนเป็น ผู้ที่สนใจทางการเมืองก็ได้ หรือในกลุ่มผู้สนใจเองก็อาจเปลี่ยนแปลงจากผู้ที่ไม่สนใจจะเข้าไปต่อสู้อำนาจทางการเมืองมาเป็นเพียงแต่ผู้สนใจติดตามทางการเมืองเท่านั้น แต่การเปลี่ยนแปลงจากระดับต่ำไปสู่ ระดับสูงอาจต้องใช้ปัจจัยผลักดันจากภายนอกมาก อาทิ การได้รับการสนับสนุนการเงินจากเพื่อน หรือตนเองมีความรู้ลึกอย่างรุนแรงต่อประเด็นทางการเมือง ที่ต้องการจะผลักดันจึงทำให้ตัดสินใจ เข้าร่วมต่อสู้ทางการเมือง และเมื่อตัดสินใจเข้าร่วมต่อสู้ทางการเมืองแล้ว จะทำให้บุคคลต้องขยาย บทบาทการมีส่วนร่วมทางการเมืองของตนออกไปอย่างกว้างขวาง

การวิเคราะห์พฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมือง จากผลการศึกษาวิจัยต่าง ๆ มิลเบรธ (Mibrath, 1996) พบว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองประกอบด้วยฐานคติ (Assumption) สำคัญ 2 ประการคือ ประการแรก ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการกระทำทางการเมืองอย่างใดอย่างหนึ่ง มีแนวโน้มที่จะเกี่ยวข้องเกี่ยวกับการกระทำอื่น ๆ ทางการเมืองด้วย และประการที่สอง ความเกี่ยวพันทางการเมือง (Political Involvement) มีลักษณะเป็นลำดับชั้น (Hierarchy) กล่าวคือ บุคคลที่อยู่ใน ลำดับชั้นของการเกี่ยวพันทางการเมืองเดียวกันมีแนวโน้มที่จะมีกิจกรรมทางการเมืองเหมือนกัน ผู้ที่มี ลำดับชั้นของการเกี่ยวพันทางการเมืองในลำดับสูง จะครอบคลุมกิจกรรมทางการเมืองในลำดับที่ต่ำกว่าด้วย จากฐานคติดังกล่าว มิลเบรธ (Mibrath, 1996) ได้นำเสนอกรอบความคิดว่าด้วยลำดับชั้นของ

การเกี่ยวพันทางการเมือง (The Hierarchy of Political Involvement) ซึ่งแสดงให้เห็นพฤติกรรมทางการเมืองของบุคคลจะเริ่มต้นจากลำดับต่ำสุด คือ การไม่สนใจทางการเมืองไปสู่ การสนใจทางการเมือง และในส่วนของ การสนใจทางการเมืองจะแบ่งเป็นลำดับชั้นจากต่ำสุดไปสู่สูงสุด ดังแผนภาพ ต่อไปนี้

กลุ่มผู้ไม่สนใจ

แผนภาพที่ 2-1 แสดงลำดับขั้นของความเกี่ยวพันหรือการมีส่วนร่วมทางการเมืองตามทฤษฎีของมิลเบรธ

จากลำดับขั้นของการเกี่ยวพันหรือลำดับขั้นของการมีส่วนร่วมทางการเมืองดังกล่าวมิลเบรธ (1996) พบว่า พฤติกรรมทางการเมืองของบุคคลจะเปลี่ยนแปลงจากผู้ไม่สนใจทางการเมืองไปสู่ผู้ที่สนใจทางการเมือง และในส่วนของผู้ที่สนใจทางการเมืองไปสู่ผู้ที่ไม่สนใจทางการเมือง และในส่วนของผู้ที่สนใจทางการเมืองนั้น บุคคลจะมีพฤติกรรมการเกี่ยวพันทางการเมืองจากลำดับต่ำไปสู่ลำดับสูง อย่างไรก็ตามการแสดงพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของบุคคลอาจจะแตกต่างกันไปตามเวลาและสถานการณ์ หรือแตกต่างกันไปในแต่ละสังคม แต่จะไม่แตกต่างกันเกินกว่าหนึ่งหรือสองลำดับขั้นเท่านั้น

ในสังคมอเมริกัน กลุ่มผู้ไม่สนใจทางการเมืองอาจไม่เกี่ยวข้องกับการเมืองในลำดับเลข ส่วนผู้ที่สนใจติดตามทางการเมืองจะให้ความสนใจกิจกรรมทางการเมืองในลำดับต้นๆ 5 ลำดับแรก คือ การหาข่าวสารทางการเมือง การใช้สิทธิเลือกตั้ง การพูดคุยทางการเมือง การชักจูงให้ผู้อื่นเลือกผู้ที่ตนสนับสนุน และการแสดงความพอใจต่อพรรคการเมืองด้วยการติดกระดุม หรือสติ๊กเกอร์เป็นการสนับสนุน สำหรับผู้ที่เข้าไปมีบทบาททางการเมืองในลำดับที่สูงกว่านั้นจะเป็นกลุ่มเล็กๆ ซึ่ง

นอกจากจะเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองแล้ว ยังสนใจเข้าร่วมพรรค ร่วมระดมทุน และร่วมแข่งขันทางการเมืองด้วย

สำหรับการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม การมีส่วนร่วมทางการเมืองจากกลุ่มหนึ่งไปสู่อีกกลุ่มหนึ่ง (Transition) อาทิ จากกลุ่มผู้ที่ไม่สนใจไปสู่กลุ่มผู้สนใจติดตามทางการเมือง ผู้ที่มีพฤติกรรมเปลี่ยนแปลงจะพยายามแสวงหาข้อมูลข่าวสารทางการเมืองเพื่อเพิ่มพูนความรู้ให้แก่ตนเอง ทั้งในส่วนที่เกี่ยวข้องกับพรรคการเมืองและคู่แข่งทางการเมือง ในทำนองเดียวกันบุคคลที่เลือกจะสนับสนุนพรรคใดมากกว่าการให้ความสนใจเฉยๆ มักจะติดต่อกับนักการเมืองเข้าร่วมประชุมร่วมบริจาคเงิน ซึ่งถือเป็นช่วงแรกของการปรับเปลี่ยนที่สำคัญก่อนจะเข้าไปร่วมต่อสู้ทางการเมืองโดยตรง จากลำดับขั้นของเกี่ยวพันทางการเมืองดังได้กล่าวมาแล้ว อาจพิจารณาคุณลักษณะของการกระทำทางการเมือง จากพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนได้ ดังนี้

1. การแสดงความสนใจต่อกิจกรรมทางการเมือง การที่บุคคลจะแสดงความสนใจต่อกิจกรรมทางการเมือง ย่อมแสดงว่าบุคคลนั้นได้รับปัจจัยกระตุ้นทางการเมือง (Political Stimuli) จากสิ่งแวดล้อมมากพอสมควร จนกระทั่งเกิดความสนใจที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองด้วยตนเอง บุคคลที่คาดหวังว่าจะสร้างความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางการเมืองอย่างมีประสิทธิภาพ จะต้องอุทิศความพยายามเพื่อรวบรวมข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการเมือง เพื่อเพิ่มพูนความรู้ทางการเมืองของตน กิจกรรมเหล่านี้ถือเป็นรากฐานเบื้องต้นที่จำเป็นในการร่วมกิจกรรมทางการเมืองต่าง ๆ แม้ว่าโดยทั่วไปปัจจัยกระตุ้น (Stimuli) จะถูกส่งผ่านทางสื่อต่าง ๆ มากมาย แต่บางคนอาจจะให้ความสนใจเพียงเล็กน้อย หรือไม่ให้ความสนใจเลย การที่บุคคลจะตอบสนองต่อปัจจัยกระตุ้นทางการเมืองอย่างไร ขึ้นอยู่กับเงื่อนไขเฉพาะบุคคล โดยทั่วไปการที่บุคคลได้รับปัจจัยกระตุ้นทางการเมืองยิ่งมาก จะยิ่งทำให้บุคคลนั้นมีโอกาสมีส่วนร่วมทางการเมืองมากยิ่งขึ้น

2. การใช้สิทธิเลือกตั้ง โดยทั่วไปการที่ประชาชนจะไปใช้สิทธิเลือกตั้งประชาชนจะต้องมีความรู้ความเข้าใจและตระหนักในคุณค่าและความสำคัญของการเลือกตั้ง โดยเฉพาะเพื่อเป็นการแสดงออกถึงการเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย ทำให้คู่แข่งทางการเมืองจะต้องแสดงความรู้ ความสามารถและการเป็นคนมีคุณธรรม เพื่อขอรับความไว้วางใจหรือขอฉันทานุมัติจากประชาชนให้เข้าไปดำรงตำแหน่งทางการเมือง ดังนั้น การใช้สิทธิเลือกตั้งแม้จะเป็นการแสดงออกในลำดับพื้นฐานของการเกี่ยวพันทางการเมือง แต่การใช้สิทธิเลือกตั้งของประชาชนเป็นการแสดงบทบาทการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่นับว่าสำคัญมาก

โดยทั่วไปการใช้สิทธิเลือกตั้ง ประกอบด้วยเงื่อนไข 2 ประการคือ ประการแรก การตัดสินใจว่าจะไปใช้สิทธิเลือกตั้งหรือไม่ ประการที่สอง การตัดสินใจว่าจะเลือกพรรคใดหรือบุคคลใด ซึ่งเงื่อนไขทั้ง 2 ประการขึ้นอยู่กับกระบวนการหล่อหลอมทางการเมืองของแต่ละบุคคลและปัจจัยกระตุ้น

ทางการเมืองจากสิ่งแวดล้อมเป็นสำคัญ โดยทั่วไปบุคคลจะรู้ล่วงหน้าว่าจะมีการเลือกตั้งเมื่อใด ดังนั้น บุคคลจึงมีโอกาสเตรียมการตัดสินใจได้ล่วงหน้า

จะเห็นได้ว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในระบบประชาธิปไตยนั้นมีลักษณะกว้าง ๆ ที่มักเข้าใจกันทั่วไปก็คือ การที่ประชาชนจะต้องหรือควรมีความตื่นตัวในการไปลงคะแนนเสียงเป็นจำนวนมาก หากไม่ไปลงคะแนนเสียง ประชาธิปไตยย่อมดำเนินไปด้วยความยากลำบาก การไปลงคะแนนเสียงจะต้องเป็นไปด้วยความเป็นตัวของตัวเอง ไม่ใช่เพราะถูกจ้างวาน การซื้อเสียง หรือไปลงคะแนนเสียงด้วยความตื่นตัวทางการเมือง ผู้ลงคะแนนเสียงควรศึกษาการเลือกตั้งว่าเป็นอย่างไร มีความรู้ความเข้าใจในตัวผู้สมัคร นโยบายของผู้สมัครและพรรคที่สังกัดพอสมควร

ประเด็นที่สำคัญคือ ทำอย่างไรให้ประชาชนลงคะแนนเสียงเลือกตั้งด้วยความสมัครใจเป็นตัวของตัวเอง วิธีการให้ประชาชนไปลงคะแนนมากคือ ต้องทำให้การเลือกตั้งมีความหมายต่อประชาชนอย่างแท้จริง ในส่วนที่เป็นการเลือกตั้งระดับชาติ การเลือกตั้งหมายถึง การเลือกรัฐบาลเข้ามาปกครอง จะต้องพยายามให้การเลือกตั้งเป็นการเลือกรัฐบาล จะแสดงว่าเป็นการแข่งขันระหว่างพรรครัฐบาลกับพรรคฝ่ายค้านในระบบการเมืองปัจจุบัน สภาผู้แทนราษฎรและพรรคการเมือง มีส่วนสำคัญในการจัดตั้งรัฐบาล แต่ยังเป็นรัฐบาลที่ผสมกันหลายพรรค พรรครัฐบาลเหล่านี้เวลาหาเสียงเลือกตั้งต่างก็แยกกันหาเสียง ไม่มีความแน่นอนว่าจะได้กลับเข้ามาเป็นพรรคร่วมรัฐบาลอีก การจับคู่รวมเป็นรัฐบาลไม่มีแบบแผนตายตัวอาจเปลี่ยนแปลงก็ได้ ถ้าพรรคร่วมรัฐบาลพยายามเกาะกลุ่มให้แน่นและหาเสียงร่วมกันในการเลือกตั้ง จะทำให้มีระบบพรรคที่เข้มแข็งแล้ว ทำให้การเลือกตั้งมีความหมายขึ้นด้วยคือ เป็นการแข่งขันระหว่างรัฐบาลกับพรรคฝ่ายค้าน

วิธีการกระตุ้นให้ประชาชนมาลงคะแนนเสียงมากขึ้นคือ ให้ประชาชนมีความคุ้นเคยกับการเลือกตั้ง ให้ประชาชนเห็นว่าการเลือกตั้งเป็นชีวิตทางการเมืองที่ขาดเสียไม่ได้ พยายามสร้างให้การไปลงคะแนนเสียงเป็นนิสัยของประชาชน เมื่อถึงเวลาเลือกตั้งประชาชนก็จะไปเลือกตั้ง การจะสร้างให้เป็นนิสัยต้องจัดให้มีการเลือกตั้งอย่างสม่ำเสมอ ถ้าการเลือกตั้งนาน ๆ ครั้ง เป็นการลำบากที่จะให้ประชาชนมีความเคยชินกับการเลือกตั้ง

ในกรณีประเทศไทย ปัจจุบันรัฐธรรมนูญได้กำหนดให้การกำหนดให้การเลือกตั้งเป็นหน้าที่อันมีผลบังคับให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งทุกคนต้องไปลงคะแนนเสียง เพราะคะแนนเสียงเลือกตั้งมีความสำคัญมาก ที่สำคัญคือการบังคับตามรัฐธรรมนูญอาจไม่มีผลให้ทุกคนที่มีสิทธิยอมไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง จึงต้องมีวิธีการต่าง ๆ กระตุ้นผู้ที่มีสิทธิไปลงคะแนนเสียงและจะต้องไปลงคะแนนเสียงอย่างมีความหมายและตั้งใจ ไม่ใช่เพื่อไม่ให้มีความผิดเท่านั้น นอกจากนี้ยังควรมีมาตรการสนับสนุนอื่น เพื่อกระตุ้นให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการเลือกตั้งมากขึ้น ทั้งที่เป็นมาตรการระยะยาวและระยะสั้น เพื่อที่จะยกระดับการศึกษาของประชาชนให้สูงขึ้น กรณีที่มีการเลือกตั้งให้ใช้ระบบผู้มีสิทธิลงคะแนนเสียงมาลงทะเบียนก่อนเลือกตั้ง ผู้ที่ลงทะเบียนแล้วเท่านั้นจึงจะมีสิทธิ

ลงคะแนนเสียง ผู้ที่ลงทะเบียนจึงเป็นผู้ที่สนใจในการลงคะแนนและมักมาลงคะแนนเมื่อมีการเลือกตั้ง
 วิธีการนี้อาจมีปัญหาจากประชาชนที่อาจไม่ชอบมาลงทะเบียน จะเป็นผลให้มีคนมาลงคะแนน
 เสียงน้อยลง และการออกกฎหมายบังคับให้ทุกคนไปลงคะแนนเสียง วิธีการเช่นนี้เป็นการบังคับ
 ให้ไปลงคะแนน เป็นการเปลี่ยนสิทธิการลงคะแนนเป็นหน้าที่ซึ่งอาจไม่เหมาะสมได้และการมอบ
 อภิสิทธิ์บางอย่างให้กับผู้ลงคะแนนคือการลดภาษีเงินได้ให้กับผู้มาลงคะแนนเสียง วิธีการนี้อาจทำให้
 ผู้มีสิทธิออกเสียงที่มีรายได้ไม่มากพอต้องเสียภาษีเงินได้อยู่แล้ว และการตัดสินใจโดยให้รัฐมาลงคะแนน

3. การริเริ่มประเด็นพูดคุยทางการเมือง โดยธรรมชาติของมนุษย์จะให้ความสนใจ
 เกี่ยวกับสิ่งที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับตน ดังนั้น บุคคลที่คิดว่าตนไม่ได้รับประโยชน์อย่างใดจากระบบ
 การเมือง ก็จะไม่สนใจการเมืองแม้กระทั่งการพูดคุยทางการเมือง แต่บุคคลที่รู้และเข้าใจว่าระบบ
 การเมืองมีความสำคัญและมีประโยชน์ต่อตนอย่างไร จะให้ความสนใจทางการเมืองมาก โดยเฉพาะ
 การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เกี่ยวกับประเด็นทางการเมืองที่จะมีผลกระทบต่อเปลี่ยนแปลง
 ทางเศรษฐกิจและสังคม ดังนั้น ระดับความสนใจเกี่ยวกับการริเริ่มพูดคุยทางการเมืองจึงแตกต่างกัน
 กันไปในแต่ละบุคคล บางคนไม่สนใจ บางคนสนใจมาก บางคนเป็นผู้รับฟัง บางคนเป็นผู้นำ
 ในการเสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับประเด็นทางการเมืองและผู้ที่เป็ผู้นำในการแสดงความคิดเห็น
 ทางการเมือง จะมีโอกาสเข้าไปมีส่วนร่วมในการต่อสู้ทางการเมืองโดยตรงมากกว่าผู้ที่เป็นเพียง
 ผู้รับฟังความคิดเห็นจากผู้อื่น

4. การชักจูงให้ผู้อื่นเลือกตั้งผู้ที่ตนสนับสนุน การแสดงออกในการชักจูงให้ผู้อื่น
 ไปใช้สิทธิเลือกตั้งบุคคลที่ตนเองสนับสนุน นับเป็นก้าวหน้าอีกขั้นหนึ่งของผู้ที่สนใจเข้าไปมีส่วน
 เกี่ยวข้องทางการเมือง ลักษณะของการแสดงออกเช่นนี้มีลักษณะคล้ายกับการเป็น “หัวคะแนน”
 ของผู้แข่งขันทางการเมือง เป็นการแสดงออกถึงการผูกพันทางการเมืองที่ชัดเจนมากกว่าการ
 แลกเปลี่ยนความคิดเห็นในการพูดคุยทางการเมือง ทั้งนี้เพราะได้แสดงความคิดเห็นด้วยและเชื่อว่า
 ผู้ที่ตนสนับสนุนจะเป็นผู้นำทางการเมืองที่ดี สามารถสร้างสรรค์ประโยชน์ให้แก่สังคมได้อย่าง
 มีประสิทธิภาพ

5. การติดกระดุมหรือสติ๊กเกอร์ เป็นการแสดงออกอย่างเปิดเผยให้บุคคลทั่วไปรู้ว่า
 ตนให้ความสนใจสนับสนุนพรรคการเมืองใดหรือคู่แข่งทางการเมืองคนใด ทั้งนี้เพราะการติดกระดุม
 ที่เป็นสัญลักษณ์ของพรรคหรือของผู้สมัครรับเลือกตั้งที่ปกเสื้อ ย่อมเป็นการประกาศตนในฐานะ
 ผู้สนับสนุนอย่างชัดเจนหรือการสติ๊กเกอร์ที่รถยนต์ ย่อมเป็นการแสดงเจตนาของเจ้าของรถยนต์
 ว่าตนสนับสนุนผู้ใดและมีลักษณะของการช่วยโฆษณาเผยแพร่อีกทางหนึ่งด้วย การกระทำเช่นนี้
 อาจมีผลในการโน้มน้าวผู้ใกล้ชิดที่ยังมิได้ตัดสินใจให้เข้าร่วมสนับสนุนเช่นเดียวกับตนได้
 โดยเฉพาะบุคคลที่อยู่ในกลุ่มเดียวกันจะสามารถสร้างอิทธิพลในการชักจูงได้ง่าย

6. การติดต่อกับนักการเมืองหรือผู้นำทางการเมือง การกระทำทางการเมืองในลำดับนี้ แสดงว่า บุคคลได้เพิ่มระดับความสนใจทางการเมืองขึ้นจนถึงกับอยากจะสัมผัสพูดคุยหรือสื่อความเห็นโดยตรงกับผู้นำทางการเมือง โดยอาจจะเสนอแนะข้อคิดเห็นเกี่ยวกับความต้องการหรือสิ่งที่บุคคลต้องการให้พรรคการเมืองตอบสนอง

7. การร่วมประชุมหรือชุมนุมทางการเมือง เป็นการแสดงออกทางการเมืองที่มีความสำคัญมากยิ่งขึ้น เป็นการแสดงออกถึงความเห็นพ้องและความผูกพันที่แน่นแฟ้นยิ่งขึ้น การเข้าร่วมประชุมและการเข้าร่วมชุมนุมย่อมเป็นการแสดงออกซึ่งการสนับสนุน ทั้งทางกายและทางจิตใจ เป็นการร่วมใจให้กำลังใจแก่ผู้ที่มีความคิดเห็นทางการเมืองตรงกัน เป็นการแสดงออกซึ่งการสังกัดกลุ่มอย่างชัดเจน การแสดงออกเช่นนี้เป็นพลังสำคัญในการต่อสู้ทางการเมือง และเป็นสิ่งที่ผู้แข่งขันทางการเมืองมีความประสงค์จะได้รับการสนับสนุนมาก

อย่างไรก็ตาม การเข้าร่วมประชุมของผู้สนใจทางการเมืองบางคนอาจไม่มีข้อผูกพันในการสนับสนุนก็ได้ เพราะเพิ่งจะเริ่มสนใจทางการเมืองเท่านั้น แต่ในหลายกรณีการเข้าร่วมประชุมเป็นกิจกรรมของผู้ที่ต้องการเข้าร่วมต่อสู้ทางการเมือง โดยเฉพาะผู้ที่เข้าร่วมบ่อย ๆ แสดงว่ามีความผูกพันสูง ผู้ที่มีความเกี่ยวพันทางการเมืองสูง โดยทั่วไปจะเข้าร่วมประชุมทั้งการประชุมแกนนำและการประชุมกลยุทธ์ (Caucus of strategy meeting)

8. การบริจาคเงินแก่พรรคการเมือง เป็นการแสดงออกทางการเมืองอีกประเภทหนึ่งที่เรามักจะพบในประเทศที่มีระบบการเมืองที่ได้รับการพัฒนาเป็นอย่างสูงหรือค่อนข้าง มีเสถียรภาพ โดยบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ. 2540 ได้กำหนดเกี่ยวกับเรื่องการบริจาคเงินแก่พรรคการเมือง และการให้เงินอุดหนุนแก่พรรคการเมืองที่บุคคลเป็นสมาชิกไว้ภายใต้เงื่อนไขที่กำหนดขึ้นเป็นครั้งแรก

9. การร่วมรณรงค์ทางการเมือง เป็นกิจกรรมที่สำคัญในการขยายความสนับสนุนจากประชาชนให้มีความกว้างขวางและทั่วถึง การร่วมรณรงค์ทางการเมืองเป็นการแสดงออกซึ่งการมีภารกิจร่วมกันของผู้ที่สนใจทางการเมือง การร่วมรณรงค์ทางการเมืองจะเกิดขึ้นเมื่อบุคคลมีความมั่นใจและความรู้สึกที่ดีต่อพรรคการเมืองและต่อคู่แข่งทางการเมือง ต้องการให้เห็นว่าตนเองมีส่วนร่วมในความสำเร็จของการต่อสู้ทางการเมืองนั้นด้วย

การร่วมรณรงค์ทางการเมืองอาจกระทำได้หลายกรณี อาทิ การพิมพ์จดหมาย การส่งจดหมาย การคิดโปสเตอร์หรือการเคาะประตูบ้าน เพื่อชักจูงประชาชนให้ช่วยสนับสนุนหรือการร่วมโฆษณาชักจูงประชาชนด้วยการให้ข้อมูลเพิ่มเติมแก่ประชาชน ให้ประชาชนเกิดความสนใจที่จะให้การสนับสนุน เป็นต้น

10. การเป็นสมาชิกสำคัญของพรรคการเมือง เป็นการแสดงออกทางการเมืองอย่างชัดเจนว่าตนเองสังกัดพรรคใด และเป็นการยอมรับภารกิจในฐานะสมาชิกพรรคที่จะต้องช่วย

เสริมสร้างความแข็งแกร่งของพรรค การขยายความศรัทธาให้แพร่หลายในหมู่ประชาชนและการร่วมผลักดันเพื่อให้พรรคผู้สมัครรับเลือกตั้งของพรรคได้รับชัยชนะในการเลือกตั้ง

ลักษณะสำคัญของการเป็นสมาชิกที่มีบทบาทในพรรค คือการแสดงออกว่าสังกัดพรรคใด การจ่ายเงินบำรุงพรรค การมีส่วนร่วมในกิจกรรมสำคัญของพรรคในสหรัฐอเมริกา มีประชาชนน้อยกว่าร้อยละ 5 ที่มีบทบาทเป็นสมาชิกสำคัญของพรรค

11. การร่วมประชุมแกนนำพรรค เป็นการแสดงออกซึ่งการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในกิจกรรมของพรรค กล่าวไว้ว่า เป็นการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับสูง บุคคลที่จะเข้ามามีบทบาทในการร่วมประชุมแกนนำของพรรค หรือการร่วมประชุมวางแผนกลยุทธ์ของพรรค โดยทั่วไปจะต้องผ่านการเป็นสมาชิกที่มีบทบาทสำคัญของพรรค จนพรรคเกิดความไว้วางใจและมีบทบาทสำคัญของพรรค และมีความเชื่อมั่นว่าจะช่วยเสริมสร้างกิจกรรมของพรรคให้มีความแข็งแกร่ง สามารถที่จะเอาชนะคู่แข่งขั้นทางการเมืองได้

ผู้ที่มีบทบาทในการเข้าร่วมประชุมแกนนำของพรรค ส่วนใหญ่จะเป็นผู้ที่มีตำแหน่งสำคัญในพรรค หรือในคณะกรรมการเกี่ยวกับการรณรงค์ของพรรค หรือในคณะกรรมการเกี่ยวกับการรณรงค์ของพรรค บุคคลระดับนี้จึงมีบทบาทในการร่วมตัดสินใจเพื่อการต่อสู้แข่งขันทางการเมืองโดยตรง ซึ่งจะมีเพียงจำนวนน้อยเท่านั้น

12. การร่วมระดมทุน เป็นกิจกรรมสำคัญของสมาชิกพรรคระดับสูง ผู้ที่จะอยู่ในฐานะที่จะระดมทุนให้แก่พรรคการเมือง หรือผู้สมัครรับเลือกตั้งได้ นอกจากจะต้องเป็นผู้ที่มีความสามารถแล้วยังต้องเป็นผู้ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมด้วย เพื่อให้สามารถติดต่อกับบุคคลชั้นสูงในสังคมที่มีฐานะดี และอยู่ในวิสัยที่จะบริจาคทรัพย์เพื่อร่วมสนับสนุนการแข่งขันทางการเมืองได้ ผู้ระดมเงินทุนจึงเป็นคนกลางที่มีความสำคัญทางการเมือง ส่วนใหญ่จะเป็นผู้ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของนักการเมือง ซึ่งสามารถจะสนองตอบความต้องการของผู้บริจาคเงินได้

13. การเสนอตัวเป็นคู่แข่งขั้นทางการเมือง อาจกล่าวได้ว่าเป็นการแสดงออกทางการเมืองที่สำคัญยิ่ง ทั้งนี้ เพราะการเสนอตัวเป็นคู่แข่งขั้นทางการเมืองให้ประชาชนพิจารณาให้ความไว้วางใจบุคคลที่จะมีบทบาทในระดับนี้ได้ ต้องเป็นบุคคลที่มีความสามารถพิเศษ จะต้องเป็นบุคคลที่มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และมีความเชื่อมั่นในตนเองสูง สามารถสร้างความนิยมศรัทธาให้เกิดแก่ประชาชนได้ ประการสำคัญจะต้องสร้างความประทับใจให้แก่ประชาชนอย่างกว้างขวาง สามารถทำให้ประชาชนเชื่อมั่นได้ว่าจะเป็นผู้นำความสำเร็จและการมีชีวิตที่ดีมาสู่ประชาชน ส่วนระดับของความสามารถของผู้เสนอตัวเข้าแข่งขันจะแตกต่างกันไปตามระดับของตำแหน่งที่จะเข้าไปรับผิดชอบ อาทิ นายกเทศมนตรี ผู้ว่าราชการ หรือผู้นำประเทศ

14. การดำรงตำแหน่งทางการเมือง เป็นการแสดงออกทางการเมืองในระดับสูงสุด เป็นผลมาจากการได้รับชัยชนะจากการเสนอตัวเข้าแข่งขันทางการเมือง การแสดงบทบาทในฐานะ

ที่ดำรงตำแหน่งทางการเมือง นับว่ามีความสำคัญอย่างยิ่ง ทั้งนี้เพราะจะมีผลกระทบต่อความศรัทธาเชื่อมั่นของประชาชนในระยะยาว ถ้าผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองมีความสามารถในการพัฒนาประเทศ ทำให้ประชาชนมีชีวิตที่ดีและมีความสุข จะทำให้พรรคได้รับความไว้วางใจจากประชาชนมากยิ่งขึ้น ซึ่งจะส่งผลถึงโอกาสที่จะได้รับชัยชนะในการเลือกตั้งครั้งต่อไปด้วย ในทางตรงกันข้าม ถ้าหากผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองไม่สามารถบริหารประเทศให้เป็นไปตามความคาดหวังของประชาชน จะส่งผลกระทบต่อประชาชนเสื่อมศรัทธาต่อพรรคการเมืองที่สังกัดด้วย และจะทำให้โอกาสที่จะได้รับชัยชนะในการเลือกตั้งครั้งต่อไปเป็นไปด้วยความยากลำบาก ดังนั้น การแสดงออกซึ่งการมีส่วนร่วมทางการเมือง ด้วยการดำรงตำแหน่งทางการเมือง จึงเป็นบทบาทสำคัญสูงสุดของประชาชนที่มีต่อระบบการเมือง

5. ปัจจัยที่ผลกระทบต่อพฤติกรรมกรมีส่วนร่วมทางการเมือง

นักรัฐศาสตร์ได้ให้ความสนใจเกี่ยวกับ ปัจจัยอันเป็นสาเหตุของการมีส่วนร่วมทางการเมือง โดยการพยายามหาสาเหตุว่าเหตุใดสังคมหนึ่งจึงมีการขยายตัวของการมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นอย่างมาก ในขณะที่ในอีกสังคมหนึ่งนั้นการมีส่วนร่วมทางการเมืองมีน้อยหรือแทบจะไม่มี การมีส่วนร่วมทางการเมืองเลย สาเหตุที่มีผลทำให้เกิดความแตกต่างของการมีส่วนร่วมทางการเมืองมีดังนี้คือ

Milbrath (1977: 30 – 32) ได้กล่าวถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของปัจเจกบุคคลโดยแบ่งออกเป็น 2 ประการ ได้แก่

1. ปัจจัยด้านสิ่งเร้าจากสภาพแวดล้อม (Environment Stimuli) หมายถึง ลักษณะของระบบสังคม (Social System) และสภาพการณ์ทางการเมือง (Political Setting) ซึ่งไม่เพียงจะกระตุ้นให้เกิดพฤติกรรมทางการเมืองของบุคคลเท่านั้น แต่ยังมีส่วนให้ข้อมูลต่าง ๆ เกี่ยวกับขอบเขตปทัสถานและทางเลือกต่าง ๆ ในการมีส่วนร่วมทางการเมือง บุคคลแต่ละคนแม้จะอยู่ในสิ่งแวดล้อมเดียวกันก็จะรับสิ่งเร้าจากระบบการเมืองและสังคมได้ไม่เท่ากัน เพราะเขาจะเลือกรับรู้และเลือกสรรเฉพาะสิ่งเร้าที่เหมาะสม และตรงกับความต้องการของตนเท่านั้น

2. ปัจจัยเกี่ยวกับลักษณะส่วนบุคคล (Personal Factors) มี 5 ประการด้วยกัน คือ พันธุกรรมแรงขับ ความต้องการทางจิตใจและร่างกาย และความเชื่อต่าง ๆ รวมทั้งทัศนคติทางการเมืองของแต่ละคนปัจจัยส่วนบุคคลจึงถือเป็นปัจจัยที่เอื้ออำนวยให้บุคคลเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับที่แตกต่างกันออกไป

องค์ประกอบพื้นฐานของบุคคล โดยทั่วไปมักถูกกล่าวถึงภูมิหลังของบุคคลนั้น ๆ เช่น เพศ อายุ สติปัญญา ศาสนา ระดับการศึกษา อาชีพ และที่อยู่อาศัย ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ได้นำสิ่งที่เป็ภูมิหลังของนิสิต ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา รายได้ ตำแหน่งหน้าที่การงาน การสังกัดกลุ่ม ซึ่งเป็นตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาว่ามีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองหรือไม่ ดังนี้

เพศ

Campbell and Miller (1954: 187) พบว่า สาเหตุในความแตกต่างทางเพศเป็นปัจจัยกำหนดพฤติกรรมกรรมกรมีส่วนร่วมทางการเมืองที่แตกต่างกันไปด้วย โดยเพศชายจะมีความรู้สึกในประสิทธิภาพทางการเมืองมากกว่าเพศหญิง อันมีผลทำให้เพศชายเกิดความรู้สึกว่าตนมีคุณสมบัติเพียงพอที่จะเข้าไปเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ของการเมืองได้มากกว่าเพศหญิง

Milbrath and Goel (1977: 135-136) พบว่า เพศชายมีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่าเพศหญิงและยังได้พบอีกว่าในหมู่คนที่มีฐานะต่ำ (Lower Status) อัตราการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้ชายและผู้หญิงมีความแตกต่างกันมาก คือผู้ชายมีแนวโน้มเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่าผู้หญิง แต่ในหมู่คนที่มีฐานะสูง (Upper Status) อัตราการแตกต่างในการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้ชายและผู้หญิงมีน้อย อย่างไรก็ตามอัตราความแตกต่างในการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้ชายและเพศหญิงจะลดลงก็ต่อเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงให้เป็นทันสมัยมากขึ้น ผู้หญิงมีความรู้มากขึ้น มีรายได้มากขึ้นจากการออกไปทำงานนอกบ้าน และมีการขยายตัวของการเล่นไหว่เกี่ยวกับสิทธิสตรี

อายุ

Lane (1959: 210) พบว่า ผู้ที่มีอายุในวัยรุ่นจะเริ่มเรียนรู้ทางการเมืองและเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองแบบโอนอ่อนตามแบบกันและผู้ที่อายุในวัยกลางคนจะมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับสูง เนื่องจากมีความพร้อมในสภาพทางเศรษฐกิจสังคมขึ้น ส่วนผู้ที่มีอายุสูงมีแนวโน้มที่จะมีส่วนร่วมทางการเมืองน้อยลงและแยกตัวออกจากสังคม

Milbrath and Goel (1977: 134) พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของบุคคลมีมากขึ้นตามอายุที่เพิ่มขึ้น โดยเฉพาะในบุคคลที่มีอายุระหว่าง 40-50 ปี แต่การมีส่วนร่วมทางการเมืองของบุคคลจะลดลงเรื่อย ๆ จนเกือบอายุ 60 ปี และยังพบอีกว่ามีปัจจัยแทรกซ้อน 3 ประการระหว่างอายุกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง ได้แก่ ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับชุมชน การมีเวลาสำหรับการเมือง การมีสุขภาพดี โดยอธิบายว่าการเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับชุมชนนั้นเป็นการพัฒนาที่เล็กที่ละน้อยจากการมีคู่ การมีความรับผิดชอบในการทำงาน และความต้องการมีครอบครัว ซึ่งพัฒนาการดังกล่าวมีผลให้การมีส่วนร่วมทางการเมืองได้เริ่มขึ้น และเพิ่มขึ้นทีละเล็กทีละน้อย ตามการเพิ่มของอายุ โดยระดับอายุสูงสุดอยู่ระหว่าง 35 – 40 ปี อย่างไรก็ตามสำหรับคนหนุ่มสาวที่ยังโสดนั้นมักปลีกตัวออกจากการเข้าเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับชุมชนของตน และเมื่อขาดโอกาสในการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง ก็จะเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองแบบนอกระบบเช่น การประท้วง เดินขบวนและก่อการจลาจล เนื่องจากคนหนุ่มคนสาวมักจะมีเวลาว่างมากและเป็นพวกที่รู้สึกปฏิเสธบรรทัดฐานของชุมชน ทำให้ต้องการปฏิรูประบบ เพื่อให้พวกตนมีโอกาสเข้ามีส่วนร่วมมากขึ้น ส่วนพวกคนแก่และพวกทุพพลภาพก็มักจะเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองลดน้อยลง

การศึกษา

Almond and Verba (1965: 210-211) ได้ศึกษาเกี่ยวกับวัฒนธรรมทางการเมือง โดยเปรียบเทียบ 5 ประเทศ คือ สหรัฐอเมริกา อังกฤษ เยอรมัน อิตาลี และเม็กซิโก พบว่า ผู้ที่มีการศึกษาสูงจะมีพฤติกรรมทางการเมืองมากกว่าผู้ที่มีการศึกษาค่ำ

Milbrath and Goel (1977: 122-124) พบว่า ผู้ที่มีการศึกษาสูงจะมีแนวโน้มเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองสูงขึ้น และการศึกษาเป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมในการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองของบุคคลมากที่สุด เนื่องจากระดับการศึกษาของบุคคลมีความสัมพันธ์กับคุณสมบัติอื่น ๆ ของบุคคลด้วย ทั้งในด้านที่เกี่ยวกับทัศนคติ ความเชื่อและปัจจัยสถานภาพทางเศรษฐกิจสังคมอื่น ๆ กล่าวคือ ผู้ที่มีการศึกษาสูงมักมีรายได้สูงมีอาชีพที่มีสถานะสูง ได้รับข่าวสารทางการเมืองมากกว่า และรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมืองมากกว่าด้วย

รายได้

Milbrath and Goel (1977: 120-121) ได้ให้ข้อสรุปเกี่ยวกับระดับรายได้ของบุคคลว่า ยิ่งมีรายได้สูงขึ้นเพียงใดบุคคลย่อมมีแนวโน้มที่จะให้ความสนใจและเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้น โดยทั่วไปผู้ที่มีรายได้สูงมักเป็นผู้ที่ได้รับการศึกษาสูงและประกอบอาชีพที่ทำรายได้ตอบแทนได้มากจึงมีส่วนทำให้บุคคลดังกล่าวสามารถเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองได้มากขึ้น

ตำแหน่งหน้าที่การงาน

Huntington and Nelson (1976: 7) พบว่า ผู้ประกอบวิชาชีพ เช่น แพทย์ พยาบาล มีแนวโน้มที่จะกระตือรือร้นเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองมากที่สุด รองลงมา ได้แก่ นักธุรกิจ เสมียนช่างฝีมือ และกรรมกรตามลำดับ สำหรับพวกกรรมกรมักเป็นพวกที่ไม่อยากยุ่งเกี่ยวกับการเมืองมากที่สุด เนื่องจากมีข้อจำกัดในเรื่องเวลาการทำงานที่กำหนดตายตัว ไม่สามารถที่จะประชุมกับกลุ่มต่าง ๆ ได้

การสังกัดกลุ่ม

Milbrath and Goel (1977: 22) ได้ว่าบุคคลที่เป็นสมาชิกของกลุ่มมีแนวโน้มที่จะมีความสนใจทางการเมือง ติดตามข่าวสารทางการเมืองและไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งมากกว่า ผู้ที่มีได้เป็นสมาชิกกลุ่ม เนื่องจากผู้ที่เป็นสมาชิกกลุ่มจะได้รับข่าวสารทางการเมืองจากกลุ่มของตน นอกจากนี้ยังพบว่า ยิ่งบุคคลเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น ก็ยิ่งมีแนวโน้มว่าบุคคลนั้นจะมีส่วนร่วมทางการเมืองขึ้นด้วย

สุจิต บุญบงการ (2547: 31) ได้อธิบายการมีส่วนร่วมทางการเมือง ตามแนวคิดของMilbrath และ Goel ไว้ 4 ประเภท คือ

1. สิ่งเร้าทางการเมือง (Political Stimulus) ก่อนที่การกระทำทางการเมืองเกิดขึ้นนั้นบุคคลจะต้องค่อยๆ ได้รับสิ่งเร้าจากสิ่งแวดล้อม สิ่งเร้าทางการเมือง เช่น การพูดคุยเกี่ยวกับการเมืองการรับข้อมูลข่าวสาร หรือ อยู่ในองค์กรที่เกี่ยวกับกิจกรรมทางการเมือง และผลการศึกษาของนักวิชาการหลายท่านและในหลายประเทศ พบว่า ยิ่งบุคคลที่ได้รับสิ่งเร้าทางการเมืองเท่าใด บุคคลนั้นยังมีแนวโน้มที่จะเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองที่มากขึ้นด้วย บุคคลที่เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง ในการพูดคุยเกี่ยวกับการเมืองอย่างไม่เป็นทางการจะมีแนวโน้มในการไปลงคะแนนเลือกตั้งและเข้าไปมีส่วนร่วมในรูปแบบอื่น ๆ มากกว่าพวกที่ไม่มีมีการพูดคุยทางการเมือง ชนชั้นกลางมักจะได้รับสิ่งเร้าทางการเมืองมากกว่าชนชั้นกรรมกร เหตุผลที่บุคคลมีแนวโน้มที่จะติดต่อสัมพันธ์กับบุคคลอื่น ๆ ที่มีระดับการศึกษาเท่าเทียมกัน และบุคคลที่มีระดับการศึกษาสูงจะเข้าไปเกี่ยวข้องและพูดคุยในเรื่องการเมืองมาก บุคคลที่มีระดับการศึกษาสูงมักจะพบสิ่งเร้าเกี่ยวกับการเมืองมากกว่าบุคคลที่มีการศึกษาค่ำ บุคคลยังพึงพอใจในพรรคการเมือง หรือผู้ลงสมัครใด มักจะมีสิ่งเร้าทางการเมืองมากกว่าบุคคลที่ไม่รู้จะเลือกพรรคใดหรือผู้สมัครคนใด

2. ปัจจัยส่วนบุคคล (Personal factors) มีการจำแนกปัจจัยออกเป็น 5 ปัจจัย ได้แก่ทัศนคติ ความเชื่อ ลักษณะทางบุคลิกภาพ การสืบลักษณะนิสัยจากบิดา มารดา และความต้องการเชิงจิตวิทยา และผลจากการศึกษางานวิจัยของ Milbrath และ Goel พบว่า บุคคลยังมีความสนใจและห่วงใยทางการเมือง มีแนวโน้มที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้น บุคคลที่รู้ในความสามารถของตน มีแนวโน้มที่จะเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่าบุคคลที่ไม่รู้สึกเช่นนั้น บุคคลที่มีสถานะภาพทางเศรษฐกิจสังคมสูง มีระดับการศึกษาสูงมีแนวโน้มที่จะเข้าไปเกี่ยวข้องทางการเมืองมาก บุคคลที่มีความผูกพันหรือพึงพอใจในพรรคการเมืองหรือกลุ่มทางการเมืองใด ๆ มีแนวโน้มที่จะกระตือรือร้นในการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง บุคคลที่มีความรู้สึกตระหนักในหน้าที่ของพลเมืองจะมีแนวโน้มในการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองมาก

3. สิ่งแวดล้อมทางการเมือง (Political Setting) สิ่งแวดล้อมทางการเมืองประกอบด้วยกฎกติกาทางการเมือง เช่น สิทธิในการเลือกตั้ง ความถี่ในการเลือกตั้ง หรือจำนวนเจ้าหน้าที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้ง เป็นต้น สถาบันทางการเมือง โดยเฉพาะระบบพรรคการเมือง คือ ระบบพรรคการเมืองจะมีผลกระทบต่อแบบแผนและอัตราการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ในการวิเคราะห์ปัจจัยทั้ง 3 ส่วน มีความสัมพันธ์กันมากจนไม่สามารถแบ่งแยกกันได้ชัดเจนเช่น การพิจารณา กฎ กติกาทางการเมืองไม่สามารถแยกออกจากสถาบันทางการเมืองได้ และสถาบันทางการเมืองก็ยังจัดกิจกรรมในการรณรงค์หาเสียง

4. ตำแหน่งทางสังคม (Social Position) ตำแหน่งทางสังคม ได้แก่ ระดับการศึกษา รายได้อาชีพ ถิ่นที่อยู่อาศัย เพศ อายุ ศาสนา เชื้อชาติ ฯลฯ ถึงอย่างไรก็ตามตำแหน่งทางสังคมไม่ได้ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยตรง แต่จะเป็นตัวแปรที่สนับสนุน ตัวแปร ทางด้าน

ทัศนคติและบุคลิกภาพ ซึ่งพบว่า บุคคลที่อยู่ในศูนย์กลางของสังคม มีแนวโน้มว่าจะเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่าบุคคลที่อยู่ห่างไกล บุคคลที่ยังอยู่ในชนชั้นสูงจึงมีแนวโน้มว่าจะเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่าบุคคลที่อยู่ในชั้นที่ต่ำกว่า บุคคลที่มีการศึกษาสูง มีแนวโน้มว่าจะเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่าบุคคลที่มีการศึกษาที่ต่ำกว่า บุคคลที่มีฐานะดีมีแนวโน้มว่าจะเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่าบุคคลที่มีฐานะด้อยกว่า ชาวชนบทจะมีความตื่นตัวทางการเมืองน้อยกว่าชาวเมือง บุคคลที่เข้าไปเกี่ยวข้องกับองค์กร มักจะเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่าบุคคลที่ไม่ได้เกี่ยวข้อง ยิ่งบุคคลที่อาศัยอยู่ในชุมชนใดเป็นเวลานาน ๆ เข้าก็จะมีแนวโน้มว่าจะเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองมากยิ่งขึ้น

แนวคิดการมีส่วนร่วมทางการเมืองกับการเลือกตั้ง

การเลือกตั้งเป็นกลไกการใช้อำนาจอธิปไตย หรือการมีส่วนร่วมทางการเมือง (Political Participation) ของประชาชนผู้เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย โดยการไปใช้สิทธิเลือกตั้งผู้แทนที่มิน โยบายตรงกับความต้องการของตนเอง ให้ไปใช้อำนาจอธิปไตยแทนตนด้วยความชอบธรรมเพื่อลดภาวะความตึงเครียด ขจัดความขัดแย้ง หรือการสืบทอดอำนาจและเป็นกลไกที่จะควบคุมให้ผู้แทนที่ดำรงตำแหน่งจากการเลือกตั้ง ตระหนักอยู่เสมอว่าต้องมีความรับผิดชอบต่อประชาชน เพราะประชาชนเป็นผู้กำหนดอนาคตทางการเมืองของตนด้วยการเลือกหรือไม่เลือกตนกลับมาทำหน้าที่ผู้แทนอีกครั้ง ดังนั้นการเลือกตั้งจึงมีผลต่อการพัฒนาทางการเมือง การเลือกตั้งจึงเป็นกระบวนการทางการเมืองที่สำคัญยิ่งต่อการปกครองในระบอบประชาธิปไตย การเลือกตั้งจึงเป็นการแสดงออกถึงการมีส่วนร่วมทางการเมืองรูปแบบหนึ่ง ที่เปิดโอกาสให้แก่สามัญชนทั่วไปมีสิทธิที่จะมีส่วนร่วมในกิจกรรมสาธารณะทางการเมือง การเลือกตั้งได้กลายเป็นสัญลักษณ์อย่างหนึ่งที่แสดงให้เห็นถึงความเป็นพลเมือง

การเลือกตั้ง (Election) เป็นกระบวนการทางการเมืองอย่างหนึ่ง หมายถึง กิจกรรมทางการเมืองที่แสดงถึงการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนผู้เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยด้วยการไปออกเสียงเลือกตั้งผู้แทนของตน เพื่อทำหน้าที่ในรัฐสภาและในรัฐบาล เป็นกลไกแสดงออกซึ่งเจตจำนงของประชาชนที่เรียกร้องและสนับสนุนให้มีการกระทำ หรือละเว้นการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งในทางการเมือง และการตัดสินใจในนโยบายสาธารณะที่จะมีผลกระทบต่อประชาชน นอกจากนี้ การเลือกตั้ง หมายถึง การที่ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ได้คัดเลือกผู้ลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นผู้แทนของตน โดยอิสระเสรีและสุจริต จุดมุ่งหมายที่สำคัญของการเลือกตั้ง คือ การหาผู้แทนปวงชนส่วนใหญ่ไปบริหารประเทศ หรือไปควบคุมการบริหารประเทศใช้อำนาจตามที่กฎหมายกำหนดแทนประชาชน (ปริญญา นาคฉัตรีย์, 2547 : 6)

พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว (2547) ให้ความหมายการเลือกตั้งว่าเป็นกิจกรรมที่สำคัญยิ่งในกระบวนการทางการเมืองและการปกครอง เพราะการเลือกตั้งเป็นการแสดงออกซึ่งเจตจำนงของประชาชน

ในการปกครองประเทศ เจตจำนงดังกล่าวปรากฏอยู่ในลักษณะของการเรียกร้องหรือสนับสนุนต่อการตัดสินใจทั้งหลายในระบบการเมือง

เนื่องจากการเลือกตั้งมีความสำคัญต่อการปกครองในระบบประชาธิปไตย ปฎิญาสาเกตว่าด้วยสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ ได้บัญญัติหลักเกณฑ์สำหรับเป็นแนวทางในการจัดการเลือกตั้งโดยอิสระ ประกอบด้วย 1) ทุกคนมีสิทธิที่จะมีส่วนร่วมในรัฐบาลของประเทศตน จะเป็นโดยตรงหรือผ่านผู้แทนซึ่งได้รับการเลือกตั้งโดยอิสระ 2) ทุกคนมีสิทธิที่จะเข้าถึงบริการสาธารณะในประเทศของตนโดยเสมอภาค และ 3) เจตจำนงของประชาชน จะต้องเป็นมูลฐานแห่งอำนาจรัฐบาล เจตจำนงต้องแสดงออกทางการเลือกตั้งตามกำหนดเวลาอย่างแท้จริง ซึ่งอาศัยการออกเสียงโดยทั่วไปและเสมอภาค และการลงคะแนนลับหรือวิธีการลงคะแนนโดยอิสระทำนองเดียวกัน

กระบวนการเลือกตั้ง เป็นกลไกสำคัญของการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน การไปใช้สิทธิเลือกตั้ง ทำให้บุคคลเกิดความรู้สึกว่าตนเป็นส่วนหนึ่งของสังคมของประเทศมีความเชื่อมั่นและศรัทธาในความสามารถของตนเองและเพื่อนมนุษย์ว่าสามารถตัดสินใจเลือกรัฐบาล เลือกรูปแบบการปกครอง วิธีการดำเนินการปกครอง ระบบเศรษฐกิจ เพื่อประโยชน์ของตนเองได้ การเลือกตั้งจะนำไปสู่ความพยายามของประชาชนที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจและการกระทำของรัฐบาล ปัจจัยต่างๆ เหล่านี้จะช่วยบูรณาการภายในระบบการเมืองของชาติ และระดมประชาชนเข้าร่วมในระบบประชาธิปไตยมากขึ้น

การมีส่วนร่วมทางการเมือง คือ กิจกรรมของพลเมืองซึ่งพยายามที่จะมีอิทธิพลหรือให้การสนับสนุนต่อรัฐบาลหรือการเมือง กิจกรรมการมีส่วนร่วม 2 กิจกรรม คือ

1. กิจกรรมการมีส่วนร่วมอย่างเป็นทางการ คือ พฤติกรรมที่เกิดขึ้นเป็นประจำ โดยผ่านสถาบันระบบตัวแทน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการรณรงค์หาเสียงและการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง
2. กิจกรรมมีส่วนร่วมอย่างไม่เป็นทางการ คือ พฤติกรรมที่ไม่เป็นปกติ โดยการท้าทายต่อสถาบันที่มีอยู่หรือท้าทายวัฒนธรรมกระแสหลักนักรัฐศาสตร์มองว่าการเลือกตั้งและวิธีการมีส่วนร่วมอย่างเป็นทางการอื่นๆ มีความสำคัญต่อประชาธิปไตย แต่กิจกรรมการมีส่วนร่วมอย่างไม่เป็นทางการอื่นๆ ก็มีความสำคัญต่อประชาธิปไตยเช่นกัน (ศรีสมภพ จิตรภิมย์ศรี, 2545 : 442)

สำหรับแนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองกับการเลือกตั้ง สรุปได้ดังนี้

1. แนวคิดปัจจัยตัวกำหนด

แนวคิดอีกแบบหนึ่งมองว่าพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งถูกกำหนดโดยปัจจัยทางสังคม ปัจจัยสังคมในที่นี้คือสภาพภูมิหลังของบุคคล ซึ่งมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง แนวคิดนี้บอกถึงฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมที่แตกต่างกันทำให้พฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งแตกต่างกัน และชี้ให้เห็นว่าฐานะทางเศรษฐกิจมีความสัมพันธ์กับการลงคะแนนเลือกตั้งของสังคมคนไทย

จากแนวคิดพฤติกรรมกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งถูกกำหนดโดยปัจจัยทางสังคม นำไปสู่กรอบการวิเคราะห์ที่พิจารณาถึงปัจจัยภูมิหลังของบุคคลแบบต่าง ๆ ที่มีผลต่อการไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งของประชาชน ซึ่งชี้ให้เห็นว่าสภาพสังคมและเศรษฐกิจที่แตกต่างกันอาจจะมีผลต่อการไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งในลักษณะต่างกันได้ด้วย แนวคิดนี้ใช้กันมากในการศึกษาพฤติกรรมกรรมการเลือกตั้งและการสำรวจประชามติทางการเมืองหรือการทำโพลเลือกตั้ง

2. แนวคิดความสำเร็จเชิงเหตุผล

แนวคิดนี้เน้นปฏิกริยาของความสำนึกหรือความตรึกตรองของผู้ไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งที่มีต่อการบริหารการเลือกตั้งนโยบายของพรรคและสภาพของผู้สมัครรับเลือกตั้ง ซึ่งคล้ายกับความคิดเชิงเหตุผลของผู้ไปใช้สิทธิเลือกตั้งพรรคการเมืองหรือกลุ่มการเมืองและผู้สมัครจะมีอิทธิพลอย่างมากต่อทัศนคติของผู้ไปใช้สิทธิเลือกตั้งที่จะเลือกใคร หรือกลุ่มใด ด้วยเหตุผลอย่างไร

3. แนวคิดทฤษฎีเชิงระบบ

การศึกษาพฤติกรรมกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง โดยพิจารณาเชิงระบบมีแนวโน้มว่าปัจจัยแวดล้อมที่เกิดขึ้นเฉพาะช่วงสมัยที่มีการเลือกตั้ง เช่น ความสนใจในตัวผู้สมัคร นโยบายของพรรคการเมือง และภาพพจน์ที่มีต่อการปฏิบัติงานของพรรค อาจจะผันแปรไปตามช่วงสมัยของการเลือกตั้ง เพราะว่าสิ่งเหล่านี้คือสภาพแวดล้อมของระบบ ดังนั้นทฤษฎีระบบจะเป็นการศึกษาปัจจัยแวดล้อมที่เกิดขึ้นเฉพาะในช่วงสมัยที่มีการเลือกตั้งมาเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง

4. แนวคิดเรื่องระบบความสัมพันธ์เชิงเครือข่าย

ความสัมพันธ์เชิงเครือข่ายเป็นความสัมพันธ์ระดับแนวนอน ที่เกิดขึ้นมาจากความจำเป็นในชีวิตจริงของชาวนาในด้านต่าง ๆ ทั้งทางเศรษฐกิจ การเมือง การทหารและวัฒนธรรม ความสัมพันธ์ดังกล่าวมีรากฐานที่เกี่ยวกับการผลิต เนื่องจากมีกิจกรรมการผลิตบางอย่างที่จะต้องทำร่วมกันทั้งหมด เช่น การเพาะปลูกบางขั้นตอน การปลูกข้าวในการปักดำและเกี่ยวเกี่ยว มีประเพณีลงแขก การเอาแรงจึงเกิดขึ้นโดยเฉพาะในกลุ่มคนที่เป็นเครือญาติกัน นอกจากนั้นความสัมพันธ์ยังเกี่ยวเนื่องกับความไม่แน่นอน เกี่ยวกับผลผลิตที่ได้รับในการผลิต บางปีอาจไม่ได้ผล ระบบเครือญาติจะมีส่วนร่วมช่วยเหลือและให้หลักประกันชีวิตการสะสมเพื่อบริโภค โดยถือหลักว่า “ทีเขา ทีเรา” ความจำเป็นอีกประการหนึ่ง ได้แก่ การทำหน้าที่ช่วยเหลือซึ่งกันและกันทางด้านบริการสังคม เช่น การป้องกันหมู่บ้าน การรักษาพยาบาล การให้สวัสดิการแก่เด็กและคนชรา ทำให้ระบบเครือญาติเป็นสถาบันที่จำเป็นอันจะขาดเสียไม่ได้ เนื่องจากจะเป็นทั้งแหล่งของความร่วมมือ ช่วยเหลือคุ้มครอง ทำให้จิตสำนึกที่ให้ความสำคัญและระบบเครือญาติมีรากเง้าที่ลึกซึ้ง

จากความจำเป็นดังกล่าวนี้เอง ทำให้ต้องมีการสร้างกลไกนานาชนิด เพื่อรักษาความสัมพันธ์เชิงระบบเครือญาติเอาไว้ ซึ่งอาจแสดงออกมาในรูปกฎเกณฑ์ ประเพณีหรือพิธีกรรม เช่น พิธีรดน้ำคำหัวญาติผู้ใหญ่ การไปร่วมงานพิธีศพของญาติ เป็นต้น (ปริญญา นาคฉัตรีย์, 2547 : 10 – 12)

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาค้นคว้าเอกสารและรายงานการศึกษาวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของข้าราชการสำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา ปรากฏว่ามีรายงานการศึกษาวิจัยที่สามารถนำมาประกอบเป็นแนวคิดในการวิจัย ดังนี้

พรทิพย์ รัตนวารินทร์ชัย (2546 : 112) ได้ทำการศึกษา การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตเทศบาล : ศึกษาเฉพาะกรณีเทศบาลตำบลหนองแค จังหวัดสระบุรี โดยประชากรที่ใช้ในการศึกษาจำนวน 280 คน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน และศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง ผลการศึกษาพบว่า

1. ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลหนองแค ซึ่งพิจารณาจากด้านการไปใช้สิทธิเลือกตั้ง การติดตามสถานการณ์ทางการเมือง การเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมือง การแสดงความคิดเห็นทางการเมือง โดยในภาพรวมประชาชนมีส่วนร่วมในทางการเมืองอยู่ในระดับน้อย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.91 เมื่อพิจารณารายด้านแล้วพบว่าประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมือง ในด้านการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองและด้านการแสดงความคิดเห็นทางการเมืองอยู่ในระดับน้อย ส่วนด้านการไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งและด้านการติดตามสถานการณ์ทางการเมืองอยู่ในระดับปานกลาง

2. ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตเทศบาล ได้แก่ เพศ พบว่า ประชาชนที่มีเพศแตกต่างกันจะส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองแตกต่างกันโดยเพศชายมีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่าเพศหญิง อาชีพ ประชาชนที่มีอาชีพแตกต่างกันจะส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองแตกต่างกัน โดยกลุ่มรับราชการมีส่วนร่วมทางการเมืองมากที่สุด ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลและการเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคม พบว่าระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในเทศบาลและการเป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคมจะส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองแตกต่างกัน และความสนใจในการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองที่แตกต่างกันจะส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่แตกต่างกัน

3. ส่วนปัจจัยที่ไม่มีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตเทศบาล ได้แก่ อายุ การศึกษา สถานภาพสมรส รายได้ ระยะเวลาในการติดตามข่าวสารทางการเมือง และความรู้ความเข้าใจในการปกครองระบอบประชาธิปไตยจะส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่ไม่แตกต่างกัน

รัฐพล มีธนาถาวร. (2549) ได้ทำการวิจัย เรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมาย เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้ปกครอง

ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้นำชุมชน หรือผู้แทนจากองค์กรส่วนท้องถิ่น กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และประชาชน ใกล้เคียงโรงเรียน จากโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร โรงเรียนละ 5 คนตามระดับคุณภาพของโรงเรียน ที่ได้จากผลการตรวจสอบทบทวนคุณภาพโรงเรียน ปีการศึกษา 2547 รวม 545 คน เครื่องมือที่ใช้ ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสอบถามแบบเลือกตอบและแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ผลการวิจัยมีดังนี้

ประชาชนส่วนใหญ่ ที่เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในโรงเรียน สังกัดกรุงเทพมหานคร มีเหตุผลจากความรัก ความผูกพัน และมีความรู้สึกเป็นเจ้าของโรงเรียน ร่วมกับบุคลากรในโรงเรียน ทั้งยังได้รับการชักชวน ประชาสัมพันธ์จากบุคลากรในโรงเรียนโดยส่วนใหญ่ มีบทบาทเป็นกรรมการเครือข่ายผู้ปกครอง ทั้งระดับโรงเรียนและระดับห้องเรียนและเป็นกรรมการ หลักสูตรสถานศึกษา และมีส่วนร่วมในเรื่องการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยร่วมวางแผน พัฒนาบุคลากรของโรงเรียน หาทุนและทรัพยากรจากแหล่งต่าง ๆ ส่วนการร่วมกิจกรรมกับโรงเรียน เป็นการให้การสนับสนุนร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของนักเรียน ทั้งในและนอกห้องเรียน โดยมีกรณีศึกษา ตรวจสอบ ประเมินผล ในลักษณะของการเป็นผู้ให้คำปรึกษา ติดตาม ตรวจสอบพฤติกรรมของนักเรียน

ผลที่เกิดจากการมีส่วนร่วมส่วนใหญ่มีความพึงพอใจมากที่สุดในเรื่องของระบบการบริหารจัดการของโรงเรียน เป็นไปตามเจตนารมณ์ของชุมชน ประเทศชาติ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ของนักเรียนในภาพรวม เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานชาติ

เรายังคงพูดกันเสมอว่าเด็กหรือเยาวชนจะเป็นกำลังสำคัญของประเทศชาติในอนาคต การปลูกฝังหรือการกล่อมเกลือบรม ใ้ให้ทราบถึงระเบียบกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ของสังคม ดังที่จะส่งผล ต่อไปในช่วงเยาวชน ซึ่งนับว่าเป็นช่วงอายุแห่งการเริ่มต้นพัฒนาความคิดทางการเมือง ดังนั้น จึงนับว่าประชาชนที่อยู่ในช่วงเยาวชนเป็นรากฐานสำคัญต่อการพัฒนาหรือเปลี่ยนแปลงแก้ไข ระบอบประชาธิปไตยให้มีการพัฒนาที่ดียิ่งขึ้น

การศึกษาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของเยาวชน คือ การปลูกฝังใ้เยาวชนมีจิตสำนึก ที่ต้องการจะมีส่วนร่วมทางการเมือง หรือใ้มีความเชื่อมั่นว่าตนเองสามารถเข้าไปขับเคลื่อนการเมือง ในระบอบประชาธิปไตยใ้มีความชอบธรรม และจะสามารถปรับปรุงชีวิตใ้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ตามหลักธรรมาภิบาล

“ถ้าคนไทยยังคงยากจน ช่วยเหลือตนเองใ้พอมีกินไม่ได้แล้วนั้น ประชาธิปไตยก็ ยังคงไม่มีความหมาย หรือกระทำใ้ยาก เพราะอิสรภาพ เสรีภาพของพวกเขาใ้ยังคงมีอย่างจำกัด ฉะนั้นการปูพื้นฐานของประชาธิปไตยมิใช่เรื่องกฎหมาย ระเบียบ กติกาแต่เพียงอย่างเดียว หากพื้นฐานจริง ๆ ก็คือต้องใ้ “การบริหารจัดการที่ดีหรือธรรมาภิบาล” เป็นเครื่องมือในการ พัฒนาประชาชนใ้หลุดพ้นจากความยากจนก่อน จึงจะเป็นประชาธิปไตยใ้ได้” (พระราชดำรัสของ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ รัชการปัจจุบัน)

การศึกษาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของเยาวชนนั้น มีความสัมพันธ์กับคุณลักษณะส่วนบุคคลและการเรียนรู้และกล่อมเกลาทางการเมืองของเยาวชนไทย ซึ่งปัจจัยด้านคุณลักษณะส่วนบุคคลที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองนั้น ได้แก่ อายุ และลักษณะการอบรมเลี้ยงดูของครอบครัว

อาจกล่าวได้ว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นสิ่งที่พัฒนาสั่งสมมาตั้งแต่วัยเด็ก ซึ่งจะพัฒนาต่อไปเมื่อโตเป็นผู้ใหญ่ และการมีส่วนร่วมทางการเมืองมีแนวโน้มที่จะเพิ่มขึ้นเมื่อมีอายุมากขึ้น โดยในช่วงต้นของการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองนั้นจะมีที่มาจากกล่อมเกลาทางการเมืองโดยมีตัวแทนจากกลุ่มต่างๆ ในสังคมเป็นตัวการในการจัดเกลาและสร้างพฤติกรรมทางการเมือง เป็นต้นว่า ครอบครัว สถาบันการศึกษาสังคมนอกโรงเรียน ต่างมีส่วนช่วยในการเรียนรู้และกล่อมเกลาทางการเมืองทั้งสิ้น โดยตัวการที่มีบทบาทมากที่สุดในการกล่อมเกลาทางการเมืองก็คือ ครอบครัว ซึ่งเป็นกลุ่มทางสังคมที่ส่งเสริมให้เด็กรับรู้และรู้สึกถึงความเสมอภาค การได้มาซึ่งเสรีภาพ กระบวนการยุติธรรม การปกครองภายใต้ระบอบประชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

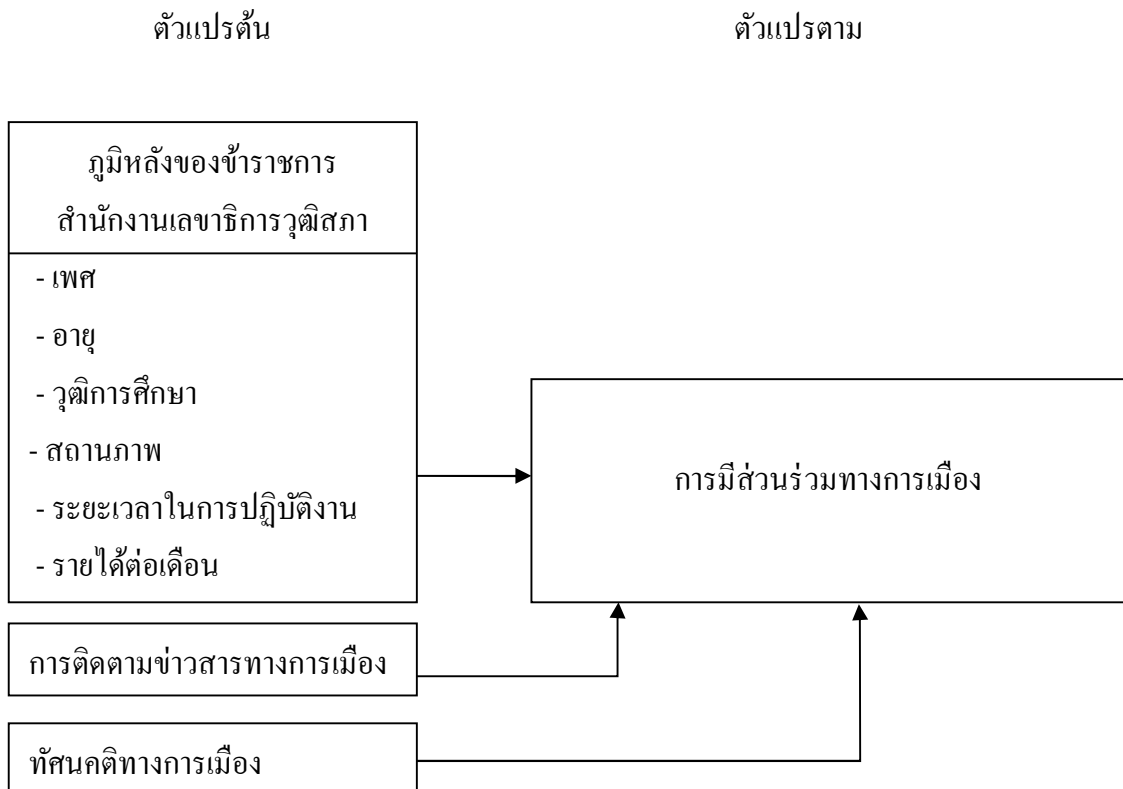
จากการเก็บข้อมูลขนาดย่อมจากกลุ่มตัวอย่าง พอสรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองของเยาวชนไทยในปัจจุบันอยู่ในระดับปานกลาง แม้ว่าคะแนนเฉลี่ยในด้านการติดตามข่าวสารทางการเมืองของเยาวชนไทยยังอยู่ในระดับต่ำ แต่หากพิจารณาจากคะแนนเฉลี่ยด้านการสนทนากับคนในครอบครัวมากที่สุด ซึ่งอาจเป็นสาเหตุที่ทำให้การมีส่วนร่วมทางการเมืองเพิ่มมากขึ้น หากมีการสื่อสารกับคนในครอบครัวเป็นประจำทุกวัน อีกทั้งจากการศึกษาพบว่า ครอบครัวที่เน้นย้ำให้เยาวชนเป็นคนกล้าแสดงออก ว่าง่าย นอกจากนี้ พบว่า เยาวชนมีแนวโน้มที่จะมีส่วนร่วมทางการเมืองสูงขึ้นเมื่อมีอายุมากขึ้น ทั้งนี้สามารถอธิบายได้ว่า เมื่อมีอายุมากขึ้นจะทำให้การเข้าไปเกี่ยวข้องกับการเมืองมากขึ้น จึงทำให้การมีส่วนร่วมทางการเมืองเพิ่มมากขึ้นตามลำดับ

กิตติคุณ บุญเชื้อ (2548) ได้ศึกษา เรื่อง การศึกษาช่องทางรับรู้ข้อมูลข่าวสารทางการเมืองของพนักงานบริษัท แอลทีไอซี จำกัด โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาความรู้และความสนใจต่อการเมือง ช่องทางการรับรู้ข้อมูลข่าวสารทางการเมือง และความสัมพันธ์ระหว่างความรู้และความสนใจทางการเมืองกับระดับการรับรู้ข้อมูลข่าวสารทางการเมือง จากกลุ่มตัวอย่างพนักงานบริษัท แอลทีไอซี จำกัด นิคมอุตสาหกรรมจังหวัดลำพูน จำนวน 400 คน พบว่า

ผู้ตอบแบบสอบถามรับรู้ข้อมูลข่าวสารทางการเมืองผ่านโทรทัศน์ มากที่สุด รองลงมาคือ หนังสือพิมพ์ วิทยุ คนใกล้ชิด เพื่อนร่วมงาน หรือหัวหน้างาน ตามลำดับ สำหรับช่องทางที่รับรู้ข่าวสารทางการเมืองน้อยที่สุด คือ นิตยสารรายสัปดาห์เกี่ยวกับการเมือง

กรอบความคิดของการวิจัย

จากแนวคิดทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้นำมากำหนดเป็นกรอบแนวคิดในการศึกษา ดังนี้

แผนภาพที่ 2-2 กรอบความคิดของการวิจัย (Conceptual Framework)

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมทางการเมืองของข้าราชการ : ศึกษาเฉพาะกรณีข้าราชการสำนักงานเลขาธิการวุฒิสภาในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยมีขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย เพื่อให้ได้คำตอบที่ชัดเจนสามารถอธิบายตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยนี้ได้ชัดเจนยิ่งขึ้น ผู้วิจัยจึงใช้การวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่ได้ศึกษามาก่อน แล้วนำมาประกอบการสร้างแบบสอบถาม เพื่อให้ได้แบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์และตรงตามประเด็นที่ศึกษา ดังต่อไปนี้

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัย
2. ขนาดของกลุ่มตัวอย่างและการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง
3. ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย
4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
5. การทดสอบเครื่องมือ
6. การเก็บรวบรวมข้อมูล
7. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics)
8. การประมวลผลข้อมูล

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรในการศึกษา คือ ข้าราชการสำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา

ขนาดของกลุ่มตัวอย่างและการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยได้ดำเนินการได้กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยอาศัยการคำนวณของ Taro Yamane เป็นเกณฑ์ โดยกำหนดระดับความเชื่อมั่นที่ 95% ความคลาดเคลื่อนไม่เกิน 5% โดยมีประชากรในการศึกษา คือ ข้าราชการสำนักงานเลขาธิการวุฒิสภาจำนวน 1,067 คน จำนวนได้จากสูตรดังนี้

$$\text{ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง } n = \frac{N}{[1+(N(e)^2)]}$$

โดย $n =$ จำนวนของขนาดตัวอย่าง

$N =$ ขนาดของประชากร

$E =$ ระดับความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับให้เกิดขึ้น 5%

$$\text{แทนค่า } n = \frac{1,067}{[1+(1,067(0.05)^2)]}$$

$$n = \frac{1,067}{3.6675}$$

$$n = 290$$

จากการคำนวณจึงทำการเก็บกลุ่มตัวอย่างจำนวน 290 คน

ดังนั้นจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่จะใช้ในการศึกษาจำนวน 290 คน (อ้างถึงใน วิเชียร เกตุสิงห์: 2541)

วิธีการสุ่มตัวอย่างจากจำนวนข้าราชการสำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา จำนวน 290 คน โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) นำแบบสอบถามไปสอบถามกับข้าราชการ และผู้ทำวิจัยจะอยู่รอรับแบบสอบถามทันที ทั้งนี้เพื่อคอยชี้แจง และอธิบายข้อสงสัยให้แก่ผู้ตอบแบบสอบถาม

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่

1. ลักษณะทางประชากร ประกอบด้วย เพศ อายุ วุฒิการศึกษา สถานภาพ ระยะเวลาในการปฏิบัติงานที่สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา และรายได้ต่อเดือน
2. การติดตามข่าวสารทางการเมือง ทิศนคติทางการเมืองและการมีส่วนร่วมทางการเมือง
3. แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมือง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการศึกษาวิจัยเชิงสำรวจในครั้งนี้เป็นการใช้แบบสอบถามปลายปิด (Closed-ended Questionnaire) ซึ่งประกอบไปด้วยเนื้อหาของคำถาม โดยแบ่งเนื้อหาของคำถามออกเป็น 6 ตอน ดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 คำถามเกี่ยวกับลักษณะทางประชากร จำนวน 6 ข้อ ได้แก่ เพศ อายุ วุฒิการศึกษา สถานภาพ ระยะเวลาในการปฏิบัติงานที่สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา และรายได้ต่อเดือน

ตอนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับการติดตามข่าวสารทางการเมือง จำนวน 7 ข้อ

ตอนที่ 3 คำถามเกี่ยวกับทัศนคติทางการเมือง จำนวน 18 ข้อเป็นการวัดโดยใช้มาตรา Likert Scale แต่ละข้อคำถามจะกำหนดแนวทางในการตอบ 5 แนวทางคือ เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย เฉยๆ ไม่เห็นด้วย ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

เห็นด้วยอย่างยิ่ง	ให้คะแนน	5	คะแนน
เห็นด้วย	ให้คะแนน	4	คะแนน
เฉยๆ	ให้คะแนน	3	คะแนน
ไม่เห็นด้วย	ให้คะแนน	2	คะแนน
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	ให้คะแนน	1	คะแนน

การแปลความหมาย นำคะแนนของทัศนคติมาหาค่าเฉลี่ยและวัดระดับของค่าเฉลี่ย แบ่งเป็น 5 ระดับ คือ

คะแนนระหว่าง 1.00 – 1.49 หมายถึง ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

คะแนนระหว่าง 1.50 – 2.49 หมายถึง เห็นด้วย

คะแนนระหว่าง 2.50 – 3.49 หมายถึง เฉยๆ

คะแนนระหว่าง 3.50 – 4.49 หมายถึง ไม่เห็นด้วย

คะแนนระหว่าง 4.50 – 5.00 หมายถึง ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

ตอนที่ 4 คำถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองจำนวน 12 ข้อเป็นการวัดโดยใช้มาตรา Likert Scale แต่ละข้อคำถามจะกำหนดแนวทางในการตอบ 5 แนวทางคือ เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย เฉยๆ ไม่เห็นด้วย ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

เห็นด้วยอย่างยิ่ง	ให้คะแนน	5	คะแนน
เห็นด้วย	ให้คะแนน	4	คะแนน
เฉยๆ	ให้คะแนน	3	คะแนน
ไม่เห็นด้วย	ให้คะแนน	2	คะแนน
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	ให้คะแนน	1	คะแนน

การแปลความหมาย นำคะแนนของการมีส่วนร่วมมาหาค่าเฉลี่ยและวัดระดับของค่าเฉลี่ย แบ่งออกเป็น 5 ระดับ คือ

คะแนนระหว่าง 1.00 – 1.49 หมายถึง ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

คะแนนระหว่าง 1.50 – 2.49 หมายถึง เห็นด้วย

คะแนนระหว่าง 2.50 – 3.49 หมายถึง เฉยๆ

คะแนนระหว่าง 3.50 – 4.49 หมายถึง ไม่เห็นด้วย

คะแนนระหว่าง 4.50 – 5.00 หมายถึง ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

ตอนที่ 5 คำถามเกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองจำนวน 11 ข้อ เป็นการวัดโดยใช้มาตรา Likert Scale แต่ละข้อคำถามจะกำหนดแนวทางในการตอบ 5 แนวทางคือ เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย เฉยๆ ไม่เห็นด้วย ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

เห็นด้วยอย่างยิ่ง	ให้คะแนน	5	คะแนน
เห็นด้วย	ให้คะแนน	4	คะแนน
เฉยๆ	ให้คะแนน	3	คะแนน
ไม่เห็นด้วย	ให้คะแนน	2	คะแนน
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	ให้คะแนน	1	คะแนน

การแปลความหมาย นำคะแนนของการมีส่วนร่วมมาหาค่าเฉลี่ยและวัดระดับของค่าเฉลี่ย แบ่งออกเป็น 5 ระดับ คือ

คะแนนระหว่าง 1.00 – 1.49 หมายถึง ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

คะแนนระหว่าง 1.50 – 2.49 หมายถึง เห็นด้วย

คะแนนระหว่าง 2.50 – 3.49 หมายถึง เฉยๆ

คะแนนระหว่าง 3.50 – 4.49 หมายถึง ไม่เห็นด้วย

คะแนนระหว่าง 4.50 – 5.00 หมายถึง ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

ตอนที่ 6 ข้อเสนอแนะ

การแปลความหมายของค่าสหสัมพันธ์ มีเกณฑ์การแบ่งออกเป็น 5 ระดับ คือ

คะแนนระหว่าง 0.000 – 0.199 หมายถึง มีความสัมพันธ์ต่ำมาก

คะแนนระหว่าง 0.200 – 0.399 หมายถึง มีความสัมพันธ์ต่ำ

คะแนนระหว่าง 0.400 – 0.599 หมายถึง มีความสัมพันธ์ปานกลาง

คะแนนระหว่าง 0.600 – 0.799 หมายถึง มีความสัมพันธ์สูง

คะแนนระหว่าง 0.800 – 1.000 หมายถึงมีความสัมพันธ์สูงมาก

การทดสอบเครื่องมือ

การนำแบบสอบถามไปทดสอบความเที่ยงตรง (Validity) และความน่าเชื่อถือได้ (Reliability) ดังนี้

1. นำแบบสอบถามไปทดสอบหาความเที่ยงตรง (Validity) โดยนำแบบสอบถามที่ได้เรียบเรียงแล้ว ไปให้ผู้เชี่ยวชาญ เป็นผู้ตรวจสอบหาความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Validity)

และความเหมาะสมของภาษาที่ใช้ (Wording) เพื่อขอคำแนะนำในการแก้ไขปรับปรุงแบบสอบถามให้มีประสิทธิภาพ

2. นำแบบสอบถามที่ได้รับการปรับปรุงแล้วไปทดสอบความเชื่อถือ (Reliability) โดยนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try – Out) กับผู้ตอบแบบสอบถามที่ จำนวน 40 คน เพื่อนำมาหาค่าความเชื่อถือ โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์อัลฟา (Coefficient Alpha) จากสูตรของ Cronbach

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยวิธีการแจกแบบสอบถามให้กลุ่มตัวอย่างกรอกคำตอบเอง (Self-Administered)

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics)

เพื่อแจกแจงความถี่ แสดงตารางร้อยละ (Percentage) และค่าเฉลี่ย (Mean) โดยอธิบายข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับกลุ่มตัวอย่าง ข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะประชากรและการติดตามข่าวสารทางการเมืองของผู้ตอบแบบสอบถาม

2. ทักษะคิดทางการเมือง การมีส่วนร่วมทางการเมืองและแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้ตอบแบบสอบถามใช้มาตราช่วงชั้น (interval scale) ซึ่งเป็นมาตราสรุปด้วยค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard division)

3. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงอนุมาน (Inferential Statistics)

เพื่อการทดสอบสมมติฐานของการวิจัย ดังนี้

การวิเคราะห์สถิติใช้วิธีทดสอบค่าความแตกต่างระหว่างกลุ่ม โดยการทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยโดยใช้ t-test และการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบ ANOVA เพื่อทดสอบความแตกต่างของกลุ่มตัวอย่างที่จำแนกตามลักษณะประชากรโดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

การวิเคราะห์สถิติสหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient) ใช้อธิบายถึงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม โดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

การประมวลข้อมูล

หลังจากการเก็บรวบรวมข้อมูลครบถ้วนแล้ว ผู้วิจัยจะนำข้อมูลทั้งหมดไปดำเนินการ
ตรวจนับและแปลผลข้อมูลในแบบสอบถามทุกฉบับด้วยตนเอง จากนั้นผู้วิจัยนำข้อมูลทั้งหมด
ไปดำเนินการลงรหัสข้อมูล (Coding) และคัดลอกรหัสลงในแบบฟอร์มการลงรหัส แล้วนำไปประมวลผล
โดยใช้โปรแกรม SPSS for Windows (Statistical Package for the Social Sciences) เพื่อทำการ
วิเคราะห์ทางสถิติ จากนั้นจึงนำผลคำนวณทางสถิติที่ได้มาเขียนการวิเคราะห์ และนำเสนอผลการวิจัย
ต่อไป

บทที่ 4

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมทางการเมืองของข้าราชการสำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา ในครั้งนี้ผู้วิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของข้าราชการสำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา ซึ่งมีผลการวิจัย ดังนี้

- 4.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม
- 4.2 ผลการวิเคราะห์การติดตามข่าวสารทางการเมือง
- 4.3 ผลการวิเคราะห์ทัศนคติทางการเมือง
- 4.4 ผลการวิเคราะห์ลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมือง
- 4.5 ผลการวิเคราะห์แนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมือง
- 4.6 ผลการวิเคราะห์สมมติฐานการวิจัย

4.6.1 ข้าราชการสำนักงานเลขาธิการวุฒิสภาที่มีเพศ อายุ วุฒิการศึกษา สถานภาพ ระยะเวลาการปฏิบัติงานและรายได้ต่อเดือนต่างกันการมีส่วนร่วมทางการเมืองต่างกัน

4.6.2 ทัศนคติมีความสัมพันธ์ต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของข้าราชการสำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา

4.6.3 การติดตามข่าวสารทางการเมืองมีผลต่อลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมือง

4.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตารางที่ 4.1 แสดงจำนวนและร้อยละข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม (N = 290)

	ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1. เพศ	ชาย	98	33.79
	หญิง	192	66.21
2. อายุ	ต่ำกว่า 30 ปี	48	16.55
	31 - 40 ปี	155	53.45
	41 - 50 ปี	68	23.45
	51 ปีขึ้นไป	19	6.55

ตาราง 4.1 (ต่อ)

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (คน)	ร้อยละ
3. วุฒิการศึกษา		
ต่ำกว่าปริญญาตรี	35	12.07
ปริญญาตรี	184	63.45
ปริญญาโท	65	22.41
ปริญญาเอก	6	2.07
4. สถานภาพ		
โสด	151	52.07
สมรส	125	43.10
หย่าร้าง/แยกกันอยู่	14	4.83
5. ระยะเวลาในการปฏิบัติงานที่สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา		
น้อยกว่า 5 ปี	48	16.55
5 - 9 ปี	117	40.34
10 - 14 ปี	45	15.52
15 ปีขึ้นไป	80	27.59
6. รายได้ต่อเดือน		
ต่ำกว่า 5,000 บาท	5	1.72
5,001 – 10,000 บาท	2	0.69
10,001 – 20,000 บาท	54	18.62
20,001 – 30,000 บาท	122	42.07
30,001 บาทขึ้นไป	107	36.90

จากตารางที่ 4.1 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 192 คน คิดเป็นร้อยละ 66.21 เพศชาย จำนวน 98 คน คิดเป็นร้อยละ 33.79 โดยมีอายุระหว่าง 31 – 40 ปี จำนวน 155 คน คิดเป็นร้อยละ 53.45 รองลงมาคืออายุระหว่าง 41 – 50 ปี จำนวน 68 คน คิดเป็นร้อยละ 23.45 อายุต่ำกว่า 30 ปี จำนวน 48 คน คิดเป็นร้อยละ 16.55 และอายุ 51 ปีขึ้นไป จำนวน 19 คน คิดเป็นร้อยละ 6.55 สำหรับวุฒิกการศึกษาของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีวุฒิปริญญาตรี จำนวน 184 คน คิดเป็นร้อยละ 63.45 รองลงมาคือวุฒิปริญญาโท จำนวน 65 คน คิดเป็นร้อยละ 22.41 วุฒิต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน 35 คน คิดเป็นร้อยละ 12.07 และมีวุฒิปริญญาเอกเพียง จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ

2.07 ซึ่งมีสถานภาพโสด จำนวน 151 คน คิดเป็นร้อยละ 52.07 สถานภาพสมรส จำนวน 125 คน คิดเป็นร้อยละ 43.10 และสถานภาพหย่าร้าง/แยกกันอยู่ จำนวน 14 คน คิดเป็นร้อยละ 4.83 ส่วนระยะเวลาในการปฏิบัติงานที่สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภาระหว่าง 5 - 9 ปี จำนวน 117 คน คิดเป็นร้อยละ 40.34 รองลงมา มีระยะเวลาการปฏิบัติงาน 15 ปีขึ้นไป จำนวน 80 คน คิดเป็นร้อยละ 27.59 ระยะเวลาการปฏิบัติงานน้อยกว่า 5 ปี จำนวน 48 คน คิดเป็นร้อยละ 16.55 และระยะเวลาการปฏิบัติงานระหว่าง 10 - 14 ปี จำนวน 45 คน คิดเป็นร้อยละ 15.52 สำหรับรายได้ต่อเดือนของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีรายได้ต่อเดือนระหว่าง 20,001 – 30,000 บาท จำนวน 122 คน คิดเป็นร้อยละ 42.07 รองลงมาคือ รายได้ 30,001 บาทขึ้นไป จำนวน 107 คน คิดเป็นร้อยละ 36.90 รายได้ต่อเดือนระหว่าง 10,001 – 20,000 บาท จำนวน 54 คน คิดเป็นร้อยละ 18.62 รายได้ต่อเดือนต่ำกว่า 5,000 บาท จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 1.72 และรายได้ต่อเดือนระหว่าง 5,001 – 10,000 บาท จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 0.69 ตามลำดับ

4.2 ผลการวิเคราะห์การติดตามข่าวสารทางการเมือง

ตารางที่ 4.2 แสดงจำนวนและร้อยละการติดตามข่าวสารทางการเมือง (N = 290)

การติดตามข่าวสารทางการเมือง	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1. ประเภทของสื่อในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารทางการเมือง		
วิทยุ	7	2.41
โทรทัศน์ (ฟรีทีวี)	150	51.72
โทรทัศน์ (เคเบิลทีวี)	27	9.31
อินเทอร์เน็ต	91	31.38
หนังสือพิมพ์/วารสาร	15	5.17
2. ประเภทของสื่อในการเข้าถึงประชาชน		
วิทยุ	8	2.76
โทรทัศน์ (ฟรีทีวี)	157	54.14
โทรทัศน์ (เคเบิลทีวี)	25	8.62
อินเทอร์เน็ต	85	29.31
หนังสือพิมพ์/วารสาร	15	5.17

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

การติดตามข่าวสารทางการเมือง	จำนวน (คน)	ร้อยละ
3. รายการวิทยุที่ชอบฟัง		
ข่าวการเมือง เศรษฐกิจ สังคม	140	48.28
ข่าวชาวบ้าน อาชญากรรม	41	14.14
รายการเพลง บันเทิง	91	31.38
อื่นๆ (ข่าวเทคโนโลยี)	18	6.21
4. คอลัมน์หนังสือพิมพ์ที่ชอบอ่านมากที่สุด		
การเมือง	126	43.45
การศึกษา	20	6.90
เศรษฐกิจ	36	12.41
อาชญากรรม	13	4.48
สังคม/บันเทิง	69	23.79
สุขภาพ	26	8.97
5. หัวข้อที่นิยมสนทนากับเพื่อนมากที่สุด		
การเมือง	128	44.14
เศรษฐกิจ	43	14.83
สังคม	70	24.14
เทคโนโลยี	49	16.90
6. ระดับความสนใจข่าวสารบ้านเมือง		
น้อยกว่า ร้อยละ 50	63	21.72
ร้อยละ 50 - 60	72	24.83
ร้อยละ 61 - 70	77	26.55
ร้อยละ 71 - 80	45	15.52
ร้อยละ 81 - 90	26	8.97
ร้อยละ 91 - 100	7	2.41
7. การรับรู้ข่าวสารทางการเมืองมีประโยชน์อย่างไร		
ทำให้ทราบความเคลื่อนไหวทางการเมืองของรัฐบาล	85	29.31
กระตุ้นจิตสำนึกและการมีส่วนร่วมการตรวจสอบรัฐบาล	78	26.90
ข้อมูลข่าวสารเป็นข้อมูลในการสนทนากับเพื่อน	120	41.38
อื่น ๆ (โปรดระบุ)	7	2.41

จากตารางที่ 4.2 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีการติดตามข่าวสารทางการเมือง ดังนี้

1. ประเภทของสื่อในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารทางการเมืองส่วนใหญ่คือ โทรทัศน์ (ฟรีทีวี) จำนวน 150 คน คิดเป็นร้อยละ 51.72 รองลงมาคือ อินเทอร์เน็ต จำนวน 91 คน คิดเป็นร้อยละ 31.38 โทรทัศน์(เคเบิลทีวี) จำนวน 27 คน คิดเป็นร้อยละ 9.31 หนังสือพิมพ์/วารสาร จำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 5.17 และวิทยุมี จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 2.41ตามลำดับ

2. ประเภทของสื่อในการเข้าถึงประชาชนส่วนใหญ่คือโทรทัศน์ (ฟรีทีวี) จำนวน 157 คน คิดเป็นร้อยละ 54.14 รองลงมาคืออินเทอร์เน็ต จำนวน 85 คน คิดเป็นร้อยละ 29.31 โทรทัศน์ (เคเบิลทีวี) จำนวน 25 คน คิดเป็นร้อยละ 8.62 หนังสือพิมพ์/วารสาร จำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 5.17 และวิทยุ จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 2.76 ตามลำดับ

3. รายการวิทยุที่ชอบฟังส่วนใหญ่เป็นข่าวการเมือง เศรษฐกิจ สังคม จำนวน 140 คน คิดเป็นร้อยละ 48.28 รองลงมาคือ รายการเพลง บันเทิง จำนวน 91คน คิดเป็นร้อยละ 31.38 ข่าวชาวบ้าน อาชญากรรม จำนวน 41 คน คิดเป็นร้อยละ 14.14 และข่าวอื่นๆ (ข่าวเทคโนโลยี) จำนวน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 6.21 ตามลำดับ

4. คอลัมน์หนังสือพิมพ์ที่ชอบอ่านมากที่สุด คือการเมือง จำนวน 126 คน คิดเป็นร้อยละ 43.45 รองลงมาคือ สังคม/บันเทิง จำนวน 69 คน คิดเป็นร้อยละ 23.79 เศรษฐกิจ จำนวน 36 คน คิดเป็นร้อยละ 12.41 สุขภาพ จำนวน 26 คน คิดเป็นร้อยละ 8.97 การศึกษา จำนวน 20 คน คิดเป็นร้อยละ 6.90 และอาชญากรรม จำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 4.48 ตามลำดับ

5. หัวข้อที่นิยมสนทนากับเพื่อนมากที่สุด คือ การเมือง จำนวน 128 คน คิดเป็นร้อยละ 44.14 รองลงมาคือ สังคม จำนวน 70 คน คิดเป็นร้อยละ 24.14 เทคโนโลยี จำนวน 49 คน คิดเป็นร้อยละ 16.90 และเศรษฐกิจ จำนวน 43 คน คิดเป็นร้อยละ 14.83

6. ระดับความสนใจข่าวสารบ้านเมืองระหว่าง ร้อยละ 61 – 70 จำนวน 77 คน คิดเป็นร้อยละ 26.55 รองลงมา ร้อยละ 50 – 60 จำนวน 72 คน คิดเป็นร้อยละ 24.83 น้อยกว่า ร้อยละ 50 จำนวน 63 คน คิดเป็นร้อยละ 21.72 ระดับความสนใจ ร้อยละ 71 – 80 จำนวน 45 คน คิดเป็นร้อยละ 15.52 ระดับความสนใจ ร้อยละ 81 – 90 จำนวน 26 คน คิดเป็นร้อยละ 8.97 และระดับความสนใจ ร้อยละ 91 – 100 จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 2.41 ตามลำดับ

7. การรับรู้ข่าวสารทางการเมืองมีประโยชน์เพื่อเป็นข้อมูลข่าวสาร เป็นข้อมูลในการสนทนากับเพื่อน จำนวน 120 คน คิดเป็นร้อยละ 41.38 รองลงมาคือ ทำให้ทราบความเคลื่อนไหวทางการเมืองของรัฐบาล จำนวน 85 คน คิดเป็นร้อยละ 29.31 การกระตุ้นจิตสำนึกและการมีส่วนร่วม การตรวจสอบรัฐบาล จำนวน 78 คน คิดเป็นร้อยละ 26.90 และอื่น ๆ จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 2.41 ตามลำดับ

4.3 ผลการวิเคราะห์ทัศนคติทางการเมือง

ตารางที่ 4.3 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของทัศนคติทางการเมือง

ทัศนคติทางการเมือง	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
1.ข้าราชการทุกคนมีส่วนร่วมในการควบคุม ตรวจสอบการบริหารงานของรัฐบาลและนักการเมือง	3.46	0.979
2. การมีส่วนร่วมของข้าราชการ อาจก่อให้เกิดความขัดแย้ง โดยเป็นสิ่งที่นำมาซึ่งความเสียหายและมีผลในทางลบต่อตนเอง	3.34	0.989
3. การปลูกฝังวัฒนธรรมความคิดทางการเมืองเป็นสิ่งสำคัญขั้นพื้นฐานต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง	3.63	0.864
4. ข้าราชการไม่ควรแสดงความคิดเห็นที่ขัดแย้งกับรัฐบาล แม้ว่าจะมีเหตุผลก็ตาม	2.88	1.187
5. การมีส่วนร่วมในทางการเมือง ถึงแม้จะทำให้ข้าราชการมีความเห็นเกี่ยวกับทางเลือกและวิธีการที่แตกต่างกันแต่ก็สามารถหาข้อสรุปร่วมกันได้	3.53	0.934
6. การมีส่วนร่วมในด้านต่าง ๆ ของข้าราชการบางครั้งนำมาซึ่งความคิดสร้างสรรค์และทางเลือกในการแก้ปัญหาที่ดีกว่า	3.62	0.944
7. การกำหนดเสรีภาพของข้าราชการในกิจการวิทยุกระจายเสียง/วิทยุโทรทัศน์ในการเสนอข่าวและแสดงความคิดเห็นเป็นสิ่งจำเป็น	3.41	0.963
8. การมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นของข้าราชการที่มีความคิดเห็นแตกต่างกันจะเกิดผลเสียมากกว่าผลสำเร็จ	3.26	1.063
9. การเมืองเป็นเรื่องไม่น่าสนใจ และไม่มีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตประจำวันของท่าน	2.98	1.109
10. ท่านจะรู้สึกอึดอัด เมื่อมีปัญหาเกิดขึ้น แต่รัฐบาลไม่เปิดโอกาสให้ข้าราชการมีส่วนร่วม	3.47	1.043
11. เมื่อท่านรู้สึกเบื่อหน่ายต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง เพราะเห็นว่าไม่เกิดประโยชน์ที่เป็นรูปธรรมอย่างแท้จริง	3.64	0.930
12. การมีส่วนร่วมในทางการเมือง ไม่ใช่เรื่องสำคัญสำหรับท่าน เพราะท่านคนเดียวไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้	3.49	0.970

ตารางที่ 4.3 (ต่อ)

13. การที่ข้าราชการมีส่วนร่วมโดยสามารถตรวจสอบการทำงาน ของรัฐบาล/นักรการเมือง อาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อตนเองได้ ดังนั้นจึงควรหลีกเลี่ยง	3.31	1.059
14. การรณรงค์ให้ข้าราชการมีจิตสำนึกในการมีส่วนร่วมทางการเมือง มากขึ้นเป็นสิ่งที่กระทำได้ยาก	3.68	0.898
15. การกำหนดบุคคลไม่ให้ไปใช้สิทธิในการเลือกตั้งโดยไม่แจ้งเหตุ อันสมควร เสียสิทธิตามที่กฎหมายกำหนดจะช่วยกระตุ้นให้ ประชาชนคำนึงถึงการมีส่วนร่วมทางการเมืองเพิ่มมากขึ้น	3.55	0.828
16. การกำหนดบุคคลไม่ให้ไปใช้สิทธิในการเลือกตั้งโดยไม่แจ้งเหตุ อันสมควร เสียสิทธิตามที่กฎหมายกำหนดจะช่วยกระตุ้นให้ ประชาชนคำนึงถึงการมีส่วนร่วมทางการเมืองเพิ่มมากขึ้น	3.80	0.837
17. การมีส่วนร่วมทางการเมืองทำให้ท่านสิ้นเปลืองเวลา โดยเปล่าประโยชน์ เพราะเป็นเรื่องไกลตัวและไม่ก่อให้เกิดรายได้ ให้แก่ท่านและครอบครัว	3.38	0.973
18. ประเทศจะไม่พัฒนา หากประชาชนยังขาดจิตสำนึกทางการเมือง โดยการเพิกเฉยและละเลยต่อสังคมและส่วนรวม	3.82	0.923
รวม	3.46	0.401

จากตารางที่ 4.3 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีทัศนคติทางการเมืองโดยรวมในระดับมาก (3.46) และพิจารณาเป็นประเด็นได้ดังนี้

ผู้ตอบแบบสอบถามมีทัศนคติทางการเมืองในประเด็นที่จะทำให้ประเทศจะไม่พัฒนา หากประชาชนยังขาดจิตสำนึกทางการเมือง โดยการเพิกเฉยและละเลยต่อสังคมและส่วนรวม เป็นอันดับแรก (3.82) รองลงมาคือการกำหนดบุคคลไม่ให้ไปใช้สิทธิในการเลือกตั้งโดยไม่แจ้งเหตุอันสมควร เสียสิทธิตามที่กฎหมายกำหนดจะช่วยกระตุ้นให้ประชาชนคำนึงถึงการมีส่วนร่วมทางการเมืองเพิ่มมากขึ้น (3.80) การรณรงค์ให้ข้าราชการมีจิตสำนึกในการมีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้นเป็นสิ่งที่กระทำได้ยาก เป็นอันดับสาม (3.68) เมื่อท่านรู้สึกเบื่อหน่ายต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง เพราะเห็นว่าไม่เกิดประโยชน์ที่เป็นรูปธรรมอย่างแท้จริง (3.64) การปลูกฝังวัฒนธรรมความคิดทางการเมือง เป็นสิ่งสำคัญขั้นพื้นฐานต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง (3.63) การมีส่วนร่วมในด้านต่าง ๆ ของข้าราชการ บางครั้งนำมาซึ่งความคิดสร้างสรรค์และทางเลือกในการแก้ปัญหาที่ดีกว่า (3.62) การกำหนดบุคคลไม่ให้ไปใช้สิทธิในการเลือกตั้งโดยไม่แจ้งเหตุ

อันสมควร เสียสิทธิตามที่กฎหมายกำหนดจะช่วยกระตุ้นให้ประชาชนคำนึงถึงการมีส่วนร่วมทางการเมืองเพิ่มมากขึ้น (3.55) การมีส่วนร่วมในทางการเมือง ถึงแม้จะทำให้ข้าราชการมีความเห็นเกี่ยวกับทางเลือกและวิธีการที่แตกต่างกันแต่ก็สามารถหาข้อสรุปร่วมกันได้ (3.53) การมีส่วนร่วมในทางการเมืองไม่ใช่เรื่องสำคัญสำหรับท่าน เพราะท่านคนเดียวไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้ (3.49) ท่านจะรู้สึกอึดอัดเมื่อมีปัญหาเกิดขึ้น แต่รัฐบาลไม่เปิดโอกาสให้ข้าราชการมีส่วนร่วม (3.47) ข้าราชการทุกคนมีส่วนร่วมในการควบคุม ตรวจสอบ การบริหารงานของรัฐบาลและนักการเมือง (3.46) การกำหนดเสรีภาพของข้าราชการในกิจการวิทยุกระจายเสียง/วิทยุโทรทัศน์ ในการเสนอข่าว และแสดงความคิดเห็นเป็นสิ่งจำเป็น (3.41) การมีส่วนร่วมทางการเมืองทำให้ท่านสิ้นเปลืองเวลาโดยเปล่าประโยชน์ เพราะเป็นเรื่องไกลตัวและไม่ก่อให้เกิดรายได้ให้แก่ท่านและครอบครัว (3.38) การมีส่วนร่วมของข้าราชการ อาจก่อให้เกิดความขัดแย้ง โดยเป็นสิ่งที่นำมาซึ่งความเสียหายและมีผลในทางลบต่อตนเอง (3.34) การที่ข้าราชการมีส่วนร่วมโดยสามารถตรวจสอบการทำงานของรัฐบาล/นักการเมือง อาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อตนเองได้ ดังนั้นจึงควรหลีกเลี่ยง (3.31) การมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นของข้าราชการที่มีความคิดเห็นแตกต่างกัน จะเกิดผลเสียมากกว่าผลสำเร็จ (3.26) การเมืองเป็นเรื่องไม่น่าสนใจ และไม่มีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตประจำวันของท่าน (2.98) และข้าราชการไม่ควรแสดงความคิดเห็นที่ขัดแย้งกับรัฐบาล แม้ว่าจะมีเหตุผลก็ตาม (2.88) ตามลำดับ

4.4 ผลการวิเคราะห์ลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมือง

ตารางที่ 4.4 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมือง

ลักษณะ การมีส่วนร่วมทางการเมือง	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน
1. มีการวิจารณ์การทำงานของรัฐบาลหรือนักการเมืองในที่สาธารณะ เช่น ในการประชุมหรือในสื่อต่าง ๆ	3.21	0.950
2. มีการชักชวนหรือชักนำบุคคลอื่นร่วมกิจกรรมทางการเมือง	3.03	1.081
3. ไปใช้สิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งทางการเมือง	3.76	0.986
4. มีการหาเสียงให้พรรคการเมือง	2.62	1.141
5. ร่วมฟังคำปราศรัยหาเสียงในการเลือกตั้งของพรรคการเมือง	3.09	1.097
6. ติดตามการอภิปรายไม่ไว้วางใจรัฐบาล	3.43	0.976
7. แสดงความคิดเห็นทางการเมืองโดยผ่านผู้รับฟังความคิดเห็น ของหน่วยงานต่าง ๆ	3.28	1.156

ตารางที่ 4.4 (ต่อ)

ลักษณะ	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน
การมีส่วนร่วมทางการเมือง		
8. มีการประสานงานร่วมระหว่างกลุ่มหรือบุคคลอื่นเพื่อให้ประชาชน คำนึงถึงการมีส่วนร่วมในทางการเมือง	3.09	1.101
9. แสดงความคิดเห็นในการทำประชาพิจารณ์ทางการเมืองที่หน่วยงาน ต่าง ๆ ดำเนินการ	3.30	1.028
10. มีการตรวจสอบการปฏิบัติงานที่ไม่ชอบธรรมของนักการเมือง และหน่วยงานของรัฐบาล	3.28	1.026
11. ได้รับประโยชน์ เช่น การยกย่องสรรเสริญ หรือวัตถุ สิ่งของ จากการมีส่วนร่วมทางการเมือง	2.77	1.245
12. ติดตามผลการดำเนินการของรัฐบาลหรือนักการเมืองในเรื่องต่าง ๆ เช่น การขึ้นค่าทางด่วน การทุจริต เป็นต้น	3.54	0.998
รวม	3.20	0.643

จากตารางที่ 4.4 พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมือง โดยรวมในระดับปานกลาง (3.20) และพิจารณาเป็นประเด็นได้ดังนี้

ผู้ตอบแบบสอบถามมีลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยการไปใช้สิทธิลงคะแนนเสียง เลือกตั้งทางการเมืองเป็นอันดับแรก (3.76) รองลงมาคือการติดตามผลการดำเนินการของรัฐบาลหรือนักการเมืองในเรื่องต่าง ๆ เช่น การขึ้นค่าทางด่วน การทุจริต เป็นต้น (3.54) การติดตามการอภิปราย ไม่ไว้วางใจรัฐบาลเป็นอันดับสาม (3.43) การแสดงความคิดเห็นในการทำประชาพิจารณ์ทางการเมือง ที่หน่วยงานต่าง ๆ ดำเนินการ (3.30) การตรวจสอบการปฏิบัติงานที่ไม่ชอบธรรมของนักการเมือง และหน่วยงานของรัฐบาล (3.28) การแสดงความคิดเห็นทางการเมืองโดยผ่านผู้รับฟังความคิดเห็น ของหน่วยงานต่าง ๆ (3.28) การวิจารณ์การทำงานของรัฐบาลหรือนักการเมืองในที่สาธารณะ เช่น ในการประชุมหรือในสื่อต่าง ๆ (3.21) การประสานงานร่วมระหว่างกลุ่มหรือบุคคลอื่นเพื่อให้ประชาชน คำนึงถึงการมีส่วนร่วมในทางการเมือง (3.09) การร่วมฟังคำปราศรัยหาเสียงในการเลือกตั้งของพรรค การเมือง (3.09) การชักชวนหรือชักนำบุคคลอื่นร่วมกิจกรรมทางการเมือง (3.03) การได้รับประโยชน์ เช่น การยกย่องสรรเสริญ หรือวัตถุ สิ่งของจากการมีส่วนร่วมทางการเมือง (2.77) และการหาเสียง ให้พรรคการเมือง (2.62)

4.5 ผลการวิเคราะห์แนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมือง

ตารางที่ 4.5 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานแนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมือง

แนวทางส่งเสริม การมีส่วนร่วมทางการเมือง	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน
1. เผยแพร่ความรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการเมืองการปกครอง	3.71	0.962
2. สร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการเมืองการปกครอง	3.80	0.809
3. สร้างความเข้าใจให้ประชาชนรู้บทบาทของตนในการมีส่วนร่วม ทางการเมือง	3.69	0.888
4. จัดทำเอกสารให้ความรู้เกี่ยวกับบทบาทการมีส่วนร่วมทางการเมือง ของประชาชน	3.71	0.839
5. จัดรายการ โทรทัศน์ให้ความรู้เกี่ยวกับบทบาทการมีส่วนร่วม ทางการเมืองของประชาชน	3.65	0.919
6. จัดรายการวิทยุให้ความรู้เกี่ยวกับบทบาทการมีส่วนร่วม ทางการเมืองของประชาชน	3.69	0.974
7. จัดทำเว็บไซต์ให้ความรู้เกี่ยวกับบทบาทการมีส่วนร่วม ทางการเมืองของประชาชน	3.54	0.963
8. ส่งเสริมให้ครอบครัวสนับสนุนการมีส่วนร่วมทางการเมือง แก่บุตรหลาน	3.61	0.854
9. สถาบันการศึกษาทุกระดับควรให้ความรู้และจัดกิจกรรมส่งเสริม การมีส่วนร่วมทางการเมือง	3.76	0.868
10. สนับสนุนให้แต่ละหน่วยงาน/องค์กร/ชุมชน พุดคุยให้ความรู้ เกี่ยวกับบทบาทการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน	3.79	0.874
11. ส่งเสริมให้แต่ละชุมชนจัดกิจกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมือง ของประชาชน	3.72	0.841
รวม	3.70	0.692

จากตารางที่ 4.5 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีแนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยรวมในระดับมาก (3.70) และพิจารณาเป็นประเด็นได้ดังนี้

ผู้ตอบแบบสอบถามแนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมือง โดยการสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการเมืองการปกครอง (3.80) รองลงมาคือการสนับสนุนให้แต่ละหน่วยงาน/องค์กร/ชุมชน พุคคุยให้ความรู้เกี่ยวกับบทบาทการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน (3.79) สถาบันการศึกษาทุกระดับ ควรให้ความรู้และจัดกิจกรรมส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นอันดับสาม (3.76) ส่งเสริมให้แต่ละชุมชนจัดกิจกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน (3.72) การเผยแพร่ความรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการเมืองการปกครอง (3.71) การจัดทำเอกสารให้ความรู้เกี่ยวกับบทบาทการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน (3.71) การสร้างความเข้าใจให้ประชาชนรู้บทบาทของตนในการมีส่วนร่วมทางการเมือง (3.69) การจัดรายการวิทยุให้ความรู้เกี่ยวกับบทบาทการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน (3.69) การจัดรายการโทรทัศน์ให้ความรู้เกี่ยวกับบทบาทการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน (3.65) การส่งเสริมให้ครอบครัวสนับสนุนการมีส่วนร่วมทางการเมืองแก่บุตรหลาน (3.61) และการจัดทำเว็บไซต์ให้ความรู้เกี่ยวกับบทบาทการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน (3.54) ตามลำดับ

4.6 ผลการวิเคราะห์สมมติฐานการวิจัย

4.6.1 ข้าราชการสำนักงานเลขาธิการ วุฒิสภาที่มีเพศ อายุ วุฒิการศึกษา สถานภาพ ระยะเวลาการปฏิบัติงานและรายได้ต่อเดือนต่างกันมีลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมืองต่างกัน ตารางที่ 4.6 ตารางแสดงค่าความแตกต่างของลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมืองแตกต่างกันตามเพศ

	เพศ	N	$\bar{X}$	SD	t-test	P-Value
ลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมือง	ชาย	98	3.16	0.668	0.908	0.365*
	หญิง	191	3.23	0.630		

*นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 4.6 พบว่า ค่าความแตกต่างของลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่แตกต่างกันตามเพศ ผลการทดสอบพบว่า เพศไม่มีความแตกต่างที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 โดยมีค่า P-Value เท่ากับ 0.365 แสดงว่าตัวแปรทั้งสองไม่มีความแตกต่างกัน นั่นหมายความว่า เพศชายและหญิงจะมีลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมืองไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 4.7 ตารางแสดงค่าความแตกต่างของลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมืองแตกต่างกันตามอายุ

	อายุ	N	$\bar{X}$	SD	F-test	P-Value
ลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมือง	ต่ำกว่า 30 ปี	48	3.20	0.688	1.067	0.364*
	31 - 40 ปี	155	3.16	0.657		
	41 - 50 ปี	68	3.32	0.588		
	51 ปีขึ้นไป	19	3.16	0.588		

*นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 4.7 พบว่า ค่าความแตกต่างของลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่แตกต่างกันตามอายุ ผลการทดสอบพบว่า อายุไม่มีความแตกต่างที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 โดยมีค่า P-Value เท่ากับ 0.364 แสดงว่าตัวแปรทั้งหมดไม่มีความแตกต่างกัน นั่นหมายความว่าอายุต่ำกว่า 30 ปี อายุ 31 - 40 ปี อายุ 41 - 50 ปี และอายุ 51 ปีขึ้นไปมีลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมืองไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 4.8 ตารางแสดงค่าความแตกต่างของลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมืองแตกต่างกันตามวุฒิการศึกษา

	วุฒิการศึกษา	N	$\bar{X}$	SD	F-test	P-Value
ลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมือง	ต่ำกว่าปริญญาตรี	35	3.38	0.521	1.416	0.238*
	ปริญญาตรี	184	3.19	0.637		
	ปริญญาโท	65	3.13	0.695		
	ปริญญาเอก	6	3.44	0.844		

*นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 4.8 พบว่า ค่าความแตกต่างของลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่แตกต่างกันตามวุฒิการศึกษา ผลการทดสอบพบว่า วุฒิการศึกษาไม่มีความแตกต่างที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 โดยมีค่า P-Value เท่ากับ 0.238 แสดงว่าตัวแปรทั้งหมดไม่มีความแตกต่างกัน นั่นหมายความว่าวุฒิการศึกษาที่ต่ำกว่าปริญญาตรี ปริญญาตรี ปริญญาโทและปริญญาเอก มีลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมืองไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 4.9 ตารางแสดงค่าความแตกต่างของลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมืองแตกต่างกันตามสถานภาพ

	สถานภาพ	N	$\bar{X}$	SD	F-test	P-Value
ลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมือง	โสด	151	3.17	0.722	1.981	0.140*
	สมรส	125	3.20	0.540		
	หย่าร้าง/แยกกันอยู่	14	3.53	0.511		

*นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 4.9 พบว่า ค่าความแตกต่างของลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่แตกต่างกันตามสถานภาพ ผลการทดสอบพบว่า สถานภาพไม่มีความแตกต่างที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 โดยมีค่า P-Value เท่ากับ 0.140 แสดงว่าตัวแปรทั้งหมดไม่มีความแตกต่างกัน นั่นหมายความว่าสถานภาพโสด สมรสและหย่าร้าง/แยกกันอยู่ มีลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมืองไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 4.10 ตารางแสดงค่าความแตกต่างของลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมืองแตกต่างกันตามระยะเวลาในการปฏิบัติงานที่สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา

	ระยะเวลา ในการปฏิบัติงาน ที่สำนักงาน เลขาธิการวุฒิสภา	N	$\bar{X}$	SD	F-test	P-Value
ลักษณะการมีส่วนร่วม ทางการเมือง	น้อยกว่า 5 ปี	48	3.16	0.682	0.862	0.462*
	5 - 9 ปี	117	3.18	0.665		
	10 - 14 ปี	45	3.14	0.730		
	15 ปีขึ้นไป	80	3.30	0.524		

*นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 4.10 พบว่า ค่าความแตกต่างของลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่แตกต่างกันตามระยะเวลาในการปฏิบัติงานที่สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา ผลการทดสอบพบว่า ระยะเวลาในการปฏิบัติงานที่สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภาไม่มีความแตกต่างที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 โดยมีค่า P-Value เท่ากับ 0.462 แสดงว่าตัวแปรทั้งหมดไม่มีความแตกต่างกัน นั่นหมายความว่าระยะเวลาในการปฏิบัติงานที่สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภาน้อยกว่า 5 ปี ระยะเวลา 5 - 9 ปี ระยะเวลา 10 - 14 ปี และระยะเวลา 15 ปีขึ้นไปมีลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมืองไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 4.11 ตารางแสดงค่าความแตกต่างของลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมืองแตกต่างกันตามรายได้ต่อเดือน

	รายได้ต่อเดือน	N	$\bar{X}$	SD	F-test	P-Value
ลักษณะการมีส่วน ร่วมทางการเมือง	ต่ำกว่า 5,000 บาท	5	3.40	0.811	0.185	0.946*
	5,001 – 10,000 บาท	2	3.13	0.177		
	10,001 – 20,000 บาท	54	3.20	0.718		
	20,001 – 30,000 บาท	122	3.18	0.638		
	30,001 บาทขึ้นไป	107	3.22	0.614		

*นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 4.11 พบว่า ค่าความแตกต่างของลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่แตกต่างกันตามรายได้ต่อเดือน ผลการทดสอบพบว่า รายได้ต่อเดือนไม่มีความแตกต่างที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 โดยมีค่า P-Value เท่ากับ 0.946 แสดงว่าตัวแปรทั้งหมดไม่มีความแตกต่างกัน นั่นหมายความว่า รายได้ต่อเดือนที่ต่ำกว่า 5,000 บาท รายได้ต่อเดือน 5,001 – 10,000 บาท รายได้ต่อเดือน 10,001 – 20,000 บาท รายได้ต่อเดือน 20,001 – 30,000 บาทและรายได้ต่อเดือน 30,001 บาทขึ้นไปมีลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมืองไม่แตกต่างกัน

4.6.2 ทักษะการมีความสัมพันธ์ต่อลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมืองของข้าราชการสำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา

ตารางที่ 4.12 ตารางแสดงค่าสัมประสิทธิ์แบบเพียร์สันระหว่างทัศนคติสัมพันธ์กับลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมืองของข้าราชการสำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา

ลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมือง ของข้าราชการสำนักงาน เลขาธิการวุฒิสภา	ค่า สหสัมพันธ์ กับทัศนคติ (r)	นัยสำคัญ ทางสถิติ (p)	ระดับ ความ สัมพันธ์
1. มีการวิจารณ์การทำงานของรัฐบาลหรือนักการเมืองในที่ สาธารณะ เช่น ในการประชุมหรือในสื่อต่าง ๆ	0.591	0.000**	ปาน กลาง
2. มีการชักชวนหรือชักนำบุคคลร่วมกิจกรรมทางการเมือง	0.642	0.000**	สูง
3. ไปใช้สิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งทางการเมือง	0.115	0.052	-
4. มีการหาเสียงให้พรรคการเมือง	0.515	0.000**	ปาน กลาง
5. ร่วมฟังคำปราศรัยหาเสียงการเลือกตั้ง	0.557	0.000**	ปาน กลาง
6. ติดตามการอภิปรายไม่ไว้วางใจรัฐบาล	0.626	0.000**	สูง
7. แสดงความคิดเห็นทางการเมืองโดยผ่านผู้รับฟังความ คิดเห็น ของหน่วยงาน	0.781	0.000**	สูง
8. มีการประสานงานร่วมระหว่างกลุ่มหรือบุคคลอื่นเพื่อให้ ประชาชน คำนึงถึงการมีส่วนร่วมในทางการเมือง	0.707	0.000**	สูง
9. แสดงความคิดเห็นในการทำประชาพิจารณ์ทางการเมืองที่ หน่วยงานต่าง ๆ ดำเนินการ	0.762	0.000**	สูง

ตารางที่ 4.12 (ต่อ)

ลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมือง ของข้าราชการสำนักงาน เลขานุการวุฒิสภา	ค่าสหสัมพันธ์ กับทัศนคติ (r)	นัยสำคัญ ทางสถิติ (p)	ระดับ ความ สัมพันธ์
10. มีการตรวจสอบการปฏิบัติงานที่ไม่ชอบธรรมของ นักการเมืองและหน่วยงานของรัฐบาล	0.721	0.000**	สูง
11. ได้รับประโยชน์ เช่น การยกย่องสรรเสริญ หรือ วัตถุ สิ่งของ จากการมีส่วนร่วมทางการเมือง	0.585	0.000**	ปาน กลาง
12. ติดตามผลการดำเนินการของรัฐบาลหรือ นักการเมือง เช่น การขึ้นค่าทางด่วน การทุจริต เป็นต้น	0.610	0.000**	สูง

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 4.12 พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันระหว่างทัศนคติสัมพันธ์กับลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมืองของข้าราชการสำนักงานเลขานุการวุฒิสภา ผลการทดสอบ พบว่า มีความสัมพันธ์ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) เท่ากับ 0.591, 0.642, 0.515, 0.557, 0.626, 0.781, 0.707, 0.762, 0.721, 0.585 และ 0.610 แสดงว่าตัวแปรมีความสัมพันธ์ในระดับปานกลางและสูง ตามลำดับ และจำแนกเป็นรายละเอียดดังนี้

1. ทัศนคติมีความสัมพันธ์กับการแสดงความคิดเห็นทางการเมือง โดยผ่านผู้รับฟังความคิดเห็นของหน่วยงานต่าง ๆ มีระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) เท่ากับ 0.781 หมายความว่า ทัศนคติการมีส่วนร่วมทางการเมืองสูงทำให้การแสดงความคิดเห็นทางการเมืองโดยผ่านผู้รับฟังความคิดเห็นของหน่วยงานต่าง ๆ สูงเช่นเดียวกัน

2. ทัศนคติมีความสัมพันธ์กับการแสดงความคิดเห็นในการทำประชาพิจารณ์ทางการเมืองที่หน่วยงานต่าง ๆ ดำเนินการ มีระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) เท่ากับ 0.762 หมายความว่า ทัศนคติการมีส่วนร่วมทางการเมืองสูงทำให้การแสดงความคิดเห็นในการทำประชาพิจารณ์ทางการเมืองที่หน่วยงานต่าง ๆ ดำเนินการสูงเช่นเดียวกัน

3. ทัศนคติมีความสัมพันธ์กับการตรวจสอบการปฏิบัติงาน ที่ไม่ชอบธรรมของนักการเมืองและหน่วยงานของรัฐบาล มีระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) เท่ากับ 0.721 หมายความว่า ทัศนคติการมีส่วนร่วมทางการเมืองสูงทำให้การตรวจสอบการปฏิบัติงานที่ไม่ชอบธรรมของนักการเมืองและหน่วยงานของรัฐบาลสูงเช่นเดียวกัน

4. ทศนคติมีความสัมพันธ์กับการประสานงานร่วม ระหว่างกลุ่มหรือบุคคลอื่นเพื่อให้ประชาชนคำนึงถึงการมีส่วนร่วมในทางการเมือง มีระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) เท่ากับ 0.707 หมายความว่า ทศนคติการมีส่วนร่วมทางการเมืองสูง ทำให้การประสานงานร่วมระหว่างกลุ่มหรือบุคคลอื่น เพื่อให้ประชาชนคำนึงถึงการมีส่วนร่วมในทางการเมืองสูงเช่นเดียวกัน

5. ทศนคติมีความสัมพันธ์กับการชักชวนหรือชักนำบุคคลอื่นร่วมกิจกรรมทางการเมือง มีระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) เท่ากับ 0.642 หมายความว่า ทศนคติการมีส่วนร่วมทางการเมืองสูง ทำให้การชักชวนหรือชักนำบุคคลอื่นร่วมกิจกรรมทางการเมืองสูงเช่นเดียวกัน

6. ทศนคติมีความสัมพันธ์กับการติดตามการอภิปรายไม่ไว้วางใจรัฐบาล มีระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) เท่ากับ 0.626 หมายความว่า ทศนคติการมีส่วนร่วมทางการเมืองสูง ทำให้การติดตามการอภิปรายไม่ไว้วางใจรัฐบาลสูงเช่นเดียวกัน

7. ทศนคติมีความสัมพันธ์กับการติดตามผลการดำเนินการของรัฐบาล หรือนักการเมืองในเรื่องต่าง ๆ เช่น การขึ้นค่าทางด่วน การทุจริต เป็นต้น มีระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) เท่ากับ 0.610 หมายความว่า ทศนคติการมีส่วนร่วมทางการเมืองสูง ทำให้การติดตามผลการดำเนินการของรัฐบาลหรือนักการเมืองในเรื่องต่าง ๆ เช่น การขึ้นค่าทางด่วน การทุจริต เป็นต้น สูงเช่นเดียวกัน

8. ทศนคติมีความสัมพันธ์กับการวิจารณ์การทำงานของรัฐบาล หรือนักการเมืองในที่สาธารณะ เช่น ในการประชุมหรือในสื่อต่าง ๆ มีระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) เท่ากับ 0.591 หมายความว่า ทศนคติการมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับปานกลาง ทำให้การวิจารณ์การทำงานของรัฐบาลหรือนักการเมืองในที่สาธารณะ เช่น ในการประชุมหรือในสื่อต่าง ๆ มีระดับปานกลางเช่นเดียวกัน

9. ทศนคติมีความสัมพันธ์กับการได้รับประโยชน์ เช่น การยกย่องสรรเสริญ หรือวัตถุสิ่งของจากการมีส่วนร่วมทางการเมือง มีระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) เท่ากับ 0.585 หมายความว่า ทศนคติการมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับปานกลาง ทำให้การได้รับประโยชน์ เช่น การยกย่องสรรเสริญ หรือวัตถุสิ่งของจากการมีส่วนร่วมทางการเมืองมีระดับปานกลางเช่นเดียวกัน

10. ทศนคติมีความสัมพันธ์กับการร่วมฟังคำปราศรัยหาเสียงในการเลือกตั้งของพรรคการเมือง มีระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) เท่ากับ 0.557 หมายความว่า ทศนคติการมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับปานกลาง ทำให้ร่วมฟังคำปราศรัยหาเสียงในการเลือกตั้งของพรรคการเมืองมีระดับปานกลางเช่นเดียวกัน

11. ทักษะการคิดมีความสัมพันธ์กับการหาเสียงให้พรรคการเมือง มีระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) เท่ากับ 0.515 หมายความว่า ทักษะการคิดมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับปานกลางทำให้การหาเสียงให้พรรคการเมืองมีระดับปานกลางเช่นเดียวกัน

4.6.3 การติดตามข่าวสารทางการเมืองมีผลต่อลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมือง ตารางที่ 4.13 ตารางแสดงค่าความแตกต่างของลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมืองแตกต่างกัน ตามการรับรู้ติดตามข่าวสาร

การรับรู้ติดตาม ข่าวสาร		N	$\bar{X}$	SD	F-test	P-Value
ลักษณะการมีส่วน ร่วมทางการเมือง	วิทยุ	8	3.44	0.453	2.763	0.028*
	โทรทัศน์ (ฟรีทีวี)	157	3.31	0.493		
	โทรทัศน์ (เคเบิลทีวี)	25	3.12	0.861		
	อินเทอร์เน็ต	85	3.06	0.690		
	หนังสือพิมพ์/วารสาร	15	3.03	1.054		

*นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 4.13 พบว่า ค่าความแตกต่างของลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่แตกต่างกัน ตามการรับรู้ติดตามข่าวสาร ผลการทดสอบพบว่า การรับรู้ติดตามข่าวสารมีความแตกต่างที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 โดยมีค่า P-Value เท่ากับ 0.028 แสดงว่าตัวแปรทั้งหมดมีความแตกต่างกัน นั่นหมายความว่า การรับรู้ติดตามข่าวสารตามประเภทสื่อ วิทยุ โทรทัศน์ (ฟรีทีวี) โทรทัศน์ (เคเบิลทีวี) อินเทอร์เน็ต และหนังสือพิมพ์/วารสารมีลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมืองแตกต่างกัน

ตารางที่ 4.13.1 แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของการทดสอบสมมติฐานตามการรับรู้ติดตามข่าวสาร ประเภทของสื่อกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง

การรับรู้ติดตาม ข่าวสารประเภทของสื่อ	วิทยุ (Mean = 3.44)	โทรทัศน์ (ฟรีทีวี) (Mean = 3.31)	โทรทัศน์ (เคเบิลทีวี) (Mean = 3.12)	อินเทอร์เน็ต (Mean = 3.06)	หนังสือพิมพ์ /วารสาร (Mean = 3.03)
วิทยุ	-	-	-	-	-
โทรทัศน์ (ฟรีทีวี)	-	-	-	0.25*	-
โทรทัศน์ (เคเบิลทีวี)	-	-	-	-	-
อินเทอร์เน็ต	-	-	-	-	-
หนังสือพิมพ์/วารสาร	-	-	-	-	-

การติดตามข่าวสารประเภทของสื่อโทรทัศน์ (ฟรีทีวี) มีความแตกต่างกันกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองกับประเภทของสื่ออินเทอร์เน็ต

ตารางที่ 4.14 ตารางแสดงค่าความแตกต่างของลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมืองแตกต่างกันตามประเภทสื่อที่เข้าถึง

	ประเภทสื่อที่เข้าถึง	N	$\bar{X}$	SD	F-test	P-Value
ลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมือง	วิทยุ	8	3.40	0.795	4.591	0.001*
	โทรทัศน์ (ฟรีทีวี)	157	3.30	0.533		
	โทรทัศน์ (เคเบิลทีวี)	25	3.20	0.768		
	อินเทอร์เน็ต	85	2.97	0.738		
	หนังสือพิมพ์/วารสาร	15	3.43	0.506		

*นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 4.14 พบว่า ค่าความแตกต่างของลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่แตกต่างกันตามประเภทสื่อที่เข้าถึง ผลการทดสอบพบว่า ประเภทสื่อที่เข้าถึงมีความแตกต่างที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 โดยมีค่า P-Value เท่ากับ 0.001 แสดงว่าตัวแปรทั้งหมดมีความแตกต่างกัน นั่นหมายความว่าประเภทสื่อที่เข้าถึง เช่น วิทยุ โทรทัศน์ (ฟรีทีวี) โทรทัศน์ (เคเบิลทีวี) อินเทอร์เน็ต และหนังสือพิมพ์/วารสารมีลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมืองแตกต่างกัน

ตารางที่ 4.14.1 แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของการทดสอบสมมติฐานตามประเภทสื่อที่เข้าถึงกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง

ประเภทสื่อที่เข้าถึง	วิทยุ (Mean = 3.40)	โทรทัศน์ (ฟรีทีวี) (Mean = 3.30)	โทรทัศน์ (เคเบิลทีวี) (Mean = 3.20)	อินเทอร์เน็ต (Mean = 2.97)	หนังสือพิมพ์/วารสาร (Mean = 3.43)
วิทยุ	-	-	-	-	-
โทรทัศน์ (ฟรีทีวี)	-	-	-	0.33*	-
โทรทัศน์ (เคเบิลทีวี)	-	-	-	-	-
อินเทอร์เน็ต	-	-	-	-	-
หนังสือพิมพ์/วารสาร	-	-	-	0.46*	-

ประเภทสื่อที่เข้าถึงประเภทโทรทัศน์ (ฟรีทีวี) และหนังสือพิมพ์/วารสารมีความแตกต่างกันกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองกับประเภทของสื่ออินเทอร์เน็ต

ตารางที่ 4.15 ตารางแสดงค่าความแตกต่างของลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมืองแตกต่างกันตามรายการวิทยุที่ชอบ

	รายการวิทยุที่ชอบ	N	$\bar{X}$	SD	F-test	P-Value
ลักษณะ	ข่าวการเมือง เศรษฐกิจ สังคม	140	3.29	0.628	6.216	0.000*
การมี	ข่าวชาวบ้าน อาชญากรรม	41	3.29	0.464		
ส่วนร่วม	รายการเพลง บันเทิง	91	2.98	0.710		
ทางการเมือง	อื่นๆ (ข่าวเทคโนโลยี)	18	3.47	0.462		

*นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 4.15 พบว่า ค่าความแตกต่างของลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่แตกต่างกันตามรายการวิทยุที่ชอบ ผลการทดสอบพบว่า รายการวิทยุที่ชอบมีความแตกต่างที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 โดยมีค่า P-Value เท่ากับ 0.000 แสดงว่าตัวแปรทั้งหมดมีความแตกต่างกันนั้นหมายความว่ารายการวิทยุที่ชอบ เช่น ข่าวการเมือง เศรษฐกิจ สังคม ข่าวชาวบ้าน อาชญากรรม รายการเพลง บันเทิงและข่าวอื่น ๆ (ข่าวเทคโนโลยี) มีลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมืองแตกต่างกัน ตารางที่ 4.15.1 แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของการทดสอบสมมติฐานตามรายการวิทยุที่ชอบกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง

รายการวิทยุที่ชอบ	ข่าวการเมือง เศรษฐกิจ สังคม (Mean = 3.29)	ข่าวชาวบ้าน อาชญากรรม (Mean = 3.29)	รายการเพลง บันเทิง (Mean = 2.98)	ข่าวอื่นๆ (ข่าวเทคโนโลยี) (Mean = 3.47)
ข่าวการเมือง เศรษฐกิจ สังคม	-	-	0.32*	-
ข่าวชาวบ้านอาชญากรรม	-	-	0.31*	-
รายการเพลง บันเทิง	-	-	-	0.50*
อื่นๆ (ข่าวเทคโนโลยี)	-	-	-	-

รายการวิทยุที่ชอบ ประเภทข่าวการเมือง เศรษฐกิจ สังคม ข่าวชาวบ้านอาชญากรรม มีความแตกต่างกันกับ การมีส่วนร่วมทางการเมืองกับผู้ที่ชอบรายการวิทยุรายการเพลง บันเทิง

รายการวิทยุที่ชอบ ประเภทรายการเพลง บันเทิงมีความแตกต่างกันกับ การมีส่วนร่วมทางการเมืองกับผู้ที่ชอบรายการวิทยุข่าวอื่น ๆ (ข่าวเทคโนโลยี)

ตารางที่ 4.16 ตารางแสดงค่าความแตกต่างของลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมืองแตกต่างกัน ตามการชอบอ่านคอลัมน์หนังสือพิมพ์

	การชอบอ่านคอลัมน์ หนังสือพิมพ์	N	$\bar{X}$	SD	F-test	P-Value
ลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมือง	การเมือง	126	3.31	0.592	3.273	0.007*
	การศึกษา	20	3.10	0.836		
	เศรษฐกิจ	36	3.31	0.535		
	อาชญากรรม	13	3.33	0.569		
	สังคม/บันเทิง	69	2.95	0.673		
	สุขภาพ	26	3.25	0.673		

*นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 4.16 พบว่า ค่าความแตกต่างของลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่แตกต่างกัน ตามการชอบอ่านคอลัมน์หนังสือพิมพ์ ผลการทดสอบพบว่า การชอบอ่านคอลัมน์หนังสือพิมพ์ มีความแตกต่างที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 โดยมีค่า P-Value เท่ากับ 0.007 แสดงว่าตัวแปรทั้งหมด มีความแตกต่างกัน นั่นหมายความว่า การชอบอ่านคอลัมน์หนังสือพิมพ์ เช่น การเมืองการศึกษา เศรษฐกิจ อาชญากรรม สังคม/บันเทิงและสุขภาพมีลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมืองแตกต่างกัน ตารางที่ 4.16.1 แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของการทดสอบสมมติฐานตามการชอบอ่านคอลัมน์ หนังสือพิมพ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมือง

การชอบ อ่านคอลัมน์ หนังสือพิมพ์	การเมือง (Mean = 3.40)	การศึกษา (Mean = 3.30)	เศรษฐกิจ (Mean = 3.20)	อาชญากรรม (Mean = 2.97)	สังคม/ บันเทิง (Mean = 3.43)	สุขภาพ (Mean = 3.43)
การเมือง	-	-	-	-	0.35*	-
การศึกษา	-	-	-	-	-	-
เศรษฐกิจ	-	-	-	-	0.35*	-
อาชญากรรม	-	-	-	-	-	-
สังคม/บันเทิง	-	-	-	-	-	0.29*
สุขภาพ	-	-	-	-	-	-

การชอบอ่านคอลัมน์หนังสือพิมพ์การเมืองและเศรษฐกิจ มีความแตกต่างกันกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง กับ การชอบอ่านคอลัมน์หนังสือพิมพ์สังคม/บันเทิง

การชอบอ่านคอลัมน์หนังสือพิมพ์สังคม/บันเทิง มีความแตกต่างกันกับการมีส่วนร่วม
ทางการเมืองกับการชอบอ่านคอลัมน์หนังสือพิมพ์สุขภาพ

ตารางที่ 4.17 ตารางแสดงค่าความแตกต่างของลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมืองแตกต่างกัน
ตามหัวข้อในการสนทนากับเพื่อน

	หัวข้อในการสนทนากับเพื่อน	N	$\bar{X}$	SD	F-test	P-Value
ลักษณะ	การเมือง	128	3.30	0.545	3.683	0.013*
การมี	เศรษฐกิจ	43	3.30	0.594		
ส่วนร่วม	สังคม	70	3.12	0.779		
ทางการเมือง	เทคโนโลยี	49	2.98	0.655		

*นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 4.17 พบว่า ค่าความแตกต่างของลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่แตกต่างกัน
ตามหัวข้อในการสนทนากับเพื่อน ผลการทดสอบพบว่า หัวข้อในการสนทนากับเพื่อนมีความแตกต่าง
ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 โดยมีค่า P-Value เท่ากับ 0.013 แสดงว่าตัวแปรทั้งหมดมีความแตกต่างกัน
นั่นหมายความว่าหัวข้อในการสนทนากับเพื่อน เช่น การเมือง เศรษฐกิจ สังคมและเทคโนโลยีมี
ลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมืองแตกต่างกัน

ตารางที่ 4.17.1 แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของการทดสอบสมมติฐานตามหัวข้อในการสนทนา
กับเพื่อนกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง

หัวข้อในการสนทนา กับเพื่อน	การเมือง (Mean = 3.30)	เศรษฐกิจ (Mean = 3.30)	สังคม (Mean = 3.12)	เทคโนโลยี (Mean = 2.98)
การเมือง	-	-	-	0.32*
เศรษฐกิจ	-	-	-	0.31*
สังคม	-	-	-	-
เทคโนโลยี	-	-	-	-

หัวข้อในการสนทนากับเพื่อนเรื่องการเมืองและเศรษฐกิจมีความแตกต่างกันกับการมี
ส่วนร่วมทางการเมืองกับหัวข้อในการสนทนากับเพื่อนเรื่องเทคโนโลยี

ตารางที่ 4.18 ตารางแสดงค่าความแตกต่างของลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมืองแตกต่างกันตามระดับการสนใจข่าวสารบ้านเมือง

	ระดับการสนใจ ข่าวสารบ้านเมือง	N	$\bar{X}$	SD	F-test	P-Value
ลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมือง	น้อยกว่า ร้อยละ 50	63	3.20	0.623	2.031	0.074
	ร้อยละ 50 - 60	72	3.09	0.682		
	ร้อยละ 61 - 70	77	3.24	0.631		
	ร้อยละ 71 - 80	45	3.12	0.573		
	ร้อยละ 81 - 90	26	3.51	0.706		
	ร้อยละ 91 - 100	7	3.40	0.423		

*นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 4.18 พบว่า ค่าความแตกต่างของลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่แตกต่างกันตามระดับการสนใจข่าวสารบ้านเมือง ผลการทดสอบพบว่า ระดับการสนใจข่าวสารบ้านเมืองไม่มีความแตกต่างที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 โดยมีค่า P-Value เท่ากับ 0.074 แสดงว่าตัวแปรทั้งหมดไม่มีความแตกต่างกัน นั่นหมายความว่า ระดับการสนใจข่าวสารบ้านเมืองมีลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมืองไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 4.19 ตารางแสดงค่าความแตกต่างของลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมืองแตกต่างกันตามหัวข้อในการสนทนากับเพื่อน

	ประโยชน์ของการรับรู้ ข่าวสารทางการเมือง	N	$\bar{X}$	SD	F-test	P-Value*
ลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมือง	ทำให้ทราบความเคลื่อนไหวทางการเมืองของรัฐบาล	85	3.22	0.595	1.686	0.170
	กระตุ้นจิตสำนึกและการมีส่วนร่วมการตรวจสอบรัฐบาล	78	3.27	0.720		
	ข้อมูลข่าวสารเป็นข้อมูลในการสนทนากับเพื่อน	120	3.18	0.595		
	อื่นๆ	7	2.71	0.983		

*นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 4.19 พบว่า ค่าความแตกต่างของลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่แตกต่างกันตามประโยชน์ของการรับรู้ข่าวสารทางการเมือง ผลการทดสอบพบว่า ประโยชน์ของการรับรู้ข่าวสาร

ทางการเมืองไม่มีความแตกต่างที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 โดยมีค่า P-Value เท่ากับ 0.170 แสดงว่าตัวแปรทั้งหมดไม่มีความแตกต่างกัน นั่นหมายความว่าประโยชน์ของการรับรู้ข่าวสารทางการเมือง เช่น ทำให้ทราบความเคลื่อนไหวทางการเมืองของรัฐบาล การกระตุ้นจิตสำนึกและการมีส่วนร่วม การตรวจสอบรัฐบาล และข้อมูลข่าวสารเป็นข้อมูลในการสนทนากับเพื่อนมีลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมืองไม่แตกต่างกัน

สรุปผลการทดสอบสมมติฐาน

ตารางที่ 4.20 ตารางสรุปผลการทดสอบสมมติฐาน

สมมติฐาน	สถิติที่ใช้	ผลการทดสอบ
1. ข้าราชการสำนักงานเลขาธิการวุฒิสภาที่มีเพศ อายุ วุฒิ การศึกษา สถานภาพ ระยะเวลาการปฏิบัติงานและรายได้ต่อเดือนต่างกันการมีส่วนร่วมทางการเมืองต่างกัน	t-test, F-test	ไม่สอดคล้อง
2. สมาชิกผู้ใช้อินเทอร์เน็ตที่แตกต่างกันมีทัศนคติเกี่ยวกับการเรียนการสอนผ่านอินเทอร์เน็ตที่แตกต่างกัน	Pearson Correlation	สอดคล้อง
3. การติดตามข่าวสารทางการเมืองมีผลต่อลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมือง	t-test, F-test, LSD	สอดคล้อง

บทที่ 5

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมทางการเมืองของข้าราชการสำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา ในครั้งนี้ผู้วิจัยมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของข้าราชการสำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา โดยสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. สรุปผลการวิจัย
2. อภิปรายผลการวิจัย
3. ข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 66.21 มีอายุระหว่าง 31 – 40 ปี ร้อยละ 53.45 วุฒิกการศึกษาปริญญาตรี ร้อยละ 63.45 สถานภาพโสด ร้อยละ 52.07 ส่วนระยะเวลาในการปฏิบัติงานที่สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภาระหว่าง 5 - 9 ปี ร้อยละ 40.34 สำหรับรายได้ต่อเดือนของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีรายได้ต่อเดือนระหว่าง 20,001 – 30,000 บาท ร้อยละ 42.07

2. การติดตามข่าวสารทางการเมือง

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีการติดตามข่าวสารทางการเมือง ดังนี้

ประเภทของสื่อในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารทางการเมืองส่วนใหญ่คือ โทรทัศน์(ฟรีทีวี) ร้อยละ 51.72 และประเภทของสื่อในการเข้าถึงประชาชนส่วนใหญ่ คือโทรทัศน์ (ฟรีทีวี) ร้อยละ 54.14 สำหรับรายการวิทยุที่ชอบฟังส่วนใหญ่เป็นข่าวการเมือง เศรษฐกิจ สังคม ร้อยละ 48.28 คอลัมน์หนังสือพิมพ์ที่ชอบอ่านมากที่สุด คือ การเมือง ร้อยละ 43.45 ซึ่งหัวข้อที่นิยมสนทนากับเพื่อนมากที่สุด คือ การเมือง ร้อยละ 44.14 โดยมีระดับความสนใจข่าวสารบ้านเมืองระหว่าง ร้อยละ 61 – 70 ร้อยละ 26.55 และการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองมีประโยชน์เพื่อเป็นข้อมูลข่าวสารในการสนทนากับเพื่อน ร้อยละ 41.38

3. ทักษะคติทางการเมือง

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีทักษะคติทางการเมืองโดยรวมในระดับมาก (3.46) ซึ่งเรียงลำดับความสำคัญจากมากที่สุดไปยังน้อยที่สุด ดังนี้

3.1 ประเทศจะไม่พัฒนา หากประชาชนยังขาดจิตสำนึกทางการเมือง โดยการเพิกเฉย และละเลยต่อสังคมและส่วนรวมเป็นอันดับแรก (3.82)

3.2 การกำหนดบุคคลไม่ให้ไปใช้สิทธิในการเลือกตั้ง โดยไม่แจ้งเหตุอันสมควร เสียสิทธิตามที่กฎหมายกำหนด จะช่วยกระตุ้นให้ประชาชนคำนึงถึงการมีส่วนร่วมทางการเมือง เพิ่มมากขึ้น (3.80)

3.3 การรณรงค์ให้ข้าราชการมีจิตสำนึกในการมีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้น เป็นสิ่งที่กระทำได้ยาก เป็นอันดับสาม (3.68)

3.4 เมื่อท่านรู้สึกเบื่อหน่ายต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง เพราะเห็นว่าไม่เกิดประโยชน์ ที่เป็นรูปธรรมอย่างแท้จริง (3.64)

3.5 การปลูกฝังวัฒนธรรมความคิดทางการเมืองเป็นสิ่งสำคัญขั้นพื้นฐาน ต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง (3.63)

3.6 การมีส่วนร่วมในด้านต่าง ๆ ของข้าราชการ บางครั้งนำมาซึ่งความคิดสร้างสรรค์ และทางเลือกในการแก้ปัญหาที่ดีกว่า (3.62)

3.7 การกำหนดบุคคลไม่ให้ไปใช้สิทธิในการเลือกตั้งโดยไม่แจ้งเหตุอันสมควร เสียสิทธิตามที่กฎหมายกำหนด จะช่วยกระตุ้นให้ประชาชนคำนึงถึงการมีส่วนร่วมทางการเมือง เพิ่มมากขึ้น (3.55)

3.8 การมีส่วนร่วมในทางการเมือง ถึงแม้จะทำให้ข้าราชการมีความเห็นเกี่ยวกับ ทางเลือกและวิธีการที่แตกต่างกันแต่ก็สามารถหาข้อสรุปร่วมกันได้ (3.53)

3.9 การมีส่วนร่วมในทางการเมือง ไม่ใช่เรื่องสำคัญสำหรับท่าน เพราะท่านคนเดียว ไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้ (3.49)

3.10 ท่านจะรู้สึกอึดอัด เมื่อมีปัญหาเกิดขึ้น แต่รัฐบาลไม่เปิดโอกาสให้ข้าราชการ มีส่วนร่วม (3.47)

3.11 ข้าราชการทุกคนมีส่วนร่วมในการควบคุม ตรวจสอบ การบริหารงานของรัฐบาล และนักรการเมือง (3.46)

3.12 การกำหนดเสรีภาพของข้าราชการในกิจการวิฤกษ์กระจายเสียง/วิทยุโทรทัศน์ ในการเสนอข่าวและแสดงความคิดเห็นเป็นสิ่งจำเป็น (3.41)

3.13 การมีส่วนร่วมทางการเมือง ทำให้ท่านสิ้นเปลืองเวลาโดยเปล่าประโยชน์ เพราะเป็นเรื่องไกลตัวและไม่ก่อให้เกิดรายได้ให้แก่ท่านและครอบครัว (3.38)

3.14 การมีส่วนร่วมของข้าราชการ อาจก่อให้เกิดความขัดแย้ง โดยเป็นสิ่งที่นำมา ซึ่งความเสียหายและมีผลในทางลบต่อตนเอง (3.34)

3.15 การที่ข้าราชการมีส่วนร่วม โดยสามารถตรวจสอบการทำงานของรัฐบาล/นักการเมือง อาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อตนเองได้ ดังนั้นจึงควรหลีกเลี่ยง (3.31)

3.16 การมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นของข้าราชการที่มีความคิดเห็นแตกต่างกันจะเกิดผลเสียมากกว่าผลสำเร็จ (3.26)

3.17 การเมืองเป็นเรื่องไม่น่าสนใจ และไม่มีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตประจำวันของท่าน (2.98)

3.18 ข้าราชการไม่ควรแสดงความคิดเห็นที่ขัดแย้งกับรัฐบาลแม้ว่าจะมีเหตุผลก็ตาม (2.88)

4. ลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมือง

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยรวมในระดับปานกลาง (3.20) ซึ่งเรียงลำดับความสำคัญจากมากที่สุดไปย้งน้อยที่สุด ดังนี้

4.1 การไปใช้สิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งทางการเมือง (3.76)

4.2 การติดตามผลการดำเนินการของรัฐบาลหรือนักการเมืองในเรื่องต่าง ๆ เช่น การขึ้นค่าทางด่วน การทุจริต เป็นต้น (3.54)

4.3 การติดตามการอภิปรายไม่ไว้วางใจรัฐบาล (3.43)

4.4 การแสดงความคิดเห็นในการทำประชาพิจารณ์ทางการเมืองที่หน่วยงานต่าง ๆ ดำเนินการ (3.30)

4.5 การตรวจสอบการปฏิบัติงานที่ไม่ชอบธรรมของนักการเมืองและหน่วยงานของรัฐบาล (3.28)

4.6 การแสดงความคิดเห็นทางการเมือง โดยผ่านผู้รับฟังความคิดเห็นของหน่วยงานต่าง ๆ (3.28)

4.7 การวิจารณ์การทำงานของรัฐบาลหรือนักการเมืองในที่สาธารณะ เช่น ในการประชุมหรือในสื่อต่าง ๆ (3.21)

4.8 การประสานงานร่วมระหว่างกลุ่มหรือบุคคลอื่น เพื่อให้ประชาชนคำนึงถึงการมีส่วนร่วมในทางการเมือง (3.09)

4.9 การร่วมฟังคำปราศรัยหาเสียงในการเลือกตั้งของพรรคการเมือง (3.09)

4.10 การชักชวนหรือชักนำบุคคลอื่นร่วมกิจกรรมทางการเมือง (3.03)

4.11 การได้รับประโยชน์ เช่น การยกย่องสรรเสริญ หรือวัตถุ สิ่งของจากการมีส่วนร่วมทางการเมือง (2.77)

4.12 การหาเสียงให้พรรคการเมือง (2.62)

5. แนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมือง

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีแนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยรวมในระดับมาก (3.70) ซึ่งเรียงลำดับความสำคัญจากมากที่สุดไปยังน้อยที่สุด ดังนี้

- 5.1 การสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการเมืองการปกครอง (3.80)
- 5.2 การสนับสนุนให้แต่ละหน่วยงาน/องค์กร/ชุมชนพูดคุยให้ความรู้เกี่ยวกับบทบาทการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน (3.79)
- 5.3 สถาบันการศึกษาทุกระดับควรให้ความรู้ และจัดกิจกรรมส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมือง (3.76)
- 5.4 ส่งเสริมให้แต่ละชุมชนจัดกิจกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน (3.72)
- 5.5 การเผยแพร่ความรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการเมืองการปกครอง (3.71)
- 5.6 การจัดทำเอกสารให้ความรู้เกี่ยวกับบทบาทการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน (3.71)
- 5.7 การสร้างความเข้าใจให้ประชาชนรู้บทบาทของตนในการมีส่วนร่วมทางการเมือง (3.69)
- 5.8 การจัดรายการวิทยุให้ความรู้เกี่ยวกับบทบาทการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน(3.69)
- 5.9 การจัดรายการโทรทัศน์ให้ความรู้เกี่ยวกับบทบาทการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน (3.65)
- 5.10 การส่งเสริมให้ครอบครัวสนับสนุนการมีส่วนร่วมทางการเมืองแก่บุตรหลาน (3.61)
- 5.11 การจัดทำเว็บไซต์ให้ความรู้เกี่ยวกับบทบาทการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน (3.54)

6. ผลการวิเคราะห์สมมติฐานการวิจัย

6.1 ข้าราชการสำนักงานเลขาธิการวุฒิสภาที่มีเพศ อายุ วุฒิการศึกษา สถานภาพ ระยะเวลาการปฏิบัติงานและรายได้ต่อเดือนต่างกันมีลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมืองต่างกัน

6.1.1 ค่าความแตกต่างของลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่แตกต่างกันตามเพศ ผลการทดสอบพบว่า เพศไม่มีความแตกต่างที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 โดยมีค่า P-Value เท่ากับ 0.365 แสดงว่าตัวแปรทั้งสองไม่มีความแตกต่างกัน นั่นหมายความว่าเพศชายและหญิงจะมีลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมืองไม่แตกต่างกัน

6.1.2 ค่าความแตกต่างของลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่แตกต่างกันตามอายุ ผลการทดสอบพบว่า อายุไม่มีความแตกต่างที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 โดยมีค่า P-Value เท่ากับ 0.364 แสดงว่าตัวแปรทั้งหมดไม่มีความแตกต่างกัน นั่นหมายความว่าอายุต่ำกว่า 30 ปี อายุ 31 - 40 ปี อายุ 41 - 50 ปี และอายุ 51 ปีขึ้นไป มีลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมืองไม่แตกต่างกัน

6.1.3 ค่าความแตกต่างของลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่แตกต่างกันตามวุฒิการศึกษา ผลการทดสอบพบว่า วุฒิการศึกษาไม่มีความแตกต่างที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 โดยมีค่า P-Value เท่ากับ 0.238 แสดงว่าตัวแปรทั้งหมดไม่มีความแตกต่างกัน นั่นหมายความว่าวุฒิการศึกษาที่ต่ำกว่าปริญญาตรี ปริญญาตรี ปริญญาโทและปริญญาเอก มีลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมืองไม่แตกต่างกัน

6.1.4 ค่าความแตกต่างของลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่แตกต่างกันตามสถานภาพ ผลการทดสอบพบว่า สถานภาพไม่มีความแตกต่างที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 โดยมีค่า P-Value เท่ากับ 0.140 แสดงว่าตัวแปรทั้งหมดไม่มีความแตกต่างกัน นั่นหมายความว่าสถานภาพโสด สมรสและหย่าร้าง/แยกกันอยู่มีลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมืองไม่แตกต่างกัน

6.1.5 ค่าความแตกต่างของลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่แตกต่างกันตามระยะเวลาในการปฏิบัติงานที่สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา ผลการทดสอบพบว่า ระยะเวลาในการปฏิบัติงานที่สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา ไม่มีความแตกต่างที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 โดยมีค่า P-Value เท่ากับ 0.462 แสดงว่าตัวแปรทั้งหมดไม่มีความแตกต่างกัน นั่นหมายความว่าระยะเวลาในการปฏิบัติงานที่สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภาน้อยกว่า 5 ปี ระยะเวลา 5 - 9 ปี ระยะเวลา 10 - 14 ปีและระยะเวลา 15 ปีขึ้นไปมีลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมืองไม่แตกต่างกัน

6.1.6 ค่าความแตกต่างของลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่แตกต่างกันตามรายได้ต่อเดือน ผลการทดสอบพบว่า รายได้ต่อเดือนไม่มีความแตกต่างที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 โดยมีค่า P-Value เท่ากับ 0.946 แสดงว่าตัวแปรทั้งหมดไม่มีความแตกต่างกัน นั่นหมายความว่ารายได้ต่อเดือนที่ต่ำกว่า 5,000 บาท รายได้ต่อเดือน 5,001 – 10,000 บาท รายได้ต่อเดือน 10,001 – 20,000 บาท รายได้ต่อเดือน 20,001 – 30,000 บาทและรายได้ต่อเดือน 30,001 บาทขึ้นไป มีลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมืองไม่แตกต่างกัน

6.2 ทักษะการมีความสัมพันธ์ต่อลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมืองของข้าราชการสำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา

6.2.1 ทักษะการมีความสัมพันธ์กับการแสดงความคิดเห็นทางการเมืองโดยผ่านผู้รับฟังความคิดเห็นของหน่วยงานต่าง ๆ มีระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) เท่ากับ 0.781 หมายความว่า ทักษะการมีส่วนร่วมทางการเมืองสูง ทำให้การแสดงความคิดเห็นทางการเมืองโดยผ่านผู้รับฟังความคิดเห็นของหน่วยงานต่าง ๆ สูงเช่นเดียวกัน

6.2.2 ทศนคติมีความสัมพันธ์กับการแสดงความคิดเห็นในการทำประชาพิจารณ์ทางการเมืองที่หน่วยงานต่าง ๆ ดำเนินการ มีระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) เท่ากับ 0.762 หมายความว่า ทศนคติการมีส่วนร่วมทางการเมืองสูง ทำให้การแสดงความคิดเห็นในการทำประชาพิจารณ์ทางการเมืองที่หน่วยงานต่าง ๆ ดำเนินการสูงเช่นเดียวกัน

6.2.3 ทศนคติมีความสัมพันธ์กับการตรวจสอบการปฏิบัติงานที่ไม่ชอบธรรมของนักการเมืองและหน่วยงานของรัฐบาล มีระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) เท่ากับ 0.721 หมายความว่า ทศนคติการมีส่วนร่วมทางการเมืองสูง ทำให้การตรวจสอบการปฏิบัติงานที่ไม่ชอบธรรมของนักการเมืองและหน่วยงานของรัฐบาลสูงเช่นเดียวกัน

6.2.4 ทศนคติมีความสัมพันธ์กับการประสานงานร่วมระหว่างกลุ่มหรือบุคคลอื่นเพื่อให้ประชาชนคำนึงถึงการมีส่วนร่วมในทางการเมือง มีระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) เท่ากับ 0.707 หมายความว่า ทศนคติการมีส่วนร่วมทางการเมืองสูง ทำให้การประสานงานร่วมระหว่างกลุ่มหรือบุคคลอื่น เพื่อให้ประชาชนคำนึงถึงการมีส่วนร่วมในทางการเมืองสูงเช่นเดียวกัน

6.2.5 ทศนคติมีความสัมพันธ์กับการชักชวนหรือชักนำบุคคลอื่นร่วมกิจกรรมทางการเมืองมีระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) เท่ากับ 0.642 หมายความว่า ทศนคติการมีส่วนร่วมทางการเมืองสูง ทำให้การชักชวนหรือชักนำบุคคลอื่นร่วมกิจกรรมทางการเมืองสูงเช่นเดียวกัน

6.2.6 ทศนคติมีความสัมพันธ์กับการติดตามการอภิปรายไม่ไว้วางใจรัฐบาล มีระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) เท่ากับ 0.626 หมายความว่า ทศนคติการมีส่วนร่วมทางการเมืองสูง ทำให้การติดตามการอภิปรายไม่ไว้วางใจรัฐบาลสูงเช่นเดียวกัน

6.2.7 ทศนคติมีความสัมพันธ์กับการติดตามผลการดำเนินการของรัฐบาลหรือนักการเมืองในเรื่องต่าง ๆ เช่น การขึ้นค่าทางด่วน การทุจริต เป็นต้นมีระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) เท่ากับ 0.610 หมายความว่า ทศนคติการมีส่วนร่วมทางการเมืองสูง ทำให้การติดตามผลการดำเนินการของรัฐบาลหรือนักการเมืองในเรื่องต่าง ๆ เช่น การขึ้นค่าทางด่วน การทุจริต เป็นต้น สูงเช่นเดียวกัน

6.2.8 ทศนคติมีความสัมพันธ์กับการวิจารณ์การทำงานของรัฐบาลหรือนักการเมืองในที่สาธารณะ เช่น ในการประชุมหรือในสื่อต่าง ๆ มีระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) เท่ากับ 0.591 หมายความว่า ทศนคติการมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับปานกลาง ทำให้การวิจารณ์การทำงานของรัฐบาลหรือนักการเมืองในที่สาธารณะ เช่น ในการประชุมหรือในสื่อต่าง ๆ มีระดับปานกลางเช่นเดียวกัน

6.2.9 ทศนคติมีความสัมพันธ์กับการได้รับประโยชน์ เช่น การยกย่องสรรเสริญ หรือวัตถุ สิ่งของจากการมีส่วนร่วมทางการเมือง มีระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) เท่ากับ 0.585 หมายความว่า ทศนคติการมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับปานกลางทำให้การได้รับประโยชน์ เช่น การยกย่องสรรเสริญ หรือวัตถุสิ่งของจากการมีส่วนร่วมทางการเมืองมีระดับปานกลางเช่นเดียวกัน

6.2.10 ทศนคติมีความสัมพันธ์กับการร่วมฟังคำปราศรัยหาเสียงในการเลือกตั้งของพรรคการเมือง มีระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) เท่ากับ 0.557 หมายความว่า ทศนคติการมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับปานกลางทำให้ร่วมฟังคำปราศรัยหาเสียง ในการเลือกตั้งของพรรคการเมืองมีระดับปานกลางเช่นเดียวกัน

6.2.11 ทศนคติมีความสัมพันธ์กับการหาเสียงให้พรรคการเมือง มีระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) เท่ากับ 0.515 หมายความว่า ทศนคติการมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับปานกลาง ทำให้การหาเสียงให้พรรคการเมืองมีระดับปานกลางเช่นเดียวกัน

6.3 การติดตามข่าวสารทางการเมืองมีผลต่อลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมือง

6.3.1 การรับรู้ติดตามข่าวสารมีความแตกต่างที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 โดยมีค่า P-Value เท่ากับ 0.028 แสดงว่าตัวแปรทั้งหมดมีความแตกต่างกัน นั่นหมายความว่า การรับรู้ติดตามข่าวสารตามประเภทสื่อ วิทยุ โทรทัศน์ (ฟรีทีวี) โทรทัศน์ (เคเบิลทีวี) อินเทอร์เน็ต และหนังสือพิมพ์/วารสารมีลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมืองแตกต่างกัน

6.3.1.1 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของการทดสอบสมมติฐานตามการรับรู้ติดตามข่าวสารประเภทของสื่อกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง พบว่า การติดตามข่าวสารประเภทของสื่อโทรทัศน์ (ฟรีทีวี) มีความแตกต่างกันกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองกับประเภทของสื่ออินเทอร์เน็ต

6.3.2 ประเภทสื่อที่เข้าถึงมีความแตกต่างที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 โดยมีค่า P-Value เท่ากับ 0.001 แสดงว่าตัวแปรทั้งหมดมีความแตกต่างกัน นั่นหมายความว่า ประเภทสื่อที่เข้าถึง เช่น วิทยุ โทรทัศน์ (ฟรีทีวี) โทรทัศน์ (เคเบิลทีวี) อินเทอร์เน็ต และหนังสือพิมพ์/วารสารมีลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมืองแตกต่างกัน

6.3.2.1 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของการทดสอบสมมติฐานตามประเภทสื่อที่เข้าถึง กับการมีส่วนร่วมทางการเมือง พบว่า ประเภทสื่อที่เข้าถึงประเภทโทรทัศน์ (ฟรีทีวี) และหนังสือพิมพ์/วารสารมีความแตกต่างกันกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองกับประเภทของสื่ออินเทอร์เน็ต

6.3.3 รายการวิทยุที่ชอบมีความแตกต่างที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 โดยมีค่า P-Value เท่ากับ 0.000 แสดงว่าตัวแปรทั้งหมดมีความแตกต่างกัน นั่นหมายความว่ารายการวิทยุที่ชอบ

เช่น ข้าราชการเมือง เศรษฐกิจ สังคม ชาวชาวบ้าน อาชญากรรมรายการเพลง บันเทิงและชาวอื่น ๆ (ชาวเทคโนโลยี) มีลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมืองแตกต่างกัน

6.3.3.1 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของการทดสอบสมมติฐานตามรายการวิทยุที่ชอบกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง พบว่า รายการวิทยุที่ชอบประเภทข้าราชการเมือง เศรษฐกิจ สังคม ชาวชาวบ้านอาชญากรรมมีความแตกต่างกันกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง กับผู้ที่ชอบรายการวิทยุรายการเพลง บันเทิง และรายการวิทยุที่ชอบประเภทรายการเพลง บันเทิง มีความแตกต่างกันกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองกับผู้ที่ชอบรายการวิทยุชาวอื่น ๆ (ชาวเทคโนโลยี)

6.3.4 การชอบอ่านคอลัมน์หนังสือพิมพ์มีความแตกต่างที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 โดยมีค่า P-Value เท่ากับ 0.007 แสดงว่าตัวแปรทั้งหมดมีความแตกต่างกัน นั่นหมายความว่า การชอบอ่านคอลัมน์หนังสือพิมพ์ เช่น การเมืองการศึกษา เศรษฐกิจ อาชญากรรม สังคม/บันเทิง และสุขภาพมีลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมืองแตกต่างกัน

6.3.4.1 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของการทดสอบสมมติฐานตามการชอบอ่านคอลัมน์หนังสือพิมพ์ กับการมีส่วนร่วมทางการเมือง พบว่า การชอบอ่านคอลัมน์หนังสือพิมพ์การเมืองและเศรษฐกิจมีความแตกต่างกันกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง กับการชอบอ่านคอลัมน์หนังสือพิมพ์สังคม/บันเทิง และการชอบอ่านคอลัมน์หนังสือพิมพ์สังคม/บันเทิงมีความแตกต่างกันกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองกับการชอบอ่านคอลัมน์หนังสือพิมพ์สุขภาพ

6.3.5 หัวข้อในการสนทนากับเพื่อนมีความแตกต่างที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 โดยมีค่า P-Value เท่ากับ 0.013 แสดงว่าตัวแปรทั้งหมดมีความแตกต่างกัน นั่นหมายความว่า หัวข้อในการสนทนากับเพื่อน เช่น การเมือง เศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยีมีลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมืองแตกต่างกัน

6.3.5.1 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของการทดสอบสมมติฐานตามหัวข้อในการสนทนากับเพื่อนกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง พบว่า หัวข้อในการสนทนากับเพื่อนเรื่องการเมืองและเศรษฐกิจมีความแตกต่างกันกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง กับการหัวข้อในการสนทนากับเพื่อนเรื่องเทคโนโลยี

6.3.6 ระดับการสนใจข่าวสารบ้านเมืองไม่มีความแตกต่างที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 โดยมีค่า P-Value เท่ากับ 0.074 แสดงว่าตัวแปรทั้งหมดไม่มีความแตกต่างกัน นั่นหมายความว่า ระดับการสนใจข่าวสารบ้านเมืองมีลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมืองไม่แตกต่างกัน

6.3.7 ประโยชน์ของการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองไม่มีความแตกต่างที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 โดยมีค่า P-Value เท่ากับ 0.170 แสดงว่าตัวแปรทั้งหมดไม่มีความแตกต่างกัน นั่นหมายความว่า ประโยชน์ของการรับรู้ข่าวสารทางการเมือง เช่น ทำให้ทราบความเคลื่อนไหว

ทางการเมืองของรัฐบาล การกระตุ้นจิตสำนึกและการมีส่วนร่วมการตรวจสอบรัฐบาล และข้อมูลข่าวสาร เป็นข้อมูลในการสนทนากับเพื่อนมีลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมืองไม่แตกต่างกัน

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการศึกษาพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีทัศนคติทางการเมืองในระดับมาก โดยมีความเชื่อว่าถ้าประชาชนไม่มีส่วนร่วมทางการเมืองจะส่งผลให้ประเทศไม่มีการพัฒนา อีกทั้งการณรงค์เพื่อเสริมสร้างวัฒนธรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างยั่งยืน เป็นวิธีการกระตุ้นให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง ซึ่งสอดคล้องกับ รัฐพล มิธนาถาวร.(2549) ได้ทำการวิจัย เรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร กล่าวไว้ว่า “เด็กหรือเยาวชนจะเป็นกำลังสำคัญของประเทศชาติในอนาคต การปลูกฝังหรือการกล่อมเกลา อบรม จึงเป็นรากฐานที่สำคัญมากต่อเด็กในสังคมทุกสังคม ให้ทราบถึงระเบียบกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ของสังคม ดังที่จะส่งผลต่อไปในช่วงเยาวชน การมีส่วนร่วมทางการเมืองของเยาวชน คือ การปลูกฝังให้เยาวชนมีจิตสำนึกที่ต้องการจะมีส่วนร่วมทางการเมือง หรือให้มีความเชื่อมั่นว่าตนเองสามารถเข้าไปขับเคลื่อนการเมืองในระดับประชาธิปไตยให้มีความชอบธรรม และจะสามารถปรับปรุงชีวิตให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นตามหลักธรรมาภิบาล” แต่ขัดแย้งกับพรทิพย์ รัตนวรินทร์ชัย (2546 : 112) ได้ทำการศึกษา การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตเทศบาล: ศึกษาเฉพาะกรณีเทศบาลตำบลหนองแค จังหวัดสระบุรี การไปใช้สิทธิเลือกตั้ง การติดตามสถานการณ์ทางการเมือง การเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองอยู่ในระดับน้อย ซึ่งอาจจะเป็นเพราะการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองยังไม่มีครอบคลุมอย่างทั่วถึง ในขณะที่ปัจจุบันการข่าวสารนั้นมีความครอบคลุมอย่างมากทั้งสื่อที่เป็นฟรีทีวี ซึ่งผลการวิจัยในครั้งนี้พบว่าประเภทของสื่อสามารถเข้าถึงประชาชนได้ตลอดเวลา เช่น ฟรีทีวี เคเบิลทีวี วิทยุ หนังสือพิมพ์ อีกทั้งความต้องการในการสนทนาระหว่างกลุ่มยังเป็นปัจจัยหนึ่งที่สร้างความสนใจ ความกระตือรือร้นในการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองของข้าราชการสำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา อย่างต่อเนื่อง และที่สำคัญเป็นการแลกเปลี่ยนความรู้เพื่อทราบถึงความเคลื่อนไหวทางการเมืองอีกด้วย สำหรับผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัยในครั้งนี้พบว่า ข้อมูลทั่วไปที่แตกต่างกันไม่มีผลต่อลักษณะของการมีส่วนร่วมทางการเมืองซึ่งสอดคล้องกับ พรทิพย์ รัตนวรินทร์ชัย (2546 : 112) ได้ทำการศึกษา การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตเทศบาล : ศึกษาเฉพาะกรณีเทศบาลตำบลหนองแค จังหวัดสระบุรี กล่าวไว้ว่า “ปัจจัยที่ไม่มีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตเทศบาล ได้แก่ อายุ การศึกษา สถานภาพสมรส รายได้ ระยะเวลาในการติดตามข่าวสารทางการเมือง และความรู้ความเข้าใจ ในการปกครองระบอบประชาธิปไตยจะส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่ไม่แตกต่างกัน”

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับข้าราชการสำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา

1. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของข้าราชการสำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา ควรมีการพิจารณากำหนดเป็นนโยบายและแผนงาน เพื่อให้ข้าราชการสำนักงานเลขาธิการวุฒิสภาได้รับความรู้ความเข้าใจในหลากหลายช่องทาง เกิดการมีส่วนร่วมทางการเมืองผ่านสถาบันครอบครัวหรือสถาบันอื่น ๆ เพื่อกระตุ้นให้เกิดความสนใจและมีทัศนคติที่ดีต่อการเลือกตั้งที่ถูกต้องไม่มีการคอร์รัปชัน และพฤติกรรมกรรมการแสดงออกหรือการกระทำที่โน้มเอียงในเชิงบวก ต่อกิจกรรมทางการเมืองภายใต้จิตสำนึกของความรู้ผิดชอบที่ดี

2. ปัญหาและอุปสรรค ของการมีส่วนร่วมทางการเมืองของข้าราชการสำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา คือ ข้าราชการไม่สามารถแสดงความคิดเห็นที่ขัดแย้งกับรัฐบาล แม้ว่าจะมีเหตุผลก็ตาม หรือบางครั้งอาจจะมองว่าการมีส่วนร่วมทางการเมืองทำให้สิ้นเปลืองเวลาโดยเปล่าประโยชน์ เพราะเป็นเรื่องไกลตัวและไม่ก่อให้เกิดรายได้ให้แก่ตนเองและครอบครัว อีกทั้ง การที่ข้าราชการมีส่วนร่วมโดยสามารถตรวจสอบการทำงานของรัฐบาล/นักการเมือง อาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อตนเองได้ ดังนั้นจึงควรหลีกเลี่ยง แนวทางการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น คือการสร้างทัศนคติทางการเมืองที่ถูกต้องเพื่อก่อให้เกิดการเป็นชาตินิยมหรือรักประเทศตนเองเป็นอันดับแรก และควรกำหนดนโยบายตามหลักคุณธรรม หลักยุติธรรม และนำมาใช้อย่างเคร่งครัดเพื่อเป็นแนวทางการปฏิบัติที่ยั่งยืน

3. แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของข้าราชการสำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา ควรมีการสร้างความเข้าใจ และเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับการเมืองการปกครอง สนับสนุนให้แต่ละหน่วยงาน/องค์กร/ชุมชนพูดคุย ให้ความรู้เกี่ยวกับบทบาทการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ควรให้ความรู้และจัดกิจกรรมส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมือง จัดทำเอกสารให้ความรู้เกี่ยวกับบทบาทการมีส่วนร่วมทางการเมืองของข้าราชการ

2. ข้อเสนอแนะเพื่อนำไปสู่การพัฒนา

1. วิถีการดำรงทางการเมืองในสังคมไทยที่อุบัติขึ้น ในช่วงที่ผ่านมาได้ก่อให้เกิดผลกระทบต่าง ๆ ที่คาดไม่ถึงตามมาหลายด้าน ที่ชัดเจน คือ ปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองระหว่างคนกลุ่มต่าง ๆ ตลอดจนองค์กร พรรคการเมือง ที่มีอุดมการณ์แตกต่างกัน กระทั่งนำไปสู่เหตุการณ์ความขัดแย้งทางการเมืองที่รุนแรงหลายครั้ง ทั้งในกรุงเทพมหานครและต่างจังหวัด ประชาชนกลุ่ม องค์กรต่าง ๆ หลายภาคส่วน ทั้งภาครัฐ ภาคธุรกิจเอกชนและภาคประชาสังคม ต่างเรียกร้อง

การปรองดอง และมุ่งหวังที่จะเห็นสังคมไทยกลับเข้าสู่สภาวะปกติ ทางออกสำคัญคือการพัฒนา ระบบประชาธิปไตยภายในประเทศ ให้ประชาชนได้มีสิทธิมีเสียงและมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ การปกครองในด้านต่าง ๆ อย่างเป็นรูปธรรม การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนจึงเป็น เรื่องสำคัญที่จะต้องได้รับการส่งเสริม และสนับสนุนจากทุกองค์กร

2. เพื่อให้การทำวิจัยมีประโยชน์กับประเทศในระดับต่าง ๆ ผู้วิจัยขอเสนอแนะ แนวทางในการแก้ไขปัญหา และส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับประชาชนดังต่อไปนี้

2.1 ควรให้การศึกษาแก่ประชาชนในเรื่องระบบการเมือง การปกครอง โดยดำเนินการ ดังนี้

2.1.1 การปลูกฝังวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยแก่ประชาชน

2.1.2 ต้องมีจิตใจสนับสนุนหลักการปกครองระบอบประชาธิปไตยอย่าง จริงใจ เคารพในกติกาของการปกครองระบอบประชาธิปไตย เช่น เคารพในความคิดเห็นของคนข้าง มาก เคารพต่อกฎหมาย เคารพต่อสิทธิและเสรีภาพของผู้อื่น เคารพและรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น

2.1.3 ต้องมีส่วนร่วมทางการเมือง การปกครอง โดยถือว่าเป็นภาระหน้าที่ที่ สำคัญ ซึ่งจะหลีกเลี่ยงไม่ได้ รวมทั้งมีความสำนึกรับผิดชอบในการมีส่วนร่วม หรือใช้สิทธิทางการเมือง เช่น การไปใช้สิทธิเลือกตั้ง เป็นต้น

2.1.4 ต้องมองโลกในแง่ดี มีความไว้วางใจผู้อื่นว่ามีความรู้ความสามารถ มีความซื่อสัตย์ หวังดีต่อประเทศชาติบ้านเมืองด้วยกันทุกคน

2.1.5 ต้องรู้จักการวิพากษ์วิจารณ์อย่างมีเหตุผล และสร้างสรรค์ รู้จักวิเคราะห์ ว่าสิ่งใดถูกสิ่งใดผิด ด้วยเหตุผลและบริสุทธิ์ใจ

2.1.6 ต้องมีความรับผิดชอบ และปฏิบัติหน้าที่ของตนในฐานะพลเมือง โดย ไม่ขาดตกบกพร่อง มิใช่แต่เรียกร้องสิทธิเสรีภาพ ส่วนหน้าที่พยายามที่จะหลีกเลี่ยง ความประพฤติ เช่นนี้ ย่อมไม่เป็นผลดีต่อระบอบประชาธิปไตย

2.2 ต้องยึดมั่น เชื่อตรงต่ออุดมการณ์ของระบบการเมือง การปกครอง ในระบอบประชาธิปไตย มีความอดทนต่อการใช้สติปัญญาและเหตุผลในการแก้ไขปัญหาความยุ่งยากต่าง ๆ ไม่มีก่งายที่จะใช้อำนาจเผด็จการเข้ามาแก้ไขปัญหาคความยุ่งยากทางการเมือง เช่น การปฏิวัติรัฐประหาร เป็นต้น

2.3 ส่งเสริมให้ประชาชนได้เข้ามาตรวจสอบการเลือกตั้ง เพราะการดำเนินการ เลือกตั้งจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องให้เป็นไปด้วยความบริสุทธิ์ ยุติธรรม มีประสิทธิภาพและเป็นธรรม

2.4 ควรส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมือง การปกครอง เช่นการชักชวนให้ประชาชนออกไปใช้สิทธิเลือกตั้ง หรือสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาท้องถิ่น การให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพิจารณาประเด็นปัญหาที่สำคัญของท้องถิ่น หรือการรับฟังความคิดเห็นจากประชาชนในการพิจารณาประเด็นปัญหาต่าง ๆ

วิธีข้างต้นจะช่วยกระตุ้น และส่งเสริมให้ประชาชนมีความตื่นตัวทางการเมือง มีความผูกพัน และมีความรู้สึกรับผิดชอบทางการเมือง ตลอดจนมีทัศนคติ และวัฒนธรรมทางการเมืองที่เอื้ออำนวยต่อการเมือง การปกครองในระบบประชาธิปไตยอย่างแท้จริง

3. ข้อเสนอแนะการบริหาร

จากการวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมทางการเมืองของข้าราชการ : ศึกษาเฉพาะกรณีข้าราชการสำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา” นั้น ผู้วิจัยจึงขอเสนอแนะแนวทางในการบริหารและการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ดังต่อไปนี้

1. รัฐบาล ควรมีการจัดให้มีการเรียนการสอนเกี่ยวกับการเมือง การปกครองในระบบประชาธิปไตย ทั้งในระบบและนอกระบบการศึกษา เพื่อให้เยาวชนและประชาชนได้รับความรู้เกี่ยวกับการเมือง การปกครองมากขึ้น

2. สถาบันทางการเมือง พรรคการเมือง และบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการเมือง ควรร่วมมือในการให้ข้อมูลข่าวสาร และข้อเท็จจริงทางการเมืองแก่สื่อมวลชนให้มากขึ้น ทั้งในด้านวิชาการ และการปฏิบัติ เพื่อที่สื่อมวลชนจะได้เป็นตัวกลางในการนำเสนอข้อมูลข่าวสารดังกล่าวไปสู่ประชาชน ทำให้ประชาชนได้รับข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้อง ส่งผลทำให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจทางการเมืองมากยิ่งขึ้น

3. ผู้บริหาร หรือผู้นำหน่วยจะต้องมีวิสัยทัศน์ ความรู้ ความเข้าใจด้านการเมืองการปกครอง มีความเป็นกลาง สามารถที่จะเป็นที่ปรึกษาให้ชุมชนในการบังคับบัญชาของตน มีการส่งเสริมความรู้ ให้การสนับสนุน ในกิจกรรมทางการเมืองด้วยความเป็นธรรม เปิดโอกาสให้มีการทำกิจกรรมทางการเมืองอย่างถูกวิธี ให้ชุมชนเปลี่ยนทัศนคติจากการเป็นข้าราชการ เจ้าหน้าที่ของรัฐให้ทราบว่าตนเป็นประชาชนคนหนึ่ง ในสังคม ข้าราชการเป็นเพียงอาชีพหนึ่งเท่านั้น ส่งเสริมให้ข้าราชการไปมีส่วนร่วม เช่น กรรมการเลือกตั้ง ตรวจสอบคะแนนกรรมการกองทุนต่าง ๆ

4. ควรส่งเสริมให้มีการจัดตั้งกลุ่มการเมืองในท้องถิ่น การจัดตั้งกลุ่มการเมืองในท้องถิ่นจะเป็นปัจจัยที่กระตุ้นให้ประชาชนในท้องถิ่นเกิดความตื่นตัว และรอบรู้ทางการเมือง มีการรวมตัวกันเป็นกลุ่ม เพื่อมีส่วนร่วมหรือมีกิจกรรมทางการเมือง ตลอดจนแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดเห็น ทางด้านต่าง ๆ เพื่อสร้างทัศนคติที่กว้างไกลให้แก่ประชาชนในท้องถิ่น การจัดตั้งกลุ่มทางการเมืองในท้องถิ่นอาจจะทำได้หลายรูปแบบ เช่น การรวมตัวกันเป็นกลุ่มอาชีพ การรวมกันเป็นกลุ่มผลประโยชน์ เป็นต้น

5. คณะกรรมการการเลือกตั้ง ควรมีบทบาทในการทำหน้าที่ดูแลการเลือกตั้งให้ทั่วถึง ครอบคลุมทุกพื้นที่ และรณรงค์ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของการ

ปกครองในระบอบประชาธิปไตย ส่งเสริมความรู้ ความเข้าใจในด้านการเมือง การปกครองอย่างต่อเนื่อง ไม่ใช่ทำเฉพาะเมื่อมีการเลือกตั้งเท่านั้น

6. การพัฒนาโครงสร้างของพรรคการเมือง โครงสร้างของพรรคการเมืองไทยควรจะได้พัฒนาขึ้นมาจากสมาคมหรือกลุ่มผลประโยชน์ ซึ่งเป็นไปตามความต้องการของกลุ่มคนหรือสมาคมเหล่านั้น มิใช่เป็นการจัดโครงสร้างระดับชาติ เช่น การจัดตั้งสมาคมชาวประมง กลุ่มผู้ปลูกลำไยในแต่ละท้องถิ่น กลุ่มเหล่านั้นจะรวมกันปกป้องผลประโยชน์ของตน และเข้าไปสู่วิถีทางการเมืองอย่างเป็นทางการเป็นกลุ่มเป็นก้อน เพราะจะต้องรักษาผลประโยชน์ของตนโดยผ่านพรรคการเมือง เราจึงควรสร้างกลุ่มอาชีพ ซึ่งจะต้องแก้ไข คือ กฎหมายการจัดตั้งสมาคมที่ห้ามมิให้สมาคมต่าง ๆ ที่ได้รับอนุญาตได้จัดตั้งขึ้นเข้ามายุ่งเกี่ยวกับการเมือง โดยให้สมาคมต่าง ๆ มีส่วนร่วมทางการเมืองได้

7. การแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจขั้นพื้นฐานให้กับประชาชน ในการแก้ไขปัญหาในด้านนี้ ผู้วิจัยขอเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหา ดังต่อไปนี้ การแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจขั้นพื้นฐานให้กับประชาชน โดยเฉพาะในท้องถิ่นชนบทของสังคมไทยนั้น รัฐบาลควรกำหนดเป็นนโยบายเน้นหนักในการพัฒนาท้องถิ่นชนบทให้มาก เพื่อให้ท้องถิ่นชนบทสามารถที่จะช่วยเหลือตัวเองได้ เพราะการทำให้ชนบทสามารถที่จะช่วยเหลือตัวเองในด้านเศรษฐกิจนั้น และมีระดับความเจริญสูงขั้นนั้น มีผลดีต่อการปกครองท้องถิ่น และการพัฒนาประเทศชาติโดยรวมนั่นคือ ประชาชนจะมีระดับความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นมีรายได้และอาชีพมั่นคง จึงมีเวลาว่างพอที่จะให้ความสนใจ และเข้ามามีส่วนร่วมในทางการเมือง ตลอดจนสำนึกในฐานะบทบาทและหน้าที่ของตนในการปกครองในระบอบประชาธิปไตย

4. ข้อเสนอแนะในทางปฏิบัติ

1. ด้านการเปิดรับข้อมูลข่าวสาร ควรศึกษาการเปิดรับข่าวสารจากสื่อประเภทอื่น ๆ ด้วย เช่น ละคร ภาพยนตร์ และสื่อเฉพาะกิจ เพื่อที่จะทราบได้ว่า สื่อประเภทใดสามารถที่จะโน้มน้าวให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองได้มากกว่า

2. พัฒนาส่งเสริมด้านความรู้ ความเข้าใจ วิสัยทัศน์ ด้านการเมืองการปกครอง การบริหารชุมชน ของผู้นำผู้บริหารหน่วยและผู้นำชุมชน เพื่อที่จะได้รับการพัฒนาการปกครองได้มากขึ้น

3. กำหนดให้เป็นวาระแห่งชาติ

4. การสร้างเครือข่ายให้เป็นระบบอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน เพื่อการพัฒนาการเมืองระบอบประชาธิปไตย การเผยแพร่องค์ความรู้และการศึกษาแก่ประชาชนเกี่ยวกับการเมืองในระบอบประชาธิปไตย การมีส่วนร่วมทางการเมือง และการเสริมสร้างธรรมาภิบาล

5. การปรับปรุงแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้ง และการส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน

5. หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

แนวทางการ ดำเนินการ	เจ้าภาพ	หน่วยงาน หลัก	หน่วยงาน สนับสนุน	ระยะเวลา	งบ ประมาณ
แนวทางที่ 1 กำหนดให้เป็นวาระ แห่งชาติ	กกต./ สถาบัน พระปกเกล้า	กกต./ สถาบัน พระปกเกล้า	-	3-5 ปี	-
แนวทางที่ 2 ศึกษาวิเคราะห์ สภาพการณ์ทางการเมือง และกระบวนการจัดการ เลือกตั้ง	กกต.	กกต.	มท.	1 ปี	-
แนวทางที่ 3 การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับ การเมืองระบอบ ประชาธิปไตย พรรคการเมือง การเลือกตั้ง และธรรมาภิบาล	กกต./ สถาบัน พระปกเกล้า	กกต./ สถาบัน พระปกเกล้า	ทุก หน่วยงาน	2 ปี	-
แนวทางที่ 4 การสร้างเครือข่ายเพื่อ การพัฒนาการเมือง ระบอบประชาธิปไตย การเผยแพร่องค์ความรู้ และการศึกษาแก่ประชาชน เกี่ยวกับการเมืองระบอบ ประชาธิปไตย ตลอดจน การมีส่วนร่วมทางการเมือง และการสร้างธรรมาภิบาล	สถาบัน พระปกเกล้า	สถาบัน พระปกเกล้า	ทุก หน่วยงาน	1 ปี	-
แนวทางที่ 5 การปรับปรุงแก้ไข กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับ การเลือกตั้งและการ ส่งเสริมกระบวนการ การมีส่วนร่วมของ ประชาชน	กกต./ สถาบัน พระปกเกล้า	กกต./ สถาบัน พระปกเกล้า	ทุก หน่วยงาน	3 ปี	-

ตารางที่ 5.1 แสดงหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

กิตติคุณ บุญเชื้อ. การศึกษาช่องทางการรับรู้ข้อมูลข่าวสารทางการเมืองของพนักงานบริษัท แอลทีไอซี จำกัด. รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการเมืองและ การปกครอง บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. 2548

โกวิท วงศ์สุรวัฒน์. พื้นฐานรัฐศาสตร์กับการเมืองในศตวรรษที่ 21. นครปฐม : โรงพิมพ์สำนักส่งเสริม และฝึกอบรม กำแพงแสน มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน. 2546

จันทนา สุทธิจารี. การเมืองการปกครองไทยตามรัฐธรรมนูญฉบับประชาชน. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ วีเจ พรินติ้ง, 2544.

ชลลดา แสงมณี. “การมีส่วนร่วมทางการเมืองของปัญญาชนมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้”. วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาสังคมวิทยา, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2542.

ชัยอนันต์ สมุทวณิช. ความคิดอิสระ : รวมบทความทางการเมืองระหว่างปี 2511-2516. กรุงเทพฯ : พิมพ์, 2517.

คารินทร์ แก้วมูล. “การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตอำเภอแม่สาย จังหวัด เชียงราย. ตามรัฐธรรมนูญฉบับปีพุทธศักราช 2540”. วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. 2548

ณรงค์ สิ้นสวัสดิ์. การเมืองไทย: การวิเคราะห์เชิงจิตวิทยา. กรุงเทพมหานคร : วัชรินทร์การพิมพ์, 2539. ปริญญา นาคฉัตร์ย์. “การเลือกตั้งท้องถิ่นระบบใหม่ : ปัญหา อุปสรรคและแนวทางแก้ไข”. วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2547.

พรทิพย์ รัตนวรินทร์ชัย. “การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตเทศบาล : ศึกษาเฉพาะ กรณีเทศบาลตำบลหนองแคว จังหวัดสระบุรี”, ภาคนิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2546

พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว. บทบาทการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการการเลือกตั้ง พรรคการเมือง ผู้สมัครรับเลือกตั้งและประชาชนในการเลือกตั้งระบบใหม่ ตามเจตนารมณ์รัฐธรรมนูญ, กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2547.

ไพรัตน์ เตชะรินทร์. แนวนโยบายและกลวิธีการมีส่วนร่วมของชุมชนยุทธศาสตร์พัฒนา การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา, กรุงเทพมหานคร: ศักดิ์โสภากการพิมพ์, 2527.

- รัฐพล มีธนาถาวร. เอกสารวิชาการส่วนบุคคล (หลักสูตรการเมืองการปกครองในระบบ
ประชาธิปไตยสำหรับนักบริหารระดับสูง) ; รุ่น 9 (2548) “การมีส่วนร่วมของ
ประชาชน ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร” :
สถาบันพระปกเกล้า, 2549.
- วิเชียร เกตุสิงห์. การวิจัยเชิงปฏิบัติ. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิชย์, 2541
คู่มือการวิจัยการวิจัยเชิงปฏิบัติ. กรุงเทพมหานคร, 2543.
- ศรีสมภพ จิตรภิมย์ศรี. รายงานการวิจัยเรื่อง “กระบวนการเลือกตั้งและปัจจัยในการตัดสินใจเลือก
สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรปัตตานีและสงขลา”, กรุงเทพฯ : สถาบันพระปกเกล้า, 2545.
- สิทธิพันธ์ มานิตกุล. “การรับรู้ข่าวสารทางการเมืองกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของข้าราชการ
สำนักงานสภาพัฒนาการเมืองแห่งชาติ”, ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย :
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539
- สิทธิพันธ์ พุทธหุน. แนวการศึกษารัฐศาสตร์, กรุงเทพมหานคร : คณะเศรษฐศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2543.
- สุจิต บุญบงการ. การพัฒนาทางการเมืองของไทย:ปฏิสัมพันธ์ระหว่างทหารสถาบันทางการเมือง
และการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2537.
- อรุณี ปริศนานันท์กุล. รายงานวิชาการส่วนบุคคล (หลักสูตร การพัฒนาการเมืองและการเลือกตั้ง
ระดับสูง รุ่นที่ 1 (2552) “มุมมองของนิสิตนักศึกษาต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง
และการเลือกตั้ง :ศึกษาเฉพาะกรณี นิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยและ นักศึกษา
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์” : สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง, 2552.
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550
- คู่มือการจัดระดับการกำกับดูแลองค์การภาครัฐตามหลักธรรมาภิบาลของการบริหารกิจการ
บ้านเมืองที่ดี (Good Governance Rating) โดยสำนักงาน ก.พ.ร.)

ภาษาต่างประเทศ

Campbell, A., G. Gurin and W. E. Miller. 1954. *The Voter Decides*. Evanston: Row & Paterson.

Huntington, S. P. and G. Dominguez. 1975. "Political Development". In Fred, G. and W. N. Polsby (EDS.) *Handbook Political Science : Non Government Politic*. R. Massachusetta: Addison Wesley.

McClosky, H. 1968. *Political Participation*. *International Encyclopedia of the Social Science*. Vol 12. New York: McMillan and Free Press.

Milbrath, L. W. and Goel. 1977. *Political Participation : How and Why Do People GetInvolved inPolitics*. 2d ed. Chicago: Rand McNally College Publishing Company.

Nie, N. H. and S. Verba. 1975. *Political Paticipation*. In Fred G. and W. N. Polsby (EDS.) *Handbook Political Science : Non Government Politic*. Massachusetta: Addison Wesley.

Millbrath, Lester. (1996). *Political Participation (How and Why Do People Get Involved In Politics)* :State University of New York Press.

Rush, M. and P. Althoff, 1971. *An Introduction to Political Sociology*. London: Thomas Nelson and sons Limited.

Lane, R. E. 1959. *Political Life: Why People Get Involed in Polities*. Glencoe: The Free Press.

ภาคผนวก

แบบสอบถาม

การมีส่วนร่วมทางการเมืองของข้าราชการสำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา

คำชี้แจง

แบบสอบถามนี้ใช้สำหรับเก็บรวบรวมข้อมูลทางด้านวิชาการเท่านั้น ข้อมูลที่ได้รับผู้วิจัยจะเก็บไว้เป็นความลับและไม่มีผลกระทบใด ๆ ต่อผู้ตอบแบบสอบถามทั้งสิ้น ผู้วิจัยใคร่ขอความกรุณาท่านกรอกแบบสอบถามที่ท่านคิดว่าเป็นจริงหรือมีความเป็นไปได้ ซึ่งจะทำให้ได้ข้อมูลที่เกิดประโยชน์ทางด้านวิชาการและประเทศชาติ เพื่อเป็นแนวทางในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองต่อไป โดยแบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 5 ตอนคือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 การติดตามข่าวสารทางการเมือง

ตอนที่ 3 ทศนคติทางการเมือง

ตอนที่ 4 การมีส่วนร่วมทางการเมือง

ตอนที่ 5 ข้อเสนอแนะ

ตอนที่ 1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ในช่อง ที่ตรงกับตัวท่านที่สุด

1. เพศ

ชาย หญิง

2. อายุ

ต่ำกว่า 30 ปี 31-40 ปี
 41-50 ปี 51 ปีขึ้นไป

3. วุฒิการศึกษา

ต่ำกว่าปริญญาตรี ปริญญาตรี
 ปริญญาโท ปริญญาเอก

4. สถานภาพ

โสด สมรส หย่าร้าง/แยกกันอยู่

5. ระยะเวลาในการปฏิบัติงานที่สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา

น้อยกว่า 5 ปี 5 – 9 ปี
 10 – 14 ปี 15 ปีขึ้นไป

6. รายได้ต่อเดือน

ต่ำกว่า 5,000 5,001- 10,000

- 10,001- 20,000 บาท   20,001- 30,000 บาท
 30,001 บาทขึ้นไป   อื่นๆ (โปรดระบุ).....

ตอนที่ 2 การติดตามข่าวสารทางการเมือง

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ในช่อง เพียงช่องเดียวที่ท่านเลือกเป็นคำตอบ

1. ท่านรับรู้ข้อมูลข่าวสารทางการเมืองจากสื่อประเภทใดมากที่สุด

☐ วิทยุ	☐ โทรทัศน์(ฟรีทีวี)
☐ โทรทัศน์(เคเบิลทีวี)	☐ อินเทอร์เน็ต
☐ หนังสือพิมพ์/วารสาร	☐ อื่นๆ(โปรดระบุ) .....
2. ท่านเห็นว่าสื่อประเภทใดเข้าถึงประชาชนได้มากที่สุด

☐ วิทยุ	☐ โทรทัศน์(ฟรีทีวี)
☐ โทรทัศน์(เคเบิลทีวี)	☐ อินเทอร์เน็ต
☐ หนังสือพิมพ์/วารสาร	☐ อื่นๆ(โปรดระบุ) .....
3. ท่านชอบฟังรายการวิทยุประเภทใดมากที่สุด

☐ ข่าวการเมือง เศรษฐกิจ สังคม	☐ ข่าวชาวบ้าน อาชญากรรม
☐ รายการเพลง บันเทิง	☐ อื่นๆ(โปรดระบุ) .....
4. ท่านชอบอ่านหนังสือพิมพ์คอลัมน์เกี่ยวกับเรื่องอะไรมากที่สุด

☐ การเมือง	☐ การศึกษา
☐ เศรษฐกิจ	☐ อาชญากรรม
☐ สังคม/บันเทิง	☐ สุขภาพ
☐ อื่นๆ(โปรดระบุ)	
5. ในเวลาที่สนทนากับเพื่อน ท่านมักจะสนทนาในเรื่องใดมากที่สุด

☐ การเมือง	☐ เศรษฐกิจ
☐ สังคม	☐ เทคโนโลยี
☐ อื่นๆ(โปรดระบุ)	
6. ท่านให้ความสนใจข่าวสารบ้านเมืองในปัจจุบันในระดับใด

☐ น้อยกว่า ร้อยละ 50	☐ ร้อยละ 50 – 60
☐ ร้อยละ 61 – 70	☐ ร้อยละ 71 – 80
☐ ร้อยละ 81 – 90	☐ ร้อยละ 91 – 100
7. ท่านเห็นว่า การรับรู้ข้อมูลข่าวสารทางการเมืองมีประโยชน์ต่อท่านในลักษณะใดมากที่สุด

☐ ทำให้ทราบความเคลื่อนไหวทางการเมืองของรัฐบาล
☐ กระตุ้นจิตสำนึกและต้องการเข้าไปมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการทำงานของรัฐบาล

ทำให้รอบรู้ข้อมูลข่าวสารและทันต่อเหตุการณ์เพื่อเป็นข้อมูลนำไปสนทนากับเพื่อน

อื่นๆ(โปรดระบุ) .....

ตอนที่ 3 ทักษะคิดต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด

เห็นด้วยอย่างยิ่ง	ให้คะแนน	5	คะแนน
เห็นด้วย	ให้คะแนน	4	คะแนน
เฉยๆ	ให้คะแนน	3	คะแนน
ไม่เห็นด้วย	ให้คะแนน	2	คะแนน
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	ให้คะแนน	1	คะแนน

ลำดับ	ทัศนคติต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง	ระดับทัศนคติ				
		5	4	3	2	1
1	ข้าราชการทุกคนมีส่วนร่วมในการควบคุม ตรวจสอบ การบริหารงานของรัฐบาล และนักการเมือง					
2	การมีส่วนร่วมของข้าราชการ อาจก่อให้เกิดความขัดแย้ง โดยเป็นสิ่งที่นำมาซึ่งความเสียหายและมีผลในทางลบต่อตนเอง					
3	การปลูกฝังวัฒนธรรมความคิดทางการเมืองเป็นสิ่งสำคัญขั้นพื้นฐานต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง					
4	ข้าราชการไม่ควรแสดงความคิดเห็นที่ขัดแย้งกับรัฐบาลแม้ว่าจะมีเหตุผลก็ตาม					
5	การมีส่วนร่วมในทางการเมือง ถึงแม้จะทำให้ข้าราชการมีความเห็นเกี่ยวกับทางเลือกและวิธีการที่แตกต่างกันแต่ก็สามารถหาข้อสรุปร่วมกันได้					
6	การมีส่วนร่วมในด้านต่างๆ ของข้าราชการ บางครั้งนำมาซึ่งความคิดสร้างสรรค์ และทางเลือกในการแก้ปัญหาที่ดีกว่า					
7	การกำหนดเสรีภาพของข้าราชการในกิจการวิทยุกระจายเสียง/วิทยุโทรทัศน์ในการเสนอข่าวและแสดงความคิดเห็นเป็นสิ่งจำเป็น					
8	การมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นของข้าราชการที่มีความคิดเห็นแตกต่างกันจะเกิดผลเสียมากกว่าผลสำเร็จ					
9	การเมืองเป็นเรื่องไม่น่าสนใจ และไม่มีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตประจำวันของท่าน					
10	ท่านจะรู้สึกอึดอัด เมื่อมีปัญหาเกิดขึ้น แต่รัฐบาลไม่เปิดโอกาสให้ข้าราชการมีส่วนร่วม					
11	เมื่อท่านรู้สึกเบื่อหน่ายต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง เพราะเห็นว่าไม่เกิด					

ลำดับ	ทัศนคติต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง	ระดับทัศนคติ				
		5	4	3	2	1
	ประโยชน์ที่เป็นรูปธรรมอย่างแท้จริง					
12	การมีส่วนร่วมในทางการเมือง ไม่ใช่เรื่องสำคัญสำหรับท่าน เพราะท่านคนเดียวไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้					
ลำดับ	ลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมือง	ระดับการมีส่วนร่วม				
		5	4	3	2	1
13	การที่ข้าราชการมีส่วนร่วม โดยสามารถตรวจสอบการทำงานของรัฐบาล/นักการเมือง อาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อตนเองได้ ดังนั้นจึงควรหลีกเลี่ยง					
14	การรณรงค์ให้ข้าราชการมีจิตสำนึกในการมีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้นเป็นสิ่งที่กระทำได้ยาก					
15	การกำหนดบุคคลไม่ให้ไปใช้สิทธิในการเลือกตั้งโดยไม่แจ้งเหตุอันสมควร เสียสิทธิตามที่กฎหมายกำหนดจะช่วยกระตุ้นให้ประชาชนคำนึงถึงการมีส่วนร่วมทางการเมืองเพิ่มมากขึ้น					
16	การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในทางการเมืองมากขึ้นจะทำให้ นักการเมืองแสวงหาผลประโยชน์ได้ยากขึ้น					
17	การมีส่วนร่วมทางการเมืองทำให้ท่านสิ้นเปลืองเวลาโดยเปล่าประโยชน์ เพราะเป็นเรื่องไกลตัวและไม่ก่อให้เกิดรายได้ให้แก่ท่านและครอบครัว					
18	ประเทศจะไม่พัฒนา หากประชาชนยังขาดจิตสำนึกทางการเมือง โดยการเพิกเฉยและละเลยต่อสังคมและส่วนรวม					

ตอนที่ 4 ลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมือง

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด

เห็นด้วยอย่างยิ่ง	ให้คะแนน	5	คะแนน
เห็นด้วย	ให้คะแนน	4	คะแนน
เฉยๆ	ให้คะแนน	3	คะแนน
ไม่เห็นด้วย	ให้คะแนน	2	คะแนน
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	ให้คะแนน	1	คะแนน

ลำดับ	ลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมือง	ระดับการมีส่วนร่วม				
		5	4	3	2	1
1	มีการวิจารณ์การทำงานของรัฐบาลหรือนักการเมืองในที่สาธารณะ เช่น ในการประชุมหรือในสื่อต่าง ๆ					
2	มีการชักชวนหรือชักนำบุคคลอื่นร่วมกิจกรรมทางการเมือง					
3	ไปใช้สิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งทางการเมือง					
4	มีการหาเสียงให้พรรคการเมือง					
5	ร่วมฟังคำปราศรัยหาเสียงในการเลือกตั้งของพรรคการเมือง					
6	ติดตามการอภิปรายไม่ไว้วางใจรัฐบาล					
7	แสดงความคิดเห็นทางการเมืองโดยผ่านผู้รับฟังความคิดเห็นของหน่วยงานต่าง ๆ					
8	มีการประสานงานร่วมระหว่างกลุ่มหรือบุคคลอื่นเพื่อให้ประชาชนคำนึงถึงการมีส่วนร่วมในทางการเมือง					
9	แสดงความคิดเห็นในการทำประชาพิจารณ์ทางการเมืองที่หน่วยงานต่าง ๆ ดำเนินการ					
10	มีการตรวจสอบการปฏิบัติงานที่ไม่ชอบธรรมของนักการเมืองและหน่วยงานของรัฐบาล					
11	ได้รับประโยชน์ เช่น การยกย่องสรรเสริญ หรือวัตถุ สิ่งของจากการมีส่วนร่วมทางการเมือง					
12	ติดตามผลการดำเนินการของรัฐบาลหรือนักการเมืองในเรื่องต่าง ๆ เช่น การขึ้นค่าทางด่วน การทุจริต เป็นต้น					

ตอนที่ 5 แนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมือง

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องที่ตรงกับความคิดในการส่งเสริมให้มีส่วนร่วมทางการเมือง

เห็นด้วยอย่างยิ่ง	ให้คะแนน	5	คะแนน
เห็นด้วย	ให้คะแนน	4	คะแนน
เฉยๆ	ให้คะแนน	3	คะแนน
ไม่เห็นด้วย	ให้คะแนน	2	คะแนน
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	ให้คะแนน	1	คะแนน

ลำดับ	แนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมือง	ระดับความคิดเห็น				
		5	4	3	2	1

ลำดับ	แนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมือง	ระดับ ความคิดเห็น				
		5	4	3	2	1
1	เผยแพร่ความรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการเมืองการปกครอง ในระบอบประชาธิปไตยโดยผ่านสื่อหลายชนิด					
2	สร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการเมืองการปกครอง ในระบอบประชาธิปไตยแก่ประชาชนอย่างทั่วถึง					
3	สร้างความเข้าใจให้ประชาชนรู้บทบาทของตนในการมีส่วนร่วมทางการเมือง					
4	จัดทำเอกสารให้ความรู้เกี่ยวกับบทบาทการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน					
5	จัดรายการโทรทัศน์ให้ความรู้เกี่ยวกับบทบาทการมีส่วนร่วมทางการเมืองของ ประชาชน					
6	จัดรายการวิทยุให้ความรู้เกี่ยวกับบทบาทการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน					
7	จัดทำเว็บไซต์ให้ความรู้เกี่ยวกับบทบาทการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน					
8	ส่งเสริมให้ครอบครัวสนับสนุนการมีส่วนร่วมทางการเมืองแก่บุตรหลาน					
9	สถาบันการศึกษาทุกระดับควรให้ความรู้และจัดกิจกรรมส่งเสริมการมีส่วนร่วม ทางการเมือง					
10	สนับสนุนให้แต่ละหน่วยงาน/องค์กร/ชุมชน พุดคุยให้ความรู้เกี่ยวกับบทบาท การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน					
11	ส่งเสริมให้แต่ละชุมชนจัดกิจกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน					

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ขอขอบคุณในความร่วมมือของท่านเป็นอย่างยิ่ง

ผู้วิจัย

ประวัติย่อผู้วิจัย

- ชื่อ นางสาวนภาภรณ์ ใจสัจจะ
- วัน เดือน ปี เกิด 5 สิงหาคม 2506
- การศึกษา นิติศาสตรบัณฑิต (เกียรตินิยม อันดับสอง) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ศศ.ม. (รัฐศาสตร์) มหาวิทยาลัยรามคำแหง
- ประวัติการทำงานโดยย่อ
30 ธ.ค. 46 ผอ. กลุ่มงานเผยแพร่ประชาสัมพันธ์และกิจกรรมวุฒิสภาภูมิภาค
14 มิ.ย. 49 ผู้อำนวยการสำนักงานประธานวุฒิสภา
- ตำแหน่งปัจจุบัน ผู้อำนวยการสำนักประชาสัมพันธ์ สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา

สรุปย่อ

ลักษณะวิชา การเมือง

เรื่อง การมีส่วนร่วมทางการเมืองของข้าราชการ : ศึกษาเฉพาะกรณีข้าราชการ
สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา

ผู้วิจัย นางสาวนภาพรณัฏ์ ใจสัจจะ   หลักสูตร วปอ.   รุ่นที่ 56

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยได้เปลี่ยนแปลงการปกครองมาเป็นระบอบประชาธิปไตย ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2475 เป็นต้นมา รัฐธรรมนูญฉบับแรกที่ประกาศใช้ใน ปี พ.ศ. 2476 ได้ให้โอกาสประชาชนในการแสดงความคิดเห็น และเข้าร่วมทางการเมืองอย่างกว้างขวาง รัฐธรรมนูญพุทธศักราช 2540 กำหนดให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง โดยกำหนดแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ มาตรา 76 “รัฐต้องส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดแนวนโยบาย การตัดสินใจทางการเมือง การวางแผนพัฒนาทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง รวมทั้งการตรวจสอบการใช้อำนาจทุกระดับ” และให้ประชาชนไปใช้สิทธิในการเลือกตั้ง เป็นหน้าที่ซึ่งบัญญัติไว้ในมาตรา 68 “บุคคลมีหน้าที่ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง บุคคลซึ่งไม่ไปเลือกตั้ง โดยไม่แจ้งเหตุอันควร ที่ทำให้ไม่อาจไปเลือกตั้งได้ยินยอมเสียสิทธิตามที่กฎหมายบัญญัติ” หลักการสำคัญของระบอบประชาธิปไตยนอกจากความจำเป็นที่จะต้องมีการให้สิทธิเสรีภาพแก่ประชาชน และการใช้สิทธิในการเลือกตั้งทั่วไปแล้ว สิ่งสำคัญคือการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน

ปัจจุบันรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ยังคงรับรอง และคุ้มครองสิทธิเสรีภาพการมีส่วนร่วมของประชาชนเช่นเดิม ซึ่งเห็นได้จากเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญและการกำหนดให้มีหมวดที่ว่าด้วยการมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยตรงของประชาชน อีกทั้งเพื่อให้เกิดผลในการบังคับใช้ในทางปฏิบัติ ได้กำหนดกลไก มาตรการต่าง ๆ เพิ่มขึ้น เช่น กำหนดให้มีสภาพพัฒนาการเมือง และกองทุนพัฒนาการเมืองภาคพลเมือง เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนมีความเข้มแข็งทางการเมือง หรือกำหนดให้มีคณะกรรมการปฏิรูปกฎหมาย เพื่อช่วยเหลือประชาชนในการดำเนินการร่างกฎหมาย

ระบอบประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม ซึ่งเปิดโอกาสให้ประชาชนได้แสดงทัศนะและมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเรื่องต่าง ๆ ที่มีผลต่อชีวิตและความเป็นอยู่ของประชาชนแล้ว ยังจะช่วยให้การตัดสินใจของผู้เสนอโครงการหรือรัฐบาลมีความรอบคอบ อีกทั้งยังเป็นการควบคุมการบริหารงานของรัฐบาลให้มีความโปร่งใส (Transparency) ตอบสนองต่อปัญหาและความต้องการของประชาชน (Responsiveness) มีความรับผิดชอบหรือสามารถตอบคำถามของประชาชนได้ (Accountability) ตามหลักธรรมาภิบาล (Good Governance) ซึ่งเท่ากับเป็นการส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตยให้สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

ดังนั้น อาจกล่าวโดยสรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นกระบวนการทางการเมืองที่มีความสำคัญในรูปแบบ การปกครองระบอบประชาธิปไตย เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการรับรู้ ร่วมความคิด ร่วมตัดสินใจทางการเมือง ร่วมตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ โดยประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบต่างๆ เช่น การไปใช้สิทธิลงคะแนนเลือกตั้ง การลงสมัครเพื่อรับเลือกตั้งเพื่อไปปฏิบัติหน้าที่ในฐานะฝ่ายบริหาร หรือฝ่ายนิติบัญญัติ การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง การแสดงประชามติ การแสดงความคิดเห็น และการปฏิบัติหน้าที่ของประชาชนในลักษณะต่างๆ เป็นการแสดงความคิดเห็นทางการเมือง อันเป็นพื้นฐานของพฤติกรรมทางการเมืองที่สอดคล้องกับการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ซึ่งเป็นระบอบประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม ซึ่งเปิดโอกาสให้ประชาชนได้แสดงทัศนะและมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเรื่องต่าง ๆ ที่มีผลต่อชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน ดังจะเห็นได้จากเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญที่ได้กล่าวไว้แล้วในข้างต้น

สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา เป็นหน่วยงานหนึ่งในฝ่ายนิติบัญญัติ ซึ่งมีอำนาจหน้าที่รับผิดชอบงานด้านวิชาการและธุรการของวุฒิสภาและคณะกรรมการ รวมทั้งศึกษา ค้นคว้า วิเคราะห์และวิจัยในเรื่องต่างๆ เพื่อเป็นข้อมูลสำหรับประกอบการพิจารณาดำเนินการงานของสมาชิกวุฒิสภตามบทบาทและอำนาจหน้าที่ของวุฒิสภา และเผยแพร่ความรู้ด้านการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยไปสู่เยาวชน และประชาชนอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งข้าราชการสำนักงานเลขาธิการวุฒิสภานับว่าเป็นกลุ่มบุคคลที่มีการปฏิบัติงานใกล้ชิดกับฝ่ายนิติบัญญัติ สมาชิกวุฒิสภา ปฏิบัติงานตามนโยบายและน่านโยบายไปปฏิบัติและจะต้องสัมผัสกับเหตุการณ์ทางการเมืองอย่างต่อเนื่อง จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของข้าราชการสำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา เพื่อทราบปัจจัยที่มี

ความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมือง ที่จะส่งผลต่อการพัฒนาระบบการเมืองและพัฒนาประชาธิปไตยต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของข้าราชการสำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา
2. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคของการมีส่วนร่วมทางการเมืองของข้าราชการสำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา
3. เพื่อพัฒนาแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของข้าราชการสำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา ศึกษาสภาพการมีส่วนร่วมทางการเมืองและปัญหาการมีส่วนร่วมทางการเมือง ได้แก่ การติดตามข่าวสารทางการเมืองและทัศนคติทางการเมือง และการมีส่วนร่วมทางการเมือง
2. ขอบเขตด้านประชากร ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างจากจำนวนข้าราชการสำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา จำนวน 290 คน โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental Sampling)

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยมีขั้นตอนในการดำเนินการดังนี้

1. ประชากรกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา คือ ข้าราชการสำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา จำนวน 1,067 คน กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยอาศัยการคำนวณของ Taro Yamane เป็นเกณฑ์

โดยกำหนดระดับความเชื่อมั่นที่ 95% ความคลาดเคลื่อนไม่เกิน 5% ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาจำนวน 290 คน จากนั้นใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental Sampling)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยสำรวจในครั้งนี้เป็นการใช้แบบสอบถามปลายปิด (Closed-ended Questionnaire) ซึ่งประกอบไปด้วยเนื้อหาของคำถาม โดยแบ่งเนื้อหาของคำถามออกเป็นลักษณะทางประชากร การติดตามข่าวสารทางการเมือง ทักษะคิดทางการเมือง การมีส่วนร่วมทางการเมือง แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมือง

3. การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยวิธีการแจกแบบสอบถามให้กลุ่มตัวอย่างกรอกคำตอบเอง (Self-Administered)

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) เพื่อแจกแจงความถี่ แสดงตารางร้อยละ (Percentage) และค่าเฉลี่ย (Mean) โดยอธิบายข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับกลุ่มตัวอย่าง ข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะประชากรและการติดตามข่าวสารทางการเมืองของผู้ตอบแบบสอบถาม ทักษะคิดทางการเมือง การมีส่วนร่วมทางการเมืองและแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้ตอบแบบสอบถามใช้มาตราช่วงชั้น (interval scale) ซึ่งเป็นมาตราสรุปด้วยค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard division)

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) เพื่อการทดสอบสมมติฐานของการวิจัย ดังนี้

การวิเคราะห์สถิติใช้วิธีทดสอบค่าความแตกต่างระหว่างกลุ่ม โดยการทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยโดยใช้ t-test และการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบ ANOVA เพื่อทดสอบความแตกต่างของกลุ่มตัวอย่างที่จำแนกตามลักษณะประชากรโดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

การวิเคราะห์สถิติสหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient) ใช้อธิบายถึงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม โดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีทักษะคิดทางการเมืองในระดับมาก โดยมีความเชื่อว่าถ้าประชาชนไม่มีส่วนร่วมทางการเมืองจะส่งผลให้ประเทศไม่มีการพัฒนา อีกทั้งการรณรงค์ เพื่อเสริมสร้างวัฒนธรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างยั่งยืนเป็นวิธีการกระตุ้นให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง ประเภทของสื่อที่สามารถเข้าถึงประชาชนได้ตลอดเวลา

เช่น ฟรีทีวี เคเบิลทีวี วิทยุ หนังสือพิมพ์ อีกทั้งความต้องการในการสนทนาระหว่างกลุ่มยังเป็นปัจจัยหนึ่งที่สร้างความสนใจ ความกระตือรือร้นในการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองของข้าราชการสำนักงานเลขาธิการวุฒิสภาอย่างต่อเนื่องและที่สำคัญเป็นการแลกเปลี่ยนความรู้เพื่อทราบถึงความเคลื่อนไหวทางการเมืองอีกด้วย สำหรับผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัยในครั้งนี้พบว่าข้อมูลทั่วไปที่แตกต่างกันไม่มีผลต่อลักษณะของการมีส่วนร่วมทางการเมือง

ข้อเสนอแนะ

1. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของข้าราชการสำนักงานเลขาธิการวุฒิสภาควรมีการพิจารณาคำหนดเป็นนโยบายและแผน เพื่อให้ข้าราชการสำนักงานเลขาธิการวุฒิสภาได้รับความรู้ความเข้าใจในหลากหลายช่องทางเพื่อเป็นการกระตุ้นให้เกิดการมีส่วนร่วมทางการเมืองผ่านสถาบันครอบครัวหรือสถาบันอื่นๆ เพื่อกระตุ้นให้เกิดความสนใจและมีทัศนคติที่ดีต่อการเลือกตั้งที่ถูกต้อง ไม่มีการคอร์รัปชันและพฤติกรรมกรรมการแสดงออกหรือการกระทำที่โน้มเอียงในเชิงบวกต่อกิจกรรมทางการเมืองภายใต้จิตสำนึกของความรับผิดชอบที่ดี
2. ปัญหาและอุปสรรคของการมีส่วนร่วมทางการเมืองของข้าราชการสำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา คือ ข้าราชการไม่สามารถแสดงความคิดเห็นที่ขัดแย้งกับรัฐบาลแม้ว่าจะมีเหตุผลก็ตามหรือบางครั้งอาจจะมองว่าการมีส่วนร่วมทางการเมืองทำให้สิ้นเปลืองเวลาโดยเปล่าประโยชน์ เพราะเป็นเรื่องไกลตัวและไม่ก่อให้เกิดรายได้ให้แก่ตนเองและครอบครัว อีกทั้ง การที่ข้าราชการมีส่วนร่วมโดยสามารถตรวจสอบการทำงานของรัฐบาล/นักรการเมือง อาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อตนเองได้ ดังนั้นจึงควรหลีกเลี่ยง ดังนั้นแนวทางการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น คือการสร้างทัศนคติทางการเมืองที่ถูกต้องเพื่อก่อให้เกิดการเป็นชาตินิยมหรือรักประเทศตนเองเป็นอันดับแรก และควรกำหนดนโยบายตามหลักคุณธรรม หลักยุติธรรม และนำมาใช้อย่างเคร่งครัดเพื่อเป็นแนวทางการปฏิบัติที่ยั่งยืน
3. แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของข้าราชการสำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา ควรมีการสร้างความรู้ความเข้าใจและเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับการเมืองการปกครอง สนับสนุนให้แต่ละหน่วยงาน/องค์กร/ชุมชนพูดคุยให้ความรู้เกี่ยวกับบทบาทการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ควรให้ความรู้และจัดกิจกรรมส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมือง จัดทำเอกสารให้ความรู้เกี่ยวกับบทบาทการมีส่วนร่วมทางการเมืองของข้าราชการ